

I. Zagadnienia wstępne

I.1. Podstawa prawna opracowania Programu

„Program Ochrony Środowiska dla Gminy Łaziska” (dalej zwany Programem) opracowano na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska [Dz. U. Nr 62, poz. 627 z późn. zm.]. Tytuł I, dział III, art.17 tej ustawy, zobowiązuje władze gminy do sporządzenia gminnego programu ochrony środowiska, przy uwzględnieniu:

- 1) celów ekologicznych,
- 2) priorytetów ekologicznych,
- 3) rodzaju i harmonogramu działań ekologicznych,
- 4) środków niezbędnych do osiągnięcia celów, w tym mechanizmów prawno-ekonomicznych i środków finansowych.

Prawo ochrony środowiska formułuje również w art. 18 obowiązek sporządzania przez wójta, co 2 lata, raportu z wykonania Programu i przedstawiania go Radzie Gminy. Gminny Program powinien być spójny z dokumentami wyższego szczebla, w tym w szczególności z programami ochrony środowiska sporządzonymi na poziomie powiatowym i wojewódzkim.

Program ochrony środowiska wraz z Planem gospodarki odpadami podlega zaopiniowaniu przez Zarząd Powiatu Opolskiego i uchwaleniu przez Radę Gminy Łaziska.

I.2. Podstawy metodyczne i struktura Programu

Przy opracowywaniu Programu uwzględniono formalne wymogi ustawowe (POŚ 2001) oraz odniesiono się do obowiązujących wymagań formalnych zawartych w odpowiednich regulacjach prawnych związanych z ochroną środowiska. Szereg informacji i danych, niezbędnych przy opracowywaniu Programu uzyskano z Urzędu Gminy w Łaziskach. Chodzi tu w szczególności o dokumenty studialne i planistyczne: studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, strategię rozwoju oraz program rozwoju lokalnego. Ponadto wykorzystano aktualne dane statystyczne będące w posiadaniu Urzędu Statystycznego w Lublinie oraz informacje Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Lublinie. Większość danych statystycznych odnosi się do 2002 roku, a niektóre pochodzą z 2003 i 2004 roku. Wiele elementów budujących Program zaczerpnięto z odpowiednich polityk, programów i planów sektorowych o randze krajowej, wojewódzkiej i powiatowej. Istotne (aktualne) informacje uzyskano także na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych wśród przedstawicieli społeczności lokalnej oraz w Urzędzie Gminy.

Biorąc pod uwagę rolniczy charakter terenu objętego Programem (brak na jej terenie typowych zakładów przemysłowych) skoncentrowano się na problematyce istniejących i potencjalnych zagrożeń środowiska oraz możliwych działaniach proekologicznych, które są charakterystyczne dla terenów wiejskich. Zaproponowany zestaw działań inwestycyjnych i pozainwestycyjnych, mający na celu wdrażanie zasad II Polityki Ekologicznej Państwa na obszarze gminy, powstał przy współpracy z pracownikami Urzędu Gminy.

W strukturze Programu można wyróżnić cztery generalne części:

- 1) charakterystyka przyrodnicza oraz społeczno – gospodarcza terenu gminy,
- 2) diagnoza stanu środowiska oraz opis dotychczasowych działań związanych z ochroną środowiska,

- 3) cele, harmonogram oraz monitoring planowanych działań proekologicznych na tle wytycznych Polityki Ekologicznej Państwa,
- 4) zarządzanie środowiskiem i monitoring wdrażania Programu na terenie gminy.

Integralnym elementem Programu są załączniki, które zawierają:

- zestawienie zasad utrzymywania gruntów rolnych w dobrej kulturze rolnej (zał. A)
- zestawienie zasad zwykłej dobrej praktyki rolniczej (zał. B),
- informacje o możliwościach finansowania działań inwestycyjnych i pozainwestycyjnych w dziedzinie ochrony środowiska na szczeblu lokalnym (zał. C).

3. Generalne wnioski i rekomendacje dotyczące realizacji polityki ekologicznej w gminie Łaziska wynikające ze szczegółowej części Programu

Na podstawie analiz zawartych w głównej części niniejszego opracowania, sformułowano generalne rekomendacje dotyczące kierunków realizacji zadań z zakresu ochrony środowiska w gminie Łaziska. Poniżej zestawiono priorytetowe działania dotyczące polityki ekologicznej w gminie (szczegółowe zadania zamieszczono w głównej części niniejszego Programu):

1. Kanalizacja gminy oraz zapewnienie oczyszczania ścieków komunalnych;
2. Wprowadzenie na terenie gminy nowoczesnych rozwiązań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi;
3. Ochrona prawna i wzmacnianie systemu ekologicznego gminy (dolina rzeczne Wisły i górnej Jankówki oraz kompleksy leśne); projektowany obszar Natura 2000 („Małopolski Przełom Wisły” PLB 140006 – ostoja ptasia)
4. Sukcesywna realizacja zadań związanych z ochroną środowiska na obszarach wiejskich, wynikających z Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich (2004), a w szczególności wykorzystanie możliwości związanych z zakwalifikowaniem części obszaru gminy do strefy priorytetowej (SP) wdrażania Programu Rolnośrodowiskowego (VI. Strefa Nadwiślańska).

II. Charakterystyka społeczno - gospodarcza i geograficzna gminy Łaziska

II.1. Położenie

Gmina Łaziska położona jest w zachodniej części województwa lubelskiego, granicząc od zachodu poprzez Wisłę lub jej starorzecza z województwem świętokrzyskim (gminy Solec i Chotcza). Położone na dawnych wyspach osady, należące do województwa świętokrzyskiego, a znajdujące się po wschodniej stronie aktualnego głównego koryta Wisły, związane są silniej z gminą Łaziska niż z własnymi formalnymi ośrodkami gminnymi. Od północy terytorium gminy Łaziska sąsiaduje z gminami Wilków i Karczmiska, od wschodu z gminą Opole, zaś od południa z gminą Józefów.

Gmina ma kształt zbliżony do prostokąta o długości z północy na południe około 14 km, a ze wschodu na zachód około 7 km. Powierzchnia gminy wynosi 101,7 km² (ryc.1). Pod względem fizjograficznym gmina jest wyraźnie dwudzielna – południowa jej część obejmuje wycinek Wzniesień Urzędowskich ma charakter wyraźnie wyżynny, część północna należąca do Kotliny Chodelskiej i Małopolskiego Przełomu Wisły ma cechy typowe dla niziny. Niemal cały obszar gminy włączono w nadwiślański system obszarów chronionych. Południowa część gminy wchodzi w obręb otuliny Wrzelowieckiego Parku Krajobrazowego, zaś północna w obręb Chodelskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

II.2. Użytkowanie gruntów

Gmina Łaziska ma charakter wybitnie rolniczy. Na 10165 ha powierzchni całkowitej gminy użytki rolne stanowią 5819 ha (57.2 %). Dla porównania w roku 1990 użytki rolne zajmowały powierzchnię 6697 ha (65.9 %).

Proporcje różnych typów użytkowania gruntów dla tej gminy świadczą o wyraźnie sadowniczej specjalizacji wielu gospodarstw. Gmina wyróżnia się w województwie najwyższą powierzchnią sadów wynoszącą 2872 ha (49.4 % użytków rolnych) – w roku 1990 było 1300 ha sadów. Należy przy tym zaznaczyć, że są to w tej gminie wyłącznie sady prywatne. Nieco mniejszą powierzchnię mają grunty orne 2549 ha (43.8 % użytków rolnych). Od roku 1990 areal gruntów rolnych na terenie gminy zmniejszył się o 2000 ha z 4535 ha. Należy przy tym zaznaczyć, że są to w tej gminie wyłącznie sady prywatne. Lasy zajmują obszar 2383 ha (2747 ha). Lesistość gminy, pomimo że nieco wyższa niż przeciętna dla województwa lubelskiego, jest niższa niż średnia dla kraju. Lasy tworzą dwa główne kompleksy – jeden położony na południowo – zachodniej rubieży gminy łączy się z lasami Wrzelowieckiego Parku Krajobrazowego, drugi rozdziela teren gminy na dwie części stanowiąc zachodnią część dużego masywu leśnego ciągnącego się aż po Opole Lubelskie. Stosunkowo duży odsetek obszaru gminy stanowią pozostałe grunty i nieużytki – 1963 ha (19.3 %). Niezależnie od oficjalnych danych statystycznych trudno dokładnie ocenić ich obszar, jako że okresowo napełniające się wodą starorzecza i zagłębienia deflacyjne mogą być klasyfikowane różnie w zależności od okresu spisowego. Podobne wątpliwości mogą dotyczyć obszaru między wałami powodziowymi Wisły, gdzie po każdym większym wezbraniu zmieniają kształty i powierzchnie kępy i ławice.

Tabela 1. Użytkowanie gruntów według granic administracyjnych (stan 31 XII 2002)

Wyszczególnienie	Powierzchnia ogólna	Użytki rolne					Lasy i grunty leśne	Pozostałe grunty i nieużytki
		Razem	grunty orne	sady	łąki	pastwiska		
w hektarach								
Województwo lubelskie	2511448	1576416	1252074	46381	226921	51040	565481	369552
Powiat opolski	80414	48561	30363	14030	3246	922	16896	14957
Gmina Łaziska	10165	5819	2549	2872	371	26	2383	1963

źródło: Urząd Statystyczny Lublin, 2003

II.3. Charakterystyka społeczno - gospodarcza

II.3.1. Ludność

W gminie Łaziska mieszkało na koniec 2002 roku 4918 osób, w tym 2411 mężczyzn i 2507 kobiet (tab.2). Na 100 mężczyzn przypadało w 2002 roku 104 kobiety. Gęstość zaludnienia wynosi 48 osób/km² i jest niższa niż dla powiatu opolskiego oraz województwa lubelskiego. Stopa przyrostu naturalnego utrzymuje się w ostatnich latach na poziomie ujemnym (-2.58 ‰ w 2002 r.), natomiast w latach 70-tych współczynnik ten miał wartość dodatnią. W strukturze ludności wg wieku dominuje tendencja starzenia się ludności.

Tabela 2. Ludność gminy (stan w dniu 31 XII 2002)

Wyszczególnienie	Sołectwa	Miejscowości	Ludność				kobiety na 100 mężczyzn
			ogółem	mężczyźni	kobiety	na 1 km ²	
Województwo lubelskie	3694	4214	2196992	1067490	1129502	87	106
Powiat opolski	186	200	63802	31159	32643	79	105
Gmina Łaziska	22	23	4918	2411	2507	48	104

źródło: Urząd Statystyczny Lublin, 2003

W ciągu ostatnich lat liczba ludności systematycznie zmniejsza się (tab.3). W 1970 roku gminę zamieszkiwało 6151 osób, w 1978 roku – 5699, a w 1988 roku – 5438 osób.

Tabela 3. Zmiany liczby ludności w latach 1995-2002

Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Liczba ludności	5124	5082	5019	4947	4966	4992	4969	4918

źródło: GUS, 2003

II.3.2. Osadnictwo

W gminie funkcjonuje 21 sołectw, zlokalizowanych w większych wsiach. Poza tymi osadami wyróżnia się jeszcze liczne niewielkie przysiółki. Gmina odznacza się wyraźnym zróżnicowaniem charakteru osadnictwa wiejskiego, związanym zarówno ze zróżnicowaniem warunków przyrodniczych, gospodarowania, jak i rozwojem historycznym zasiedlania tego obszaru, jako że niektóre wsie gminy Łaziska mają udokumentowany rodowód nawet wczesnohistoryczny.

Wyjątkowy charakter mają dwie wsie położone nad krawędzią doliny południowej części przełomowego odcinka Wisły. Są to Piotrawin i Kamień, obie bardzo stare osady, dawniej rolniczo – rybackie.

Na obszarze wyżynnym, północnego skłonu Wzniesień Urzędowskich, obszarze od dawna stopniowo wylesianym, lecz wciąż od zachodu, południa i północy flankowanego kompleksami leśnymi najbardziej malowniczą, ciekawie położoną i odznaczającą się tradycyjnym typem zabudowy zagrodowej, jest to wieś Zgoda. Poza nią na tym obszarze powstały (często z dawnych osad folwarcznych) wsie typu „kolonii”: Kolonia Łaziska, Łaziska Średnie, Kopanina – Kaliszany, Kępa Piotrawińska, Kopanina Kamieńska i in. Na północnym obrzeżu tego obszaru położone są – „stolica” gminy, wieś Łaziska (już w XV w. osada dworska) oraz wieś Janiszów – obie przy starym trakcie wiodącym obecnie wzdłuż krawędzi kompleksów leśnych z Opola Lubelskiego do Kamienia, dawnej przeprawy przez Wisłę.

Oddzielony od Łazisk lasami duży obszar bardzo gęstego osadnictwa wiejskiego położony jest w północnej części gminy, na obszarze tzw. Powiśla Chodelskiego. Tu już w okresie wczesnohistorycznym powstały osady na wyżej wzniesionych wyspach terasowych, jeszcze wtedy w okresie wysokich wód Wisły odcinanych odnogami rzeki od jej brzegów. Dogodne warunki rozwoju rolnictwa i osadnictwa sprawiły, że na obszarze tym obok bardzo starych wsi (wymienianych przez Długosza) jak Zakrzów, Wrzelów, Braciejowice, Głodno i Jarętowice powstały także osady folwarczne (Nieciecz, Grabowiec) i kolejne wsie. Wsie rozłożone są wśród dróg biegnących głównie południkowo, zgodnie z kształtem dawnych wydłużonych „kep” pomiędzy odnogami Wisły.

II.3.3. Główne działy gospodarki

Rolnictwo stanowi podstawowy i w zasadzie jedyny produkcyjny dział gospodarki rozwijany w gminie, angażujący 78% jej pracujących mieszkańców (tab.4, tab.5). Ten dział gospodarki w gminie Łaziska rozwija się jednak w specyficzny, nietypowy dla regionu sposób – przy wyjątkowej pozycji jednej grupy upraw – sadów owocowych, pozostałe dziedziny rolnictwa, mimo lepszych od przeciętnych (na tle województwa) warunków, uzyskują wyniki poniżej poziomu najlepszych gmin w województwie.

II.3.3.1. Rolnictwo

Podstawowym źródłem dochodów gospodarstw domowych jest działalność rolnicza, głównie sadownicza (tab. 4 i 5).

Tabela 4. Gospodarstwa domowe według głównego źródła utrzymania (2002 r.)

Wyszczególnienie	Ogółem	W tym utrzymujący się z			
		Pracy			
		razem	poza rolnictwem		
razem	Najemna		na rachunek własny lub z dochodów z najmu		
Powiat opolski	64055	37086	19657	17459	2198
Gmina Łaziska	4957	3183	699	620	79

US Lublin, 2002: Dane Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań

Na koniec 2002 roku wykazano ogółem 480 osoby bezrobotne (w tym 230 kobiety). 66,4% ogółu bezrobotnych pozostawało bez pracy 12 miesięcy i więcej.

Tabela 5. Gospodarstwa domowe według głównego źródła utrzymania c.d. (2002 r.)

Utrzymujący się z					
pracy		niezarobkowego źródła			
w rolnictwie		razem	emerytury	renty z tytułu niezdolności do pracy (renta inwalidzka)	pozostałych niezarobkowych źródeł
razem	w tym w swoim gospodarstwie rolnym (działce rolnej)				
Województwo lubelskie					
358 462	336 847	842 682	377 143	264 578	200 961
Powiat opolski					
17 429	16 526	26 618	11 943	7 503	7 172
Gmina Łaziska					
2 484	2 365	1 793	1 157	401	215

US Lublin, 2002: Dane Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań

II.3.3.2. Gospodarka leśna

Leśnictwo jest istotnym działem gospodarki gminy pod względem wielkości arealu zajmowanych gruntów – 2747 ha (26.7 % obszaru gminy). Lesistość gminy Łaziska jest wyższa od lesistości powiatu opolskiego (22,6 %) i województwa lubelskiego (22,3 %) (tab.6). W latach 2000-2003 zalesiono 32,6 ha gruntów (2000 – 5,3 ha; 2001 – 11,4 ha; 2002 – 6,4 ha; 2003 – 9,5 ha). Na terenie gminy zidentyfikowano kilka ha gruntów nieprzydatnych do pełnienia funkcji rolniczych (m.in. wyrobiska piaskowni,), które zostaną przeznaczone do zalesienia.

Pod względem struktury własnościowej przeważają lasy państwowe (1417 ha), natomiast lasy chłopskie mają powierzchnię leśną wynoszącą 1331 ha (tab.6). Lasy Skarbu Państwa zarządzane są przez Nadleśnictwo Kraśnik.

Tabela 6. Powierzchnia gruntów leśnych (stan w dniu 31 XII 2002)*

Wyszczególnienie	Powierzchnia gruntów leśnych						Lesistość
	ogółem	w tym lasy	Publiczne			prywatne	
			razem	w tym			
			Lasy państwowe	gminne			
w hektarach							
Województwo lubelskie	567778,8	559446,8	351730,8	330166,9	1002,9	216048,0	22,3
Powiat opolski	18314,1	18177,1	6826,2	6637,3	15,9	11487,9	22,6
Gmina Łaziska	2747,5	2709,3	1416,7	1411,7	-	1330,8	26,7

źródło: Urząd Statystyczny Lublin, 2003

* dane US w Lublinie dotyczące powierzchni gruntów leśnych różnią się w zależności od źródła

II.3.4. Walory kulturowe gminy Łaziska

Na obszarze gminy znajduje się szereg cennych obiektów architektury. Obiektami wpisanymi do rejestru zabytków województwa lubelskiego są:

- 1) Zespół przestrzenny pałacowo – parkowy w Kamieniu (A/810):
 - park krajobrazowy założony na początku XIX w.,
 - ruiny pałacu z pozostałą wieżą z 1823 r.,
 - wozownia z 1914 r.,
 - fragmenty ceglanego ogrodzenia,

- 2) Zespół sakralny kościoła parafialnego pod wezwaniem św. Stanisława Biskupa i św. Tomasza Apostoła w Piotrawinie (A/119):
- murowany kościół z I poł. XV w. wraz z zabytkami ruchomymi,
 - otaczający drzewostan – w granicach cmentarza kościelnego,
 - mur otaczający cmentarz kościelny z I poł. XX w.,
 - dzwonnica z II poł. XVIII w.,
 - kaplica pod wezwaniem św. Stanisława Biskupa z I poł. XV w. z całym wyposażeniem w zabytki ruchome.

II.4. Charakterystyka elementów środowiska¹

II.4.1. Budowa geologiczna i rzeźba

Przynależność poszczególnych części gminy Łaziska do różnych regionów fizjograficznych pokrywa się w ogólnych zarysach z podziałem tego obszaru na części zaliczane do różnych struktur geologicznych.

W części południowo – zachodniej gminy odsłaniają się w zboczu doliny Wisły w okolicach Piotrawina i Kamienia utwory mastrychtu dolnego reprezentowane przez opokę marglistą, białą, dość łatwo wietrzejącą, lecz często z krzemieniami, niekiedy z wkładkami skały bardzo miękkiej, bielącej, o wyższej zawartości CaCO₃ (do 70%). Ku wschodowi od doliny Wisły oponki margliste dolnego mastrychtu wykazują w profilach pionowych coraz większe zróżnicowanie warstw bardziej i mniej odpornych.

Poziomy wierzchowinowe w południowej części przechodzą ku północy w długie stoki i spłaszczenia podstokowe. Formy są bardzo łagodne, co wiąże się ze stopniową, lecz wyraźną zmianą litologii, gdy odsłaniają się coraz młodsze ogniwa stratygraficzne dolnych partii mastrychtu górnego. Podłoże kredowe budują tu głównie margle z wkładkami kredy piszącej, mało odporne, podatne na erozję chemiczną. Są to skały, których występowanie w podłożu przypisuje się zasadnicze cechy ukształtowania Kotliny Chodelskiej, która jako całość jest formą denudacyjną, uwarunkowaną litologicznie.

Bezpośrednio na powierzchni utworów mezozoicznych zalegają serie osadów czwartorzędu. Zgodnie ze zróżnicowaniem fizjograficznym obszaru gminy, miąższość, wykształcenie litologiczne i sposób występowania tych utworów różni się znacznie w poszczególnych sektorach obszaru gminy.

W południowej części gminy wiele płatów wierzchowinowych i niektóre wyższe partie stoków mogą być pozbawione zupełnie osadów czwartorzędu. Niekiedy występują tu one w postaci rezidualnych pokryw zwietrzeniowych, pojedynczych głazów bądź przemytych bruków i izolowanych płatów glin zwałowych i piasków fluwioglacjalnych we wklęsłych formach rzeźby.

Północno – wschodnia część gminy należy do tej części Kotliny Chodelskiej, która kształtowana była przez procesy związane z doliną rzeki Chodelki. Największe rozprzestrzenienie wykazują tutaj piaszczyste utwory czwartorzędowych teras. Pełne profile osadów czwartorzędu w dolinie Chodelki obejmują dwa poziomy glin zwałowych rozdzielonych i przykrytych osadami piaszczystymi. Piaski czwartorzędowe pokrywające listwy terasowe zostały przemodelowane przez wiatr i tworzą stosunkowo rozległe pola i pasma wydm, wkraczające także na obszary zrównań podstokowych. W obrębie gminy najmłodsze ogniwo serii czwartorzędowej stanowią piaszczysto – pylaste utwory terasy

¹ Na podstawie „Inwentaryzacji przyrodniczej gminy Łaziska”1991, red. Wojciechowski K., Furtak T.

zalewowej, namuły torfowe i torfy. Północno – zachodnia część gminy to obszar, który związany jest bezpośrednio z procesami kształtującymi przełomowy odcinek doliny Wisły. Strefa ta sięga ku wschodowi aż po Łaziska. Kolejne stadia rozwoju koryta Wisły pozostawiły w rozszerzeniu doliny łączącym się z Kotliną Chodelską kompleks płatów terasowych różnego wieku rozdzielonych obniżeniami znaczącymi dawne starorzecze, obecnie w różnych stadiach zaniku. Płaty najstarszych teras plejstocenijskich odznaczają się występowaniem na powierzchni utworów piaszczystych, które przewiane wytworzyły kompleks wydm.

Poza listwami teras plejstocenijskich cały obszar doliny Wisły pokryty jest holocenijskimi utworami aluwialnymi określanymi jako mady i piaski różnego wieku. Najstarsze, uprawne terasy holocenijskie we wschodniej części doliny budują mady starsze, bardziej gliniaste, ku zachodowi płaty terasowe zbudowane są z mad młodszych, pylastych. Zagłębienia deflacyjne między wydmami terasy plejstocenijskiej i dna kopalnych i zanikających meandrów pokrywają torfy. Współczesne osady holocenijskie w strefie przykorytowej i koryta Wisły mają głównie charakter piasków.

Liczne formy rzeźby obszaru gminy nawiązują bardzo wyraźnie do elementów budowy geologicznej. Południowa granica gminy biegnie wierzchołkami Wzniesień Urzędowskich zbudowanymi ze skał kredowych.

Od kilkudziesięciu lat po zbudowaniu systemu wałów przeciwpowodziowych skutecznie izolujących obszar współczesnego koryta od obszarów chronionych przed zalewami – te dwie części dna doliny Wisły ulegają przemianom rzeźby o różnym charakterze. W obszarze chronionym wałami, wskutek intensywnego użytkowania rolniczego, ulegają zacieraniu granice wycinków teras różnego wieku i osuszanych den starorzeczy. Rowy i przekopy umożliwiają szybki odpływ wód z niewielu jeszcze zachowanych jako zbiorniki wodne jezior zakolowych.

Między wałami, po wykonaniu regulacji dla celów żeglugowych nurt jest sterowany tamami poprzecznymi i podłużnymi zbudowanymi z warkoczy faszyny i nasypów kamiennych. W kwaterach pomiędzy tamami następuje stopniowa akumulacja rumowiska, lecz w okresach wysokich wód ciągle procesy korytowe mają charakter zbliżony do naturalnego.

II.4.2. Warunki klimatyczne

Obszar gminy Łaziska leży według Atlasu Klimatycznego Województwa Lubelskiego W. i A. Zinkiewiczów w dziedzinie klimatycznej Opolsko – Puławskiej. Cechuje się ona klimatem umiarkowanie kontynentalnym, kształtowanym głównie przez masy powietrza polarno – morskiego. Przeważa tu typ pogody antycyklonalnej tj. najbardziej korzystnej dla człowieka. Obszar ten charakteryzuje się jedną z największych ilości dni z optymalną dla człowieka temperaturą powietrza – około 42 dni i najdłuższym okresem lata – około 100 dni. Średnia temperatura roku wynosi 7,8°C, najzimniejszym miesiącem jest styczeń –3,1°C, najcieplejszym lipiec 18,5°C. Ważny z punktu widzenia rolnictwa okres bez przymrozków wynosi 248 dni, a okres wegetacyjny 220. Przeważają wiatry zachodnie i południowo – zachodnie.

Średnia suma opadów wynosi tu około 540 mm, z czego około 360 mm przypada na półrocze letnie. Stosunkowo częste jest tu występowanie gradu. Mimo obfitości wód powierzchniowych i „otwarcia” Kotliny Chodelskiej ku zachodowi średnie roczne wartości niedosytu wilgotności powietrza są też wyższe niż przeciętne.

II.4.3. Wody

II.4.3.1. Wody powierzchniowe

Odwadnianie obszaru gminy odbywa się niemal wyłącznie za pośrednictwem strumieni i rzeczek należących do systemu wodnego Chodelki. Poza tym dorzeczem powstają skrawki terenu bez stałych cieków, formalnie należące do bezpośredniej zlewni Wisły.

Wschodnią część gminy odwadnia rzeczka Jankówka (Leonka), która bardzo zanieczyszczona wpływa na obszar gminy poniżej kompleksu stawów „Jankowa Grobla” i płynie sztucznie przekopanym korytem najpierw ku zachodowi, a potem ku północy do swego ujścia do Chodelki. W obrębie rozległego, płaskiego i podmokłego obszaru na wschód od Niedźwiady, rozciągniętego siecią rowów melioracyjnych, Jankówka przyjmuje dopływ – górną Jankówkę płynącą spod Łazisk ku północy. W obrębie tego obniżenia systemy rowów melioracyjnych należące do dorzecza Jankówki łączą się przekopem z dorzeczem Wrzelówki. Budowa systemu wałów przeciwpowodziowych i łączenia dawnych dróg odwodnienia stworzyły system rzeczny Wrzelówki, gdzie rowami i przekopami połączono systemy melioracyjne odwadniające łąki, jeziora zakolowe i naturalne odcinki strumieni, dawniej związane bezpośrednio z Wisłą. Odcinek źródłowy Wrzelówki ma charakter najbliższy naturalnego, wypływa z podmokłych łąk na NW do Łazisk.

Do wód powierzchniowych gminy należy zaliczyć także wycinek Wisły i jej kilka czynnych okresowo starorzeczy poza głównym wałem przeciwpowodziowym.

II.4.3.2. Wody podziemne

Zgodnie z układem fizjograficznym sektorów gminy można wydzielić w jej obrębie obszary charakteryzujące się odrębnymi cechami występowania wód podziemnych. W tej części gminy, która obejmuje północno – zachodni sektor Wzniesień Urzędowskich, wykorzystywane są głównie wody skalno – szczelinowe zbiornika kredowego występujące na głębokościach generalnie uzależnionych od wzniesienia terenu nad poziom den dolin Chodelki i Wisły.

Poza tym obszarem teren gminy charakteryzują wody aluwialne i powiązane z nimi hydraulicznie wody gruntowe pod płatami starszych teras Chodelki i Wisły. Wody te występują na głębokościach z reguły nie przekraczających 3 – 4 m pod powierzchnią topograficzną, lecz na rozległych obszarach mniejszej niż 2 m pod powierzchnią. Na całym niemal obszarze gminy wody podziemne nie są izolowane od powierzchni utworami, które mogłyby skutecznie zapobiec ich zanieczyszczeniu.

II.4.4. Gleby

Decydującym czynnikiem wpływającym na typ gleby jest skała macierzysta, na której jest ona wykształcona. Na terenie gminy występują następujące utwory powierzchniowe:

- utwory kredowe: margle, opoki, wapienie.
- utwory plejstoceńskie: piaski akumulacji wodno – lodowcowej, gliny zwałowe, piaski starych teras rzecznych, pyły.
- utwory holocenijskie: mady, piaski rzeczne, namuły, torfy.

Typy i podtypy gleb

Gleby płowe zajmują zaledwie 2,0% powierzchni użytków rolnych. Wykształciły się one z gliny lekkiej spiaszczonej powierzchniowo do piasku gliniastego mocnego, piasku gliniastego zalegającego płytko na utworze płytowym zwykłym lub piasku słabo gliniastym, utwory pyłowego zwykłego – całkowitego i niecałkowitego płytko zalegającego na piasku gliniastym lekkim. Występują na terenie płaskim o słabym odpływie, w południowej i północno – zachodniej części gminy.

Gleby brunatne właściwe zajmują 10% powierzchni użytków rolnych gminy. Powstały one z glin (lekkich, średnich i ciężkich), często spiaszczonych powierzchniowo do piasku gliniastego mocnego, zalegających płytko lub średnio głęboko na wapieniach lub utworze płytowym zwykłym. Występują one najczęściej na erodowanych kulminacjach terenu. Odznaczają się płytkim poziomem orno – próchnicznym, odczynem zbliżonym do obojętnego lub alkalicznym. Zawartość przyswajalnych składników pokarmowych – średnia lub niska. Większe powierzchnie gleb brunatnych właściwych spotyka się w południowej części gminy.

Gleby brunatne wylugowane zajmują 22,0% powierzchni użytków rolnych. Większość tych gleb wykształciła się z piasków gliniastych przechodzących płytko w piasek słabo gliniasty lub utwór pyłowy zwykły. Często zalegają one średnio głęboko na wapieniach. Druga część gleb zaliczonych do tego typu powstała z glin (lekkiej, średniej lub ciężkiej) spiaszczonych powierzchniowo do piasku gliniastego lekkiego – całkowitych i podścielonych średnio głęboko skałą wapienną. Trzecia część gleb brunatnych wylugowanych powstała z płytkiego piasku słabo gliniastego podścielonego skałą wapienną lub piaskiem luźnym. Omawiane gleby występują obok gleb brunatnych właściwych, zajmując tereny o rzeźbie zbliżonej do równinnej – głównie w południowej części gminy.

Mady zajmują w obrębie użytków rolnych gminy największą powierzchnię – 44,0%. Wykształciły się one z utworów aluwialnych o składzie granulometrycznym pyłu zwykłego i pyłu ilastego. Niewielkie powierzchnie zajmują mady o składzie gliny lekkiej i średniej lub iłu pylastego. Omawiane gleby dość często podścielone są płytko lub średnio głęboko piaskiem luźnym. Występują one głównie w dolinie Wisły oraz jej dopływów (Martwicy, Wrzelówki i Chodelki) – w północnej i północno – zachodniej części gminy – jako grunty orne dobrej jakości. Niewielkie powierzchnie mad występują pod użytkami zielonymi.

Rędziny powstały ze skał wapiennych okresu kredowego: kredy piszącej, margli i opoki, które zalegają pod powierzchnią w południowej części gminy. Wykazują one średni lub ciężki skład granulometryczny. Miąższość ich jest zależna od podatności skały kredowej na wietrzenie. Z miękkich margli powstają rędziny średnio głębokie, z opoki – płytkie. Odznaczają się one odczynem zbliżonym do obojętnego lub alkalicznym, są bogate w próchnicę i średnio zasobne w przyswajalne składniki pokarmowe. Większe powierzchnie rędzin występują w południowej części gminy. Zajmują one łącznie ok. 15% powierzchni użytków rolnych.

Czarne ziemie właściwe i zdegradowane zajmują ok. 2% powierzchni użytków rolnych gminy. Wykształciły się one na terenach obniżonych o słabym odpływie, gdzie miała miejsce akumulacja i mineralizacja materii organicznej. Większość omawianych gleb wytworzyła się z piasków słabo gliniastych, mniej – z piasków gliniastych lekkich, przechodzących płytko w piasek luźny. Użytkowane są one jako grunty orne i użytki zielone. Występują w małych konturach w środkowej części gminy.

Gleby mułowo – torfowe, torfowe i murszowo – mineralne zajmują łącznie 5% powierzchni użytków rolnych. Występują one w dolinie Wisły – głównie w jej północnej i północno – wschodniej części. Gleby torfowe zajmują obniżenia z wysokim poziomem wody gruntowej w północno – wschodniej i środkowej części gminy. Użytkowane są przeważnie jako użytki zielone średniej jakości. Gleby murszowe zajmują w stosunku do gleb torfowych

wyżej położone partie terenu – narażone na okresowe wahania poziomu wody gruntowej. Występują one pod użytkami zielonymi (obok gleb torfowych). Wartość użytkową gleby określają klasy bonitacyjne, których powierzchnia w gminie Łaziska przedstawia tab. 7.

Tabela 7. Klasy bonitacyjne gleb w gminie Łaziska

Klasa bonitacyjna	Grunty orne (%)	Użytki zielone (%)
I	0.0	0.0
II	4.0	0.7
IIIa	9.3	9.5
IIIb	25.4	
IVa	27.5	61.3
IVb	19.4	
V	9.4	18.1
VI	4.3	8.2
VIz	0.7	2.2

II.4.5. Flora i fauna

II.4.5.1. Flora

Gmina Łaziska pod względem morfologicznym i geobotanicznym jest stosunkowo słabo zróżnicowana. Jest typu płaskiej niziny (Kotlina Chodelska). Brak tu np. rzek, a dużych stawów rybnych i jezior jest tu bardzo niewiele. Jest to rejon wybitnie ogrodniczy i rolniczy, przy tym w stosunkowo małym stopniu zalesiony.

Nie występują na tym obszarze typowo uformowane zbiorowiska torfowiskowe i stepowe. Nie stwierdzono także zbiorowisk roślinnych regionalnie rzadszych, zasługujących na ochronę. Brak w tej gminie np. rezerwatów przyrodniczych i pomników przyrody. Bardzo niewiele stwierdzono na tym obszarze rzadszych i chronionych roślin.

Zbiorowiska roślinne

Zbiorowiska leśne

Lasy na terenie gminy Łaziska zgrupowane są w trzech częściach gminy: południowo – zachodniej, środkowo – wschodniej i skrajnie północno – wschodniej. Lasy pod względem leśnosiedliskowym należą do 8 typów zbiorowisk. Zwraca uwagę duża mozaikowość leśnosiedliskowa kompleksów leśnych. Powierzchniowo zdecydowanie przeważają bory mieszane świeże i bory świeże nad lasami mieszanymi świeżymi. Nadto na uwagę zasługują stosunkowo liczne i dość duże stanowiska lasów na siedliskach podmokłych, zabagnionych, a szczególnie typu olsów, lasów mieszanych wilgotnych i borów mieszanych wilgotnych, a w mniejszych ilościach – boru wilgotnego i łągu topolowego.

Zbiorowiska łąkowe i pastwiskowe

Na terenie gminy Łaziska zbiorowiska łąkowe pastwiskowe zajmują zaledwie kilka procent ogólnej powierzchni. Występują w miejscach najmniej kwalifikujących się pod

uprawy rolne, sady owocowe i ogrody. Najczęściej są to tereny zakwaszone, wilgotne i zabagnione. Stąd też zbiorowiska łąkowe najczęściej kontaktują się z roślinnością bagienną i nadwodną. Wymienionego typu roślinność łąkowa, na terenie omawianej gminy, najbardziej charakterystyczna jest dla bagiennych okolic Niedźwiady Dużej i Trzcina.

Zbiorowiska wodne, bagienne i torfowe

W gminie Łaziska zbiorowiska wodne i bagienne zgrupowane są głównie w północno – wschodniej (okolice Niedźwiady Dużej) i północno – zachodniej części (okolice Koła) w rejonie występujących tam stawów rybnych i jezior. Stosunkowo najlepiej są uformowane zbiorowiska z klas roślin pływających i zanurzonych w wodzie oraz z klas roślinności szuwarowej i wysokich turzyc.

Zbiorowiska sadów i ogrodów owocowych

Sady owocowe stanowią dominującą formą zbiorowisk w krajobrazie roślinnym na terenie gminy Łaziska. Przedstawiają one złożoną mozaikę zbiorowisk roślinnych: począwszy od typowo sztucznych – drzewiastych (drzewa owocowe), krzewiastych (plantacje krzewów), bylin (plantacje truskawek, pomidorów) oraz na wpół naturalnych (zdziczałe łąki, sady, plantacje krzewów), aż po zbiorowiska całkowicie ruderalne (pokrzywiska, gąszcze zdziczałych malin, jeżyn, bzu czarnego, tarniny, leszczyny itp.) Stąd też sady owocowe stanowią specyficzny typ zbiorowisk roślinnych o cechach synantropijnych, z dużą mozaiką różnorodnych zbiorowisk roślinnych. Specyficzna formacja roślinna sadów cechuje się najbardziej nasilonym lokalnie skażeniem siedliska na skutek regularnie prowadzonych tam intensywnych zabiegów pielęgnacyjnych środkami chemicznymi (opryskiwanie środkami owadobójczymi, przeciwgrzybowymi, herbicydami). Stąd też na terenie ogrodów sukcesywnie zanikają naturalne biocenozy i stopniowo pojawiają się nowe antropogeniczne formy biocenoz.

II.4.5.2. Fauna

Na terenie gminy Łaziska położone są dwa stykające się ze sobą kompleksy objęte ochroną. Na południu położony jest Wrzelowiecki Park Krajobrazowy wraz z otuliną, a w północnej części gminy Chodelski Obszar Chronionego Krajobrazu. O ile pola w rejonie Kępy Gosteckiej i Janiszowa można nazwać ekstensywnie użytkowanymi rolniczo i nawiązującymi pod względem możliwości ochrony do pól położonych w otulinie, to rejon Braciejowic, Niedźwiady i Wrzelowa obejmuje obszary sadownicze i ogrodnicze o dużej presji zabiegów chemicznych stosowanych do ochrony plantacji i sadów, a tym samym nieprzydatne do ochrony fauny.

Najwartościowsze tereny do ochrony fauny położone są w obrębie Chodelskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu i obejmują dwa kompleksy podmokłych lasów, jakimi są Las Głodzieński wraz z przyległymi łąkami i Las Powiślański z kompleksem stawów Pustelnia II przylegającymi do stawu Bartków Ług, leżącego w gminie Opole.

W lasach tych zanotowano występowanie 32 gatunków ptaków w zdecydowanej większości leśnych, spośród których należy wymienić: myszołowa, jastrzębia, kobuza, kruka. Podobnie bogaty był rejon Lasu Powiślańskiego w pobliżu stawów Pustelnia II, gdzie oprócz 21 gatunków ptaków leśnych występowało jeszcze 14 gatunków związanych ze środowiskiem wodnym, między innymi: bocian czarny, czapla siwa, łabędź niemy, a z ptaków leśnych: jastrząb, kania czarna i myszołów. Z płazów i gadów chronionych w Lesie Głodzieńskim

spotykano jaszczurkę zwinkę i żyworodną, rzekotkę, ropuchę szarą i w pobliżu łąk grzebiuszkę. W rejonie Pustelni II spotykano kumaka, ropuchę szarą i zieloną oraz rzekotkę. W przypadku bezkręgowców nieco odmienny skład gatunkowy zanotowano w Lesie Głodzieńskim i Lesie Powiślańskim. W Lesie Głodzieńskim bogatsza gatunkowo była fauna trzmieli, a dwukrotnie mniejsza motyli. Na podkreślenie zasługuje łączne występowanie pazia królowej i pazia żeglarza w obydwu kompleksach leśnych.

Otulina Wrzelowieckiego Parku Krajobrazowego ze względu na intensywne rolnicze zagospodarowanie jest uboższa w faunę zarówno pod względem składu gatunkowego jak i liczebności. Spotykane są tutaj w większości pospolite gatunki związane z agrocenozami. Na wyróżnienie zasługują tylko łąki położone nad Wisłą, na południe od Kamienia.

III. Diagnoza stanu i zagrożeń środowiska w gminie Łaziska

III.1. Wody

III.1.1. Wody powierzchniowe

Szczególnie ważnym zagadnieniem jest zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych. Stan czystości rzek na terenie gminy bada Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie. Kontrolowana jest najważniejsza rzeka gminy – Wisła na 328.0 km biegu w Piotrawinie. Wisła wkracza na teren gminy prowadząc (od wielu lat) wody pozaklasowe (NON), o czym przesądzają głównie stężenia zawiesiny ogólnej, chlorofilu „a” i miana coli (tab.8). Jednak jej wody charakteryzują się dobrym natlenieniem (tlen rozpuszczony i utlenialność w I klasie czystości) oraz niską zawartością związków azotowych poza azotami oraz chlorków i siarczanów (I klasa czystości).

Tabela 8. Zmiany jakości wód Wisły w latach 1995-2001 w Piotrawinie (wybrane wskaźniki)

Wskaźnik	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Przewodność elektrolityczna ($\mu\text{S}/\text{cm}$)	1386	1199	1209	1160	1550	1320	1031
BZT ₅ ($\text{mg O}_2/\text{dm}^3$)	10.30	10.40	10.05	8.50	8.75	8.50	5.70
Zawiesina ogólna (mg/dm^3)	60.5	48.00	78.50	214.0	127.5	53.0	50.5
Azot ogólny $\text{mg N}/\text{dm}^3$		5.905	5.070	4.650	4.750	4.120	3.510
Fosfor ogólny $\text{mg P}/\text{dm}^3$	0.240	0.700	0.295	0.240	0.250	0.210	0.205
Miano coli (ml/bakt.)	0.004	0.04	0.004	0.004	0.004	0.01	0.002
	I klasa	II klasa	III klasa	NON			

Wpływ na stan czystości odcinka Wisły przepływającej przez teren gminy mają głównie zanieczyszczenia docierające z obszaru dorzecza Wisły znajdującego się poza gminą.

Stan czystości drugiej ważnej rzeki gminy Jankówki nie jest monitorowany. Także trzecia rzeka gminy Wrzelówka nie ma punktu pomiarowego na terenie gminy, dopiero w Zagłobie (gmina Wilków). Jej wody w górnym biegu według klasyfikacji ogólnej zaliczane są do III klasy czystości, także według klasyfikacji fizykochemicznej jej wody zaliczane są do III klasy czystości. Według wskaźników bakteriologicznych wody jej w 2003 r. oceniono lepiej, gdyż są to wody II klasy czystości. Zestawienie jakości wód w poszczególnych grupach zanieczyszczeń przedstawiono poniżej:

- substancje organiczne - II,
- zasolenie – I,
- substancje biogenne – II,
- zawiesiny - I,
- substancje specyficzne – III,
- stan sanitarny – II,
- chlorofil „a”/seston – II/II

III.1.2. Wody podziemne

III.1.2.1. Zasoby wód podziemnych

Zachodnia część gminy (położona na zachód od linii Niedźwiada – Łaziska – Kosiorów) znajduje się w tym rejonie lubelskiego kredowego zbiornika wód podziemnych (nr 406), w którym obowiązują rygorystyczne tzw. wysokiej ochrony wód podziemnych (OWO).

III.1.2.2. Zanieczyszczenie wód podziemnych

Na terenie gminy nie ma punktu monitoringu wód podziemnych, a o ich jakości można sądzić na podstawie wyników badań z punktu znajdującego się na terenie gminy Opole Lubelskie w miejscowości Góry Opolskie. Analizowane wody zaliczono do poziomu górnokredowego (spąg na głębokości około 27 m) i do wód wysokiej jakości. Świadczy to jak na razie o niewielkim wpływie lokalnych źródeł zanieczyszczenia na jakość tych wód pomimo występowania niekorzystnej budowy geologicznej – skały węglanowe na powierzchni i brak izolacji warstw nieprzepuszczalnych. Do podstawowych zagrożeń wód powierzchniowych i podziemnych należy zaliczyć:

- brak kanalizacji i komunalnych oczyszczalni ścieków,
- niepełne zbiorowe zaopatrzenie w wodę zwartych jednostek osadniczych,
- przypadki zamiany studni kopanych po zwodociągowaniu na szamba lub śmietniki,
- niewłaściwe rolnicze użytkowanie ścieków, w szczególności gnojowicy,
- odprowadzanie ścieków nieoczyszczonych do ziemi lub do wód powierzchniowych,
- składowanie odpadów w miejscach do tego nie wyznaczonych i nie urządzonych „dzikie wysypiska” (infiltracja),
- przyzwanie obornika i kiszzonek na nieuszczelnionym podłożu,
- spływ ścieków nieoczyszczonych zawierających ropopochodne i metale ciężkie (z dróg do rowów przydrożnych i infiltracja w głąb lub odprowadzanie do rowów melioracyjnych,
- infiltracja w głąb i spływ do wód powierzchniowych soli używanej przez zarządy dróg do zwalczania zimowej śliskości jezdni.

III.2. Powietrze atmosferyczne

Na terenie gminy źródłami emisji zanieczyszczeń powietrza są:

- paleniska domowe, kotłownie mniejszych zakładów (gorzelnia) i obiektów publicznych (zanieczyszczenia: pył, dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla),
- transport samochodowy oraz ciągniki rolnicze – uprawa roli (zanieczyszczenia: tlenki azotu, tlenek węgla, węglowodory, pył, śladowo związki ołowiu),
- zanieczyszczenia napływające spoza obszaru gminy (pył, dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla),
- opryski substancjami chemicznymi, głównie upraw sadowniczych.

Głównymi źródłami emisji na terenie gminy są:

- gorzelnia w Kamieniu
- chłodnia w Łaziskach

III.2.1. Emisja zanieczyszczeń według danych statystycznych

Struktura spalania paliw jest uwarunkowana głównie względami finansowymi oraz dostępnością danego nośnika. Paliwem wykorzystywanym przez mieszkańców jest przede

wszystkim węgiel, miał węglowy oraz drewno. Natomiast pozostałe nośniki ciepła, bardziej przyjazne dla środowiska (olej opałowy i energia elektryczna) są znacznie droższe i dlatego wykorzystywane przez niewielką część społeczeństwa lub firmy i instytucje.

Od początku lat 90-tych obserwuje się wzrost natężenia ruchu pojazdów samochodowych. Z drugiej strony następuje obniżanie wskaźników emisji dla nowych samochodów (nowe rozwiązania technologiczne, bezołowiowa benzyna, instalacje gazowe).

Z uwagi na brak na terenie gminy punktów monitoringu zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego ocenę stanu jego czystości przeprowadzono w oparciu o metodę szacunkową opracowaną przez Jude, Alberta i Jude-Resler. Stężenie średnioroczne SO₂ obliczone wynosi na terenie gminy 8,5 mg/m³ (wartość dopuszczalna 20 mg/m³), zaś stężenie średnioroczne NO₂ obliczone tą samą metodą wynosi 6,1 mg/m³ (wartość dopuszczalna 40 mg/m³).

Obszar gminy tak jaki i pozostałą część powiatu opolskiego *ze względu na ochronę zdrowia* zaliczono do następujących stref dla poszczególnych substancji:

- dwutlenek siarki - IIIb,
 - dwutlenek azotu - IIIb,
 - pył zawieszony PM10 – II,
 - tlenek węgla – IIIb,
 - ołów – IIIb,
 - benzen – IIIb,
 - ozon – I,
- i *ze względu na ochronę roślin* do stref:
- dwutlenek siarki – IIIb,
 - tlenki azotu – IIIb,
 - ozon – I

Znaczenie poszczególnych stref:

I – strefa, w której poziom substancji przekracza górny próg oszacowania,

II – strefa, w której poziom substancji zawiera się pomiędzy górnym a dolnym progiem oszacowania,

IIIb – strefa nie będąca aglomeracją, w której poziom substancji nie przekracza dolnego progu oszacowania.

Pomimo korzystnych wartości poziomu zanieczyszczeń stan czystości powietrza na terenie gminy pozostawia wiele do życzenia, szczególnie w okresie zimowym. Mieszkania są ogrzewane głównie węglem, chociaż ostatnio ze względu na stosunkowo wysokie koszty węgla coraz więcej mieszkańców stosuje paliwa zastępcze: drewno, troć, zrębki z tartaków. Specyficznym źródłem zanieczyszczenia są opryski upraw sadowniczych prowadzone głównie w okresie kwiecień - lipiec.

W celu dalszej poprawy stanu czystości powietrza na terenie gminy należy zwrócić uwagę przede wszystkim na doprowadzenie sieci gazowej i propagowanie alternatywnych źródeł energii.

III.3. Powierzchnia ziemi i gleby

III.3.1. Gleby

Ochrona gleb na terenie gminy ma szczególne znaczenie z uwagi na jej rolniczy charakter. Działalność rolnicza wpływa na zmianę właściwości gleby poprzez stosowanie

środków ochrony roślin, nawozów mineralnych i organicznych, zabiegi uprawowe. Zagrożeniem dla gleby jest także wyczerpywanie jej zasobów mineralnych wynikające z gospodarki człowieka. Może to prowadzić do chemicznej degradacji gleby poprzez wprowadzanie do gleby związków pochodzenia zewnętrznego, ale także na odprowadzaniu naturalnych składników w niej występujących. Przejawem tego procesu jest m.in. silne zakwaszenie połączone z wyjąłowieniem i ujawnieniem działania substancji toksycznych (metale ciężkie, glin).

Rekultywacji podlegają tereny eksploatacji surowców mineralnych, głównie piasku kwarcytowego w okolicy Łazisk oraz Trzcínca.

Według badań IUNG w Puławach w roku gleby charakteryzują się w dość silnym zakwaszeniem. Oznacza to, że wapnowania wymaga 50 % gleb, a wskazane jest na dalszych 26 % gleb. Gleby gminy wykazują także silne wyczerpanie ze składników mineralnych na poziomie 44 % (fosfor), 43% (potas) i 24% (magnez). Brak informacji o właściwościach chemicznych i fizykochemicznych gleby prowadzi do zbędnego, nadmiernego nawożenia z jednej strony, z drugiej zaś do wyczerpywania gleb z podstawowych składników mineralnych

Gleby gruntów ornycy klas I-III oraz gleby organiczne klas V-VI podlegają szczególnej ochronie i mogą być przeznaczone na cele nierolnicze po uzyskaniu zgody właściwego organu – Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi lub Wojewody.

III.3.1.1. Erozja gleb

Erozja wodna gleb zależy w znacznym stopniu od rzeźby terenu oraz rodzaju skały macierzystej. Zagrożenie erozją wodną gruntów rolnych koncentruje się w południowo – wschodniej części, a jest determinowane występowaniem gleb rędzinowych i piasków słabogliniastych i gliniastych lekkich, które zaliczono do średniopodatnych na spłukiwanie powierzchniowe. Struktura zagrożenia gruntów rolnych przedstawia się następująco: erozją słabą 2382 ha – 35.5 %, erozją umiarkowaną 49 ha – 0.7 %.

Erozja wąwozowa w stopniu słabym, o gęstości wąwozów do 0.5 km/km², występuje tylko jednym płatem w części południowej, na terenach rędzinowych i zajmuje obszar 360 ha – 3.5 % powierzchni gminy. Łączna długość wąwozów wynosi 1.2 km i są to wyłącznie wąwozy drogowe.

III.4. Hałas

Głównym źródłem hałasu na terenie gminy jest hałas komunikacyjny pochodzący od dróg: nr 747 Solec n/Wisłą – Kamień – Opole Lub., nr 825 Kamień – Józefów n/Wisłą.

Na terenie gminy nie były przeprowadzane pomiary hałasu. Dlatego też ocenę jego oddziaływania można przeprowadzić jedynie w oparciu o subiektywne odczucia, które według przeprowadzonych ankiet kwalifikują teren gminy jako niezagrożony pod względem akustycznym.

Z uwagi na wzrastającą liczbę pojazdów i zwiększające się natężenie ich ruchu można przyjąć, że na terenie gminy utrzymywać się będzie tendencja wzrostowa natężenia hałasu związanego z ruchem kołowym. Wzrost poziomu hałasu jest także spowodowany niezadawalającym stanem nawierzchni niektórych dróg oraz wzrostem ilości samochodów ciężarowych w strukturze ruchu.

III.4.1. Hałas przemysłowy

Obecnie oddziaływanie hałasu przemysłowego na otoczenie jest ograniczone ze względu na szerokie możliwości techniczne izolacji akustycznej stałych źródeł hałasu, a także decyzje administracyjne umożliwiające w skuteczny sposób dotrzymanie dopuszczalnych wartości poziomu hałasu na terenach chronionych pod względem akustycznym (decyzje o wartościach dopuszczalnych mogących wystąpić poza granicami obiektu emitującego hałas, pomiary kontrolne, wysokie kary w przypadku przekroczeń).

Na terenie gminy brak zakładów, które emitowałyby hałas o poziomie ponadnormatywnym.

III.5. Promieniowanie niejonizujące

Ryzyko związane z narażeniem na oddziaływanie pola elektromagnetycznego, występuje głównie podczas eksploatacji źródeł (urządzeń) wytwarzających energię elektromagnetyczną. Promieniowanie niejonizujące może występować wszędzie, w domu, w pracy, a nawet w miejscu wypoczynku. Według ustawy Prawo Ochrony Środowiska z 2001 roku elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące stanowi uciążliwość dla środowiska.

Na terenach zabudowy mieszkaniowej, a także na obszarach, na których znajdują się szpitale, przedszkola, żłobki, internaty oraz szkoły, wartość graniczna natężenia składowej elektrycznej elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego o częstotliwości 50 Hz, ustalona rozporządzeniem wynosi 1kV/m, natomiast składowa magnetyczna nie powinna przekroczyć poziomu 80 A/m.

Na terenie gminy źródłami promieniowania niejonizującego są stacje bazowej telefonii komórkowej w Łaziskach i Kamieniu. Nie przewiduje się budowy stacji transformatorowej 110/15kV tzw. Głównego Punktu Zasilającego, jak również naziemnej linii energetycznej wysokiego napięcia.

III.6. Przyroda ożywiona

Najcenniejsza pod względem przyrodniczym i krajobrazowym jest zachodnia część gminy obejmująca dno doliny Wisły, zbocza oraz przylegające do nich fragmenty wierzchołków, dlatego planowana jest jej ochrona w systemie NATURA 2000.

Łącznie na terenie gminy Łaziska stwierdzono zaledwie 48 gatunków roślin naczyniowych, które w makroregionie lubelskim uchodzą za elementy niezbyt częste. W tym np. jest 1 roślina górską i 3 chronione. Stanowiska ogółu rzadszych roślin zgrupowane są w 10 miejscach pojedynczego i gromadnego ich występowania.

Generalnie wśród tych 48 rzadszych gatunków zdecydowanie przeważają rośliny murawowe, kserotermiczne (23 gat.). Stanowiska tej flory zgrupowane są głównie w miejscach odlesionych, suchszych i wapiennych nad doliną Wisły. Natomiast w znacznie mniejszych ilościach występują: rośliny leśne (8 gat.), rośliny bagienne (5 gat.), wodne (4 gat.), łąkowe (4 gat.) i synantropijne (4 gat.). Wśród ogółu rzadszych roślin, w gminie Łaziska, na szczególną uwagę zasługują stanowiska m.in.: miłka wiosennego (*Adonis vernalis*), lepieźnika kutnerowatego (*Petasites spurius*), czyścica kosmatego (*Stachys germanica*) i dzwonka syberyjskiego (*Capanula sibirica*).

IV. Dotychczasowa realizacja zadań z zakresu ochrony środowiska w gminie Łaziska

W gminie Łaziska można obserwować przekształcenia środowiska i krajobrazu, które nastąpiły w wyniku wielowiekowej działalności człowieka na tym terenie. Działalność ta miała głównie charakter rolniczy i objawiła się w zmianach użytkowania gruntów. Dawne tereny leśne zostały przekształcone na pola uprawne i użytki zielone. Zmiany użytkowania gruntów towarzyszyły także rozwojowi osadnictwa i powstawaniu większych lub mniejszych jednostek osadniczych oraz budowie dróg.

Osadnictwo i rolnictwo przyczyniły się do zmiany stosunków wodnych w dolinach rzek (zabiegi melioracyjne, mała retencja – stawy, tereny utwardzone). Rolnictwo, osadnictwo oraz rozwój infrastruktury drogowej i drobnej działalności gospodarczej stały się też głównymi źródłami zanieczyszczenia wód gruntowych i powierzchniowych (ścieki komunalne, nawozy naturalne i sztuczne, środki ochrony roślin, zanieczyszczenia o charakterze punktowym, ścieki z tras komunikacyjnych).

IV.1. Ochrona przyrody i krajobrazu

Zgodnie z art.6 ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. formami ochrony przyrody są:

- 1) parki narodowe;
- 2) rezerваты przyrody;
- 3) parki krajobrazowe;
- 4) obszary chronionego krajobrazu;
- 5) obszary Natura 2000;
- 6) pomniki przyrody;
- 7) stanowiska dokumentacyjne;
- 8) użytki ekologiczne;
- 9) zespoły przyrodniczo-krajobrazowe;
- 10) ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Na terenie gminy Łaziska funkcjonują następujące obiekty chronione:

IV.1.1. Obszary Chronionego Krajobrazu

Chodelski Obszar Chronionego Krajobrazu zajmuje obszar 5900 ha gminy, co stanowi 58% powierzchni gminy. Został utworzony dla zachowania wartości i zasobów przyrodniczych i krajobrazowych Kotliny Chodelskiej. Obejmuje tereny położone na północ od drogi Opole Lubelskie – Kamień.

Pozostała część gminy leży w otulinie Wrzelowieckiego Parku Krajobrazowego.

IV.1.2. Pomniki przyrody

W obrębie gminy znajdują się jeden pomnik przyrody - lipa drobnolistna (*Tilia cordata*) na placu przy kościele parafialnym w Piotrawinie.

IV.1.3. Ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów

Ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów nie jest zdefiniowana obszarowo. Ochronie podlegają wszystkie rośliny, zwierzęta i grzyby będące na liście gatunków objętych ochroną niezależnie od miejsca występowania.

IV.1.4. Parki podworskie

Do form ochrony konserwatorskiej należą parki podworskie. Zachowały się pozostałości parków podworskich w: Kamieniu, Łaziskach i Piotrawinie oraz ogród przykościelny w Piotrawinie:

- Kamień – ogród dworski założony w XIX w., zniszczony w czasie II wojny światowej, a starodrzew zdewastowany po 1945 r., obiekt ulegający dewastacji z powodu braku opieki i konserwacji; liczne okazy pomnikowe oraz egzotyczne i rzadkie,
- Łaziska – ogród dworski powstał w XVIII w., obecnie zachowany częściowo; okaz pomnikowy (sosna zwyczajna) oraz liczne okazy egzotyczne i rzadkie
- Piotrawin – ogród dworski o cechach użytkowo – spacerowych założony został w II poł. XIX w.; drzewostan zachowany szczątkowo;
- Piotrawin – ogród kościelny; zieleń osłonowa skupiona wokół kościoła ufundowanego przez biskupa Oleśnickiego z ok. 1440 r.; okazy pomnikowe akacji (6 szt.).

IV.1.5. Lasy ochronne

Zgodnie z ustawą o lasach do lasów chronionych zakwalifikowano 3 fragmenty położone w projektowanym zespole przyrodniczo – krajobrazowym „Las Głodzieński”.

IV.2. Ochrona wód

Zachodnia część gminy (położona na zachód od linii Niedźwiada – Łaziska – Kosiorów) znajduje się w tym rejonie lubelskiego kredowego zbiornika wód podziemnych (nr 406), w którym obowiązują rygory tzw. wysokiej ochrony wód podziemnych (OWO).

W sąsiedztwie istniejących ujęć wód podziemnych wyznaczono strefy ochronne bezpośrednie i pośrednie.

IV.3. Ochrona gruntów i melioracje

Na podstawie ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych z 1995 roku, ochronie podlegają użytki rolne klas I-III oraz klas V-VI, które wytworzyły się na glebach pochodzenia organicznego, a także torfowiska, oczka wodne oraz grunty leśne. Ochronie ścisłej podlega 38.7 % gruntów ornych.

Tabela 10. Melioracje (stan w dniu 31.XII 2002)

Wyszczególnienie	Obszar zmeliorowany						Zagospodarowanie zmeliorowanych trwałych użytków zielonych	Rowy i ciek w km
	Ogółem	Grunty orne		Trwałe użytki zielone				
		Razem	w tym zdrenowane	razem	W tym:			
					nawadniane	Zdrenowane		
w ha								
Powiat opolski	3283	1299	1026	1984	970	127	1940	304,7
Gmina Łaziska	581	76	32	505	216	29	461	62,2

źródło: Urząd Statystyczny Lublin, 2003

Dotychczas zmeliorowano 5.7% powierzchni gminy Łaziska, w tym większość stanowiły użytki zielone (tab. 10). Długość rowów i cieków ogółem wynosi 62.2 km. Urządzenia i rowy melioracyjne nie są utrzymane w dobrym stanie funkcjonalnym.

IV.4. Rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej

IV.4.1. Wodociągi

Do końca 2003 roku w gminie Łaziska zrealizowano 84,1 km sieci wodociągowej rozdzielczej oraz 1264 przyłącza do budynków mieszkalnych (tab.11, 12). Około 95 % mieszkańców gminy korzysta z wody dostarczanej siecią wodociągową. Ludność zaopatrywana jest w wodę z ujęć zlokalizowanych w :

- Zgodzie, dla miejscowości Zgoda i Kopanina Kaliszaska. Udzielone jest pozwolenie wodnoprawne na pobór i eksploatację tego ujęcia w ilościach nie przekraczających Q śr.d = 150 m³/d, Q max.d = 180 m³/d i Q max.h = 16,5 m³/h, przy zadwierdzonych zasobach eksploatacyjnych Q = 16,5 m³/h, przy depresji S = 6 m. Rzeczywiste pobory wody wahają się w granicach 150-170 m³/d latem i 30 m³/d zimą,
- Braciejowicach, dla miejscowości: Braciejowice, Zakrzów, Las Dębowy, Grabowiec, Kolonia Koło, Wrzelów, Niedźwiada Duża, Niedźwiada Mała, Trzciniac i Nieciecz. Udzielone jest pozwolenie wodnoprawne na pobór i eksploatację tego ujęcia w ilościach nie przekraczających Q śr.d = 370 m³/d, Q max.d = 468 m³/d i Q max.h = 20 m³/h, przy zadwierdzonych zasobach eksploatacyjnych Q = 60,0 m³/h, przy depresji S = 6 m. Ujęcie posiada strefę ochrony bezpośredniej w granicach ogrodzenia,
- Łaziskach, dla miejscowości: Wojciechów, Kępa Piotrawińska, Kol. Łaziska, Kosiorów, Kopanina Kamieńska, Janiszów, Łaziska, Kamionka, Kierzki, Piotrawin, Kamień, Kol. Kamień i Kol. Piotrawin. Udzielone jest pozwolenie wodnoprawne na pobór i eksploatację tego ujęcia w ilościach nie przekraczających Q śr.d = 610 m³/d, Q max.d = 807,5 m³/d i Q max.h = 36 m³/h, przy zadwierdzonych zasobach eksploatacyjnych Q = 36 m³/h, przy depresji S = 21,2 m.

Tabela 11. Zmiany długości czynnej wodociągowej sieci rozdzielczej w okresie 1995-2002 w gminie Łaziska (km)

Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Długość sieci	65.9	75.8	84.1	84.1	84.1	84.1	84.1	84.1

Źródło: GUS, 2003

Tabela 12. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna w gminie Łaziska (stan w dniu 31 XII 2002)

Wyszczególnienie	Sieć w km		Połączenia		Czynne źródła uliczne	Zużycie wody	
	wodociągowa rozdzielcza	kanali-zacyjna	wodociągowe	kanalizacyjne		w dam ³	na 1 mieszkańca w m ³
Województwo lubelskie	15875,0	2750,2	284635	60577	1163	58447,0	26,6
Powiat opolski	610,2	56,3	10973	1472	26	1521,7	23,8
Gmina Łaziska	84,1	-	1264	-	-	99,3	20,0

źródło: Urząd Statystyczny Lublin, 2003

W okresie wiosennym i letnim występuje niedobór wody spowodowany gwałtownym, występującym w prawie jednym czasie zapotrzebowaniem wody do zabiegów chemicznych w uprawach polowych. Także niektóre odcinki sieci wodociągowej wymagają wymiany z powodu przestarzałych technologicznie materiałów z jakich były wykonane.

Tabela 13. Infrastruktura zaopatrzenia w wodę w indywidualnych gospodarstwach rolnych (2002 r.)

Wyszczególnienie	Źródła zaopatrzenia w wodę		
	własne ujęcie wody ze studni		dowożenie wody spoza gospodarstwa
	kopanej	wierconej	
województwo lubelskie	138292	53481	7800
Powiat opolski	5147	2536	128
Gmina Łaziska	815	260	16

Źródło: US Lublin, Narodowy Spis Rolny 2002

Jak wynika z tabeli 13 około 815 indywidualnych gospodarstw rolnych zaopatrywało się w wodę ze studni kopanej, 260 gospodarstw z własnej studni wierconej, natomiast do 16 gospodarstw dowożono wodę spoza gospodarstwa.

Pobór wody w ujęciach komunalnych wyniósł w 2002 r. 99.3 dam³. Zużycie wody na 1 mieszkańca wynosi 20 m³/rok i jest niższe od tego wskaźnika dla powiat opolskiego i województwa lubelskiego (tab.12).

IV.4.2. Kanalizacja i oczyszczanie ścieków

W obrębie gminy nie ma zlokalizowanej oczyszczalni ścieków. Według „Studium..” planuje się porozumienie z miastem Opole Lubelskie w zakresie możliwości podłączenia wsi leżących w bliskim sąsiedztwie miasta do ogólnomiejskiego systemu kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków. Dotyczy to głównie wsi: Łaziska, Wojceichów, Kolonia Łaziska, Kosiorów, Kopanina Kamieńska, Janiszów. Dla wsi, które nie będą mogły być podłączone do kanalizacji miejskiej, wyznacza się rejony lokalizacji grupowych wiejskich oczyszczalni ścieków oraz zasięgi przewodowej sieci kanalizacji sanitarnej. Proponowane są następujące grupowe oczyszczalnie dla wsi i rejony ich lokalizacji:

- Piotrawin, Kamień z rejonem lokalizacji w północnym obszarze wsi Kamień,
- Zgoda, Kopanina, Kaliszany z rejonem lokalizacji w zachodnim obszarze wsi Zgoda,
- Braciejowice, Zakrzów, Las Dębowy, Grabowiec, Głodno, Kepa Gostecka, Opas z rejonem lokalizacji w zachodnim obszarze wsi Zakrzów,
- Wrzelowiec, Niedźwiada Duża i Mała z rejonem lokalizacji we wsi Wrzelów.

Dla wsi o małej intensywności zabudowy zakłada się odprowadzenie ścieków do przydomowych oczyszczalni.

IV.4.3. Gospodarka odpadami

Obecnie na terenie gminy nie ma składowiska odpadów komunalnych. Powstające w gminie odpady wywożone są na międzygminne składowisko do Ożarowa (gmina Opole Lubelskie).

Wśród gospodarstw rolnych 1041 deklaruje zagospodarowywanie śmieci we własnym zakresie. Jednocześnie 402 gospodarstwa podają, że śmieci wywożone są na zorganizowane składowisko (tab.15). Problemem na terenie gminy są „dzikie” wysypiska odpadów, w szczególności w rejonach dróg przebiegających przez lasy i na obrzeżach lasów.

Tabela 15. Infrastruktura w indywidualnych gospodarstwach rolnych w zakresie usuwania odpadów w gminie Łaziska (2002 r.)

Wyszczególnienie	Sposób usuwania śmieci z gospodarstwa	
	wywożenie śmieci na zorganizowane wysypisko	zagospodarowywanie śmieci we własnym zakresie
województwo lubelskie	142398	166421
Powiat opolski	6464	6546
Gmina Łaziska	1041	402

Źródło: US Lublin, Narodowy Spis Rolny 2002

IV.4.4. Infrastruktura ciepłowniczo - gazowa

Na terenie gminy nie ma gazociągów. Domy i budynki ogrzewane są w sposób indywidualny, a dominującym paliwem jest węgiel kamienny i drewno. Do przygotowywania posiłków wykorzystywany jest w wielu gospodarstwach gaz propan-butan (butle). Planowane jest opracowanie programu gazyfikacji gminy z założeniem zasilania od stacji redukcyjno – pomiarowej gazu ziemnego zlokalizowanej w południowym rejonie gminy Opole Lubelskie.

V. Kluczowe założenia krajowej i regionalnej polityki ekologicznej

Cele i zadania związane z ochroną środowiska, które powinny być realizowane na poziomie lokalnym określa szereg dokumentów o charakterze ustawowym oraz programowym. Jednym z najważniejszych dokumentów o charakterze strategicznym jest polityka ekologiczna państwa.

Poniżej przedstawiono podstawowe kierunki działań w sferze środowiska, wynikające z założeń zarówno II Polityki Ekologicznej Państwa (II PEP), jak również z programów sektorowych, które uszczegóławiają cele i działania tejże polityki. Szczególną uwagę zwrócono na zadania, które mogą lub powinny być realizowane na szczeblu gminnym, przede wszystkim zaś w odniesieniu do terenów wiejskich. W następnej części niniejszego opracowania sformułowano szczegółowe działania dla terenu gminy Łaziska i określono harmonogram ich wdrażania, nawiązując do celów strategicznych zawartych w odpowiednich dokumentach na szczeblu krajowym, wojewódzkim oraz powiatowym. Należy zaznaczyć, że zadania wpisane do dokumentów strategicznych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, pozostające we wzajemnej spójności, mogą liczyć na wsparcie finansowe z funduszy krajowych i zagranicznych.

V.1. Polityka ekologiczna państwa i dokumenty z nią związane

II Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010 nawiązuje do priorytetowych kierunków działania określonych w przyjętym *VI Programie działań Unii Europejskiej w dziedzinie środowiska*. Znaczną część określonych w tym dokumencie działań, w szczególności działania zaplanowane na lata 2004-2006, Polska będzie realizować już jako członek Unii. Realizacja polityki ekologicznej państwa w coraz większym stopniu powinna dokonywać się poprzez zmiany modelu produkcji i konsumpcji, zmniejszanie materiałochłonności, wodochłonności i energochłonności gospodarki oraz stosowanie najlepszych dostępnych technik i dobrych praktyk gospodarowania. Aspekty ekologiczne powinny być obligatoryjnie włączane do polityk sektorowych we wszystkich dziedzinach gospodarowania, a także do strategii i programów rozwoju na szczeblu regionalnym i lokalnym. Instrumentem wspierającym lub wymuszającym ekologizację polityk sektorowych będą strategiczne oceny ich oddziaływania na środowisko, wykonywane przede wszystkim dla polityk i programów wymaganych ustawowo.

Do kluczowych dziedzin, w których podejmowane będą specyficzne działania inwestycyjne i pozainwestycyjnych, mające na celu realizację polityki ekologicznej na terenach wiejskich należą: ochrona wód przed zanieczyszczeniami i racjonalne gospodarowanie wodą, zagospodarowanie odpadów komunalnych, racjonalne gospodarowanie zasobami glebowymi i ochrona gleb, zrównoważona gospodarka leśna, oszczędne wykorzystanie zasobów energetycznych i ograniczanie tzw. niskiej emisji, ochrona zasobów przyrody, odpowiednie kształtowanie i ochrona krajobrazów wiejskich, edukacja ekologiczna.

V.1.1. Stosunki wodne i jakość wód

II PEP koncentruje się na ochronie i kształtowaniu zasobów wodnych, a zwłaszcza działaniach na rzecz poprawy jakości tych zasobów, zwiększeniu możliwości ich wykorzystania dla zaspokajania ważnych potrzeb społecznych i gospodarczych (takich jak zaopatrzenie w wodę do picia, turystyka i rekreacja, hodowla ryb, transport wodny i produkcja czystej, odnawialnej energii), a także skutecznej ochrony przed powodziąmi.

Osiągnięcie standardów unijnych wymaga szczególnego wysiłku organizacyjnego i programowego w sferze zarządzania zasobami wodnymi, ale przede wszystkim realizacji wielu kosztownych inwestycji w zakresie:

- budowy systemów kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków,
- modernizacji technologii uzdatniania wody do picia,
- modernizacji technologii produkcji przemysłowej w celu ograniczenia lub wyeliminowania zrzutów ze ściekami substancji niebezpiecznych,
- retencjonowania wody i poprawy bilansu wodnego,
- regulacji i zabudowy rzek oraz ochrony przed powodzią.

Jednym z elementów Polityki Ekologicznej Państwa - poprawa jakości wód - jest realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOSK) z 2003 roku. Usługi w zakresie odprowadzenia i oczyszczania ścieków należy realizować na terenach intensywnie zabudowanych w sposób zbiorowy (ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków), natomiast na terenach o zabudowie rozproszonej w sposób indywidualny (ustawy: Prawo budowlane, Prawo wodne, o utrzymaniu czystości i porządku w gminach). Ustawa z dnia 18 lipca 2001r. - Prawo wodne **zobowiązuje gminy do realizacji zadania własnego gmin w zakresie usuwania i oczyszczania ścieków**. Oczyszczone ścieki komunalne powinny charakteryzować się określonymi wskaźnikami (tab.16).

Tabela 16. Najwyższe dopuszczalne wartości wskaźników zanieczyszczeń lub minimalne procenty redukcji zanieczyszczeń dla oczyszczonych ścieków komunalnych

l.p.	Nazwa wskaźnika ²⁾	Jednostka	Najwyższe dopuszczalne wartości wskaźników lub minimalne procenty przy redukcji zanieczyszczeń przy RLM ¹⁾	
			Poniżej 2000	Od 2000 do 9999
1.	Pięciodniowe biochemiczne zapotrzebowanie tlenu (BZT ₅), oznaczane z dodatkiem inhibitora nitryfikacji	mg O ₂ /l min. % redukcji	40 -	25 lub 70-90
2.	Chemiczne zapotrzebowanie tlenu (ChZT _{Cr}) oznaczane metodą dwuchromianową	mg O ₂ /l min. % redukcji	150 -	125 lub 75
3.	Zawiesiny ogólne	mg/l min. % redukcji	50 -	35 lub 90
4.	Azot ogólny (suma azotu Kjeldahla (N _{Norg} + N _{NH4}), azotu azotynowego i azotu azotanowego)	mg N/l min. % redukcji	30 ³⁾ -	15 ³⁾
5.	Fosfor ogólny	mg P/l min. % redukcji	5 ³⁾ -	2 ³⁾

Źródło: Rozp. Ministra Środowiska z dnia 8 lipca 2004 roku w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz.U. Nr 168, poz. 1763)

¹⁾ W czasie rozruchu oczyszczalni nowo wybudowanych lub zmodernizowanych oraz w przypadku awarii urządzeń istotnych dla realizacji pozwolenia wodnoprawnego najwyższe dopuszczalne wartości wskaźników zanieczyszczeń podwyższa się maksymalnie do 50 %, a wymaganą redukcję zanieczyszczeń obniża się nie więcej niż do 50 % w stosunku do wartości podanych w tabeli

²⁾ Analizy wykonuje się z próbek homogenizowanych, niezdekantowanych i nieprzefiltrowanych, z wyjątkiem odpływów ze stawów biologicznych, w których oznaczenia BZT₅, ChZT_C, azotu ogólnego oraz fosforu ogólnego należy wykonać z próbek przefiltrowanych. Próbki pobrane z odpływu ze stawów biologicznych należy uprzednio przefiltrować, jednakże zawartość zawiesiny ogólnej w próbkach nie filtrowanych nie powinna przekraczać 150 mg/l niezależnie od wielkości oczyszczalni.

³⁾ Wartości wymagane wyłącznie w ściekach wprowadzanych do jezior i ich dopływów oraz bezpośrednio do sztucznych zbiorników wodnych usytuowanych na wodach płynących.

Ścieki mogą być zagospodarowywane w rolnictwie na określonych zasadach formalnych (patrz tabele nr 17, 18 i 19).

Tabela 17. Warunki sanitarne dla ścieków przeznaczonych do rolniczego wykorzystania

I.p.	Wskaźnik	Wielkość dopuszczalna
1.	Bakterie chorobotwórcze z rodzaju Salmonella	niewykrywalne w 1 litrze
2.	Obecność żywych jaj pasożytów (Ascaris sp., Trichuris, Toxocara sp.)	do 10 w 1 litrze

Źródło: Rozp. Ministra Środowiska z dnia 8 lipca 2004 roku w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz.U. Nr 168, poz. 1763)

Tabela 18. Warunki położenia gruntów przewidzianych do rolniczego wykorzystania ścieków

Położenie gruntów	Min. odległość
Odległość gruntów, na których stosuje się rolnicze wykorzystanie ścieków:	
1. Od obiektów przeznaczonych na pobyt ludzi, przy rozprowadzaniu ścieków:	
a) grawitacyjnym;	100 m
b) za pomocą deszczowni.	200 m
2. Od dróg publicznych i linii kolejowych przy rozprowadzaniu ścieków:	
a) grawitacyjnym;	20 m
b) za pomocą deszczowni.	70 m
3. Od linii brzegu wód płynących, przy spadku terenu:	
a) do 2 %	30 m
b) od 2 do 10 %	50 m
c) ponad 10 %	70 m
4. Od zbiorników wodnych, stawów rybnych nie przeznaczonych do zasilania ściekami, od linii brzegu jezior, przy spadku terenu:	
a) do 2 %	50 m
b) od 2 do 10 %	80 m
c) ponad 10 %	100 m
5. Od studni stanowiącej:	
a) indywidualne źródło zaopatrzenia w wodę do spożycia;	250 m ²⁾
b) źródło zbiorowego zaopatrzenia w wodę do spożycia.	250 m ²⁾

Źródło: Rozp. Ministra Środowiska z dnia 8 lipca 2004 roku w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz.U. Nr 168, poz. 1763)

Tabela 19. Warunki położenia urządzeń i instalacji przeznaczonych do magazynowania i przygotowania ścieków do rolniczego wykorzystania

Położenie urządzeń i instalacji	Min. odległość
Odległość urządzeń i instalacji przeznaczonych do magazynowania i przygotowania ścieków do rolniczego wykorzystania:	
1. Od obiektów przeznaczonych na pobyt ludzi, przy ilości ścieków:	
a) do 5000 m ³ /dobę	300 m
b) ponad 5000 m ³ /dobę	500 m
2. Od linii brzegu wód płynących, przy spadku terenu:	
a) do 2 %	50 m
b) ponad 2 %	80 m
3. Od zbiorników wodnych, stawów rybnych nie przeznaczonych do zasilania ściekami, od linii brzegu jezior, przy spadku terenu:	
a) do 2 %	100 m
b) ponad 2 %	150 m
4. Od studni stanowiącej:	250 m ¹⁾
a) indywidualne źródło zaopatrzenia w wodę do spożycia	100 m ¹⁾
b) źródło zbiorowego zaopatrzenia w wodę do spożycia	

Źródło: Rozp. Ministra Środowiska z dnia 8 lipca 2004 roku w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz.U. Nr 168, poz. 1763)

¹⁾ Jeżeli zasięg terenu ochrony bezpośredniej studni przekracza wymagane min. odległości położenia gruntów, urządzeń i instalacji, należy przyjmować odległości większe niż zasięg strefy ochrony bezpośredniej.

V.1.2. Gospodarowanie odpadami

Proponowane przedsięwzięcia, zgodnie z II PEP w dziedzinie gospodarowania odpadami obejmują szereg zadań pozainwestycyjnych i inwestycyjnych. Zadania pozainwestycyjne dotyczą przede wszystkim: opracowania gminnych planów gospodarowania odpadami, opracowania i wdrożenia rozwiązań organizacyjnych (przede wszystkim struktur organizacyjnych zapewniających właściwe bieżące zarządzanie strumieniami odpadów (pozwolenia, organizacja systemów zbiórki, transportu i przerobu, ewidencja, rejestracja, monitoring, kontrola), wdrażania mechanizmów ekonomicznych stymulujących właściwe zagospodarowanie odpadów; inwentaryzacji i oceny zagrożeń oraz wymagających rozwiązania problemów, edukacji i szkolenia.

Zadania inwestycyjne obejmują przedsięwzięcia w zakresie budowy niezbędnego potencjału technicznego warunkującego właściwe zagospodarowanie odpadów (budowa obiektów, zakup i instalacja urządzeń, środki transportu, likwidacja obiektów wyeksploatowanych i/lub stwarzających szczególne zagrożenie, zwłaszcza zagrożenie niekontrolowanym uwalnianiem się niebezpiecznych substancji) oraz przedsięwzięcia w ramach realizacji zatwierdzonego w 2002 roku „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest”. Należy zaznaczyć, iż zasady gospodarki odpadami w gminie powinny nawiązywać do Krajowego Planu Gospodarki Odpadami, Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Lubelskiego (przyjęty w 2003 r.) oraz Planu Gospodarki Odpadami dla Powiatu Opolskiego (przyjęty w 2004 r.) oraz innych dokumentów związanych z polityką ekologiczną. Problematyce tej poświęcone jest odrębne opracowanie dotyczące gospodarki odpadami.

V.1.3. Ochrona gleb

W przedsięwzięciach dotyczących ochrony gleb ujętych w II PEP i jej programie wykonawczym szczególnie nacisk położono na zadania w zakresie ochrony gleb przed degradacją powodowaną niewłaściwą agrotechniką i mającą już miejsce lub mogącą wystąpić w przyszłości intensyfikacją produkcji rolnej, ochrony gleb przed negatywnymi oddziaływaniami antropogenicznymi oraz rekultywacji i przywracania do obiegu gospodarczego gleb zdegradowanych (zanieczyszczonych niebezpiecznymi substancjami, nadmiernie zakwaszonych, zerodowanych, itp.). Należy zaznaczyć, iż pozostałe czynniki negatywnej presji na stan gleb są przedmiotem szczegółowego zainteresowania innych obszarów polityki, takich jak gospodarowanie odpadami, emisja przemysłowych zanieczyszczeń powietrza, gospodarka wodnościekowa, planowanie przestrzenne. Warto zauważyć, że niewłaściwa agrotechnika, a także rolnicze wykorzystanie gleb już skażonych, bądź poddanych szkodliwym oddziaływaniom substancji niebezpiecznych, mogą stwarzać poważne zagrożenie dla zdrowia i życia ludzkiego.

Działania w tej dziedzinie powinny koncentrować się na:

- ochronie zasobów glebowych nadających się do wykorzystania rolniczego i leśnego przed ich przeznaczeniem na inne cele (szczególnie gleby klasy I-III),
- ochronie gleb przed degradacją i zanieczyszczeniem, powodowanymi oddziaływaniem czynników antropogenicznych i naturalnych (zmiany struktury fizycznej, stosunków wodnych i chemizmu gleb powodowane działalnością inwestycyjną, zanieczyszczeniami transportowymi, naturalną erozją, niewłaściwą agrotechniką, składowaniem odpadów itp.)
- rekultywacji gleb zdegradowanych.

Gleby powinny charakteryzować się odpowiednią jakością. W kontekście zawartości metali ciężkich aktualne normy przedstawia tabela 20.

Tabela 20. Dopuszczalna zawartość metali ciężkich w glebach

Pierwiastek	Jednostka	Zawartość w glebach		
		lekkih	średnich	ciężkich
Ołów (Pb)	mg/kg suchej masy	40	60	80
Kadm (Cd)	mg/kg suchej masy	1	2	3
Rtęć (Hg)	mg/kg suchej masy	0,8	1,2	1,5
Nikiel (Ni)	mg/kg suchej masy	20	35	50
Cynk (Zn)	mg/kg suchej masy	80	120	180
Miedź (Cu)	mg/kg suchej masy	25	50	75
Chrom (Cr)	mg/kg suchej masy	50	75	100

Źródło: Rozp. Ministra Środowiska z dnia 8 lipca 2004 roku w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz.U. Nr 168, poz. 1763)

V.1.4. Wzbogacanie i racjonalne użytkowanie zasobów leśnych

Według II PEP wzbogacanie i racjonalne użytkowanie zasobów leśnych polega przede wszystkim na renaturalizacji obszarów leśnych, poprawie stanu zdrowotnego lasów, ochronie przed pożarami, wprowadzaniu bezpiecznych technologii prac leśnych oraz kompleksowej ochronie ekosystemów leśnych, a także zwiększaniu lesistości kraju. Cele te zostaną osiągnięte poprzez realizację szeregu zadań szczegółowych, wykonywanych przez służby leśne, lasy państwowe (inwestycyjne i pozainwestycyjnych) oraz jednostki samorządowe.

Zasady zrównoważonej gospodarki leśnej zostały określone w Polityce leśnej państwa – dokumencie przyjętym przez Radę Ministrów w 1997 r. Polityka leśna zakłada realizację następujących celów:

- stałe powiększanie zasobów leśnych i ich udziału w globalnym obiegu węgla w przyrodzie,
- kształtowanie lasu wielofunkcyjnego - wzmaganie korzystnego oddziaływania lasu na środowisko (poprawa funkcji wodochronnej, klimatotwórczej, glebochronnej),
- zachowanie zdrowotności i żywotności ekosystemów leśnych,
- ochrona i powiększanie biologicznej różnorodności lasów na poziomie genetycznym, gatunkowym i ekosystemowym,
- zapewnienie lasom i zadrzewieniom właściwego znaczenia w planowaniu przestrzennym i zagospodarowaniu kraju, w tym kształtowaniu granicy polno-leśnej i w ochronie krajobrazu,
- utrzymywanie i rozwój produkcyjnej (drewno i inne użytki) funkcji lasów,
- poprawa stanu i produktywności lasów prywatnych,
- racjonalne, zgodne z zasadami przyrody użytkowanie zasobów leśnych - w tym drewna, płodów runa leśnego i zwierzyny,
- wprowadzanie bezpiecznych technik i technologii prac leśnych,
- doskonalenie i wdrażanie nowoczesnych metod inwentaryzacji i monitoringu stanu lasów,
- utrzymywanie i wzmocnienie społeczno-ekonomicznej funkcji lasów, współpraca i komunikacja ze społeczeństwem, rozwój edukacji i nauk leśnych.

Podstawy dotyczące prowadzenia zalesień zawiera Krajowy Program Zwiększania Lesistości (KPZL), zaktualizowany w 2003 roku. Najważniejszym aktem prawnym z punktu widzenia realizacji programu zalesień jest ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach.

Zgodnie z odpowiednimi zapisami ustawowymi grunty przeznaczone do zalesienia określa miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego lub decyzja o warunkach zabudowy. W nowej ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, problematyka zalesień została ujęta jednoznacznie w art. 16 ust. 1 w następującym zapisie: „a w przypadkach planów miejscowych, które sporządza się wyłącznie w celu przeznaczenia gruntów do zalesienia lub wprowadzenia zakazu zabudowy, dopuszcza się stosowanie map w skali 1:5000”.

Ustawa o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej z dnia 28 listopada 2003 r. (Dz.U. 2003 Nr 229, poz. 2273) reguluje system finansowania zalesień gruntów rolnych z uwzględnieniem rozporządzeń Rady Unii Europejskiej, zwłaszcza zaś Rozporządzenia nr 1257/99 (WE), które obowiązuje od 1.01.2000 r. w krajach członkowskich UE.

V.1.4.1. Priorytety zalesień w układzie lokalnym

Do zalesienia powinny być przeznaczane przede wszystkim grunty orne, a w mniejszym stopniu użytki zielone:

- klasy bonitacyjne VIz do zalesienia w całości,
- klasy bonitacyjne VI do zalesienia w całości z wyjątkiem gruntów rokujących ich rolnicze użytkowanie,
- klasy bonitacyjne V do zalesienia częściowo, tj. stanowiące śródlęgowe enklawy i półenklawy o powierzchni do 2 ha w jednym konturze lub o szerokości między brzegami lasu do 150 m (8-10 krotna wysokość drzew), jeżeli odległość od tych gruntów do obecnych lub perspektywicznych siedlisk gospodarstw rolnych wynosi ponad 5 km, a ich nachylenie przekracza 12° oraz inne w uzasadnionych lokalnie przypadkach,
- klasa IVa i IVb do zalesienia w przypadkach sporadycznych, tj. enklawy i półenklawy o

powierzchni do 0,5 ha lub o szerokości do 50 m (3-5 krotna wysokość drzew), szczególnie z utrudnionym dojazdem, małe powierzchnie nieregularnych wcięć w głąb lasu (do 0,1 ha) oraz grunty o nachyleniu powyżej 20°,

- grunty klas I-III mogą być zalesiane jedynie wyjątkowo w przypadkach bardzo małych wydłużonych enklaw i półenklaw, położonych w uciążliwej szachownicy z gruntami leśnymi o szerokości między lasami do 30 m (2 krotna wysokość drzew) oraz grunty o nachyleniu powyżej 25°,
- inne grunty oraz nieużytki nadające się do zalesienia, bądź mogące stanowić uzupełniający składnik ekosystemu leśnego, a w szczególności:
 - 1) grunty skażone, zdegradowane i zagrożone erozją silną,
 - 2) grunty położone przy źródłiskach rzek lub potoków, na wododziałach, wzdłuż brzegów rzek oraz na obrzeżach jezior i zbiorników wodnych,
 - 3) lotne piaski i wydmy piaszczyste,
 - 4) strome stoki, zbocza urwiska i zapadliska,
 - 5) hałdy i tereny po wyeksploatowanym piasku, żwirze, torfie i glinie.

Lokalizacja zalesień powinna zapewniać zmniejszenie rozdrobnienia i rozproszenia kompleksów leśnych. Należy dążyć do tego, żeby docelowa powierzchnia kompleksu leśnego nie była mniejsza niż 5 ha. Powierzchnie poniżej 0,5 ha powinny być wykorzystywane do tworzenia zbiorowisk drzewiasto-krzewiastych o funkcjach zadrzewień.

Zalesianie gruntów porolnych powinno sprzyjać tworzeniu zwartych kompleksów leśnych o racjonalnej granicy rolno-leśnej, a także tworzeniu zwartego systemu przyrodniczego łącznie z innymi obszarami o funkcjach ekologicznych. Zalesienia powinny uwzględniać również tworzenie korytarzy ekologicznych pomiędzy dużymi kompleksami leśnymi.

Z programu zalesień **należy bezwzględnie wykluczyć** następujące kategorie użytkowania ziemi:

- grunty rolne i śródpolne nieużytki zaliczane do siedlisk priorytetowych w programie rolno-środowiskowym (np. bagna, mszary, torfowiska, oczka wodne, solniska, trzcinowiska i inne siedliska okresowo podmokłe, murawy kserotermiczne, remizy, wrzosowiska, wydmy, gołoborza i wychodnie skalne), nie chronione lub objęte ochroną prawną jako np. użytki ekologiczne,
- miejsca cenne z historycznego bądź archeologicznego punktu widzenia.

Na **terenie obszarów chronionych** (parki narodowe, parki krajobrazowe, otuliny parków narodowych, obszary chronionego krajobrazu) oraz projektowanej sieci obszarów NATURA 2000 decyzje o zalesieniu muszą być zgodne z planami ochrony tych obszarów lub w przypadku braku takich planów zaopiniowanie przez właściwe służby ochrony przyrody zgodnie z kompetencjami (dyrektor parku narodowego lub krajobrazowego, wojewódzki konserwator przyrody).

Kontrolowanych decyzji wymagać będą projekty zalesiania:

- siedlisk zlokalizowanych w dolinach rzek i na terenie zabagnionych obniżzeń,
- rolniczych polan (enklawy) puszczańskich o walorach przyrodniczych i kulturowych,
- obszarów o wybitnych walorach widokowych (obszary takie należy zaznaczyć w planach zagospodarowania przestrzennego gmin).

Tego typu grunty orne i półnaturalne ekosystemy mają priorytetowe znaczenie dla działań rolno-środowiskowych (promowanie zamiany gruntów ornych na użytki zielone), których celem będzie zachowanie półnaturalnych ekosystemów trawiastych, zachowanie bądź odbudowa małej retencji wodnej i ochrona różnorodności biologicznej terenów rolniczych.

V.1.4.2. Rola władz lokalnych w prowadzeniu zalesień

W celu określenia polityki przestrzennej gminy właściwe jest przy sporządzaniu „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy” ustalić przebieg granicy rolno-leśnej. Granica rolno-leśna jest to, wyznaczana na gruncie i przedstawiana na mapach, linia oddzielająca grunty aktualnie i perspektywnie przewidziane do rolniczego lub leśnego użytkowania. Wyznaczenie tej granicy ma na celu dążenie do optymalnego wykorzystania powierzchni ziemi, uporządkowania przestrzeni rolniczej i leśnej zgodnego z warunkami glebowymi, przyrodniczymi i krajobrazowymi. Powinna zatem stanowić instrument kierowania procesem zalesiania gruntów w gminach. W Studium należy określić obszary do zalesienia, dla których sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub aneksu do tego planu jest niezbędne. Powinno to dotyczyć obszarów ujętych w wojewódzkim programie i rejestrze zadań rządowych, dla których koszty sporządzenia planów pokrywane są z budżetu państwa oraz pozostałych większych (w zasadzie powyżej 5 ha) kompleksów leśnych. Do planu przestrzennego zagospodarowania powinny być przenoszone również ustalenia planu urządzania gospodarstw leśnych oraz planów urządzeniowo-rolnych, w tym dotyczące przeznaczania gruntów do zalesień.

W przypadku nie podejmowania przez władze gminne decyzji o opracowaniu lub aktualizacji planu przestrzennego zagospodarowania, podstawą do zalesienia gruntów o powierzchni nie przekraczającej 5 ha może być decyzja o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu podjęta z zachowaniem przepisów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. W pozostałych przypadkach decyzję o sporządzeniu aneksu do miejscowego planu przestrzennego zagospodarowania dotyczącego zalesień podejmuje rada gminy.

Integralną częścią programu zwiększania lesistości gminy powinien być program zwiększania zadrzewienia. Ma to szczególnie znaczenie na terenach o niskiej lesistości i dużego zagrożenia procesami erozji gleb, stepowienia krajobrazu i niekorzystnego bilansu wodnego.

Projektując przebieg granicy rolno-leśnej należy przeprowadzić uzgodnienia ze służbami geologicznymi, odnośnie występowania złóż surowców i kopalin, a także uwzględnić możliwości rozwoju budownictwa i infrastruktury i na tej podstawie wykluczyć odpowiednie grunty z przeznaczenia pod zalesienia. Realizacji zalesień powinno sprzyjać powstawanie stowarzyszeń właścicieli lasów prywatnych.

V.1.5. Jakość powietrza i zmiany klimatu

W zakresie poprawy jakości powietrza, oprócz generalnych wytycznych II PEP, szereg celów formułuje Polityka Klimatyczna Polski (dokument przyjęty przez Radę Ministrów 04.11.2003 roku), będąca integralnym elementem polityki ekologicznej państwa. Celem strategicznym polityki klimatycznej jest „włączenie się Polski do wysiłków społeczności międzynarodowej na rzecz ochrony klimatu globalnego poprzez wdrażanie zasad zrównoważonego rozwoju, zwłaszcza w zakresie poprawy wykorzystania energii, zwiększania zasobów leśnych i glebowych kraju, racjonalizacji wykorzystania surowców i produktów przemysłu oraz racjonalizacji zagospodarowania odpadów, w sposób zapewniający osiągnięcie maksymalnych, długoterminowych korzyści gospodarczych, społecznych i politycznych”.

Polityka klimatyczna uwzględnia także Strategię rozwoju energetyki odnawialnej (dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 5 września 2000 r., a przez Sejm w dniu 23

sierpnia 2001 r.), która zakłada wzrost udziału energii ze źródeł odnawialnych w bilansie paliwowo-energetycznym kraju do 7,5 % w 2010 r. i do 14 % w 2020 r., w strukturze zużycia nośników pierwotnych.

Zadania związane z polityką klimatyczną realizowane są także za pośrednictwem ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o *wspieraniu przedsięwzięć termomodernizacyjnych*. Ustawa ta ma na celu zmniejszenie zużycia energii na ogrzewanie budynków i do podgrzewania wody użytkowej, zmniejszenie strat energii w lokalnych sieciach ciepłowniczych oraz lokalnych źródłach ciepła, a także zmianę konwencjonalnych źródeł energii na odnawialne. Głównym instrumentem finansowym ustawy jest premia termomodernizacyjna wypłacana przez Bank Gospodarstwa Krajowego.

W odniesieniu do rolnictwa polityka klimatyczna stawia następujące cele:

- racjonalne użytkowanie ziemi;
- promocja rolnictwa ekologicznego;
- upowszechnianie doradztwa rolniczego w zakresie stosowania zasad dobrej praktyki rolniczej (załącznik A i B), stosowania energooszczędnych technologii w produkcji rolniczej, stosowania niekonwencjonalnych źródeł energii w rolnictwie i na obszarach wiejskich;
- zalesianie gruntów rolnych.

W odniesieniu do gospodarki odpadami głównym celem w kontekście polityki klimatycznej jest minimalizacja ilości odpadów i użytkowanie gazu składowiskowego, jak również zagospodarowanie odpadów komunalnych ulegających biodegradacji składowanych na składowiskach odpadów.

W zakresie działań w sektorze użyteczności publicznej, usług i gospodarstw domowych należy uwzględnić m.in.:

- poprawę sprawności wytwarzania i przesyłania ciepła sieciowego i energii elektrycznej oraz zwiększenie wykorzystania gazu ziemnego do produkcji energii,
- implementację działań takich jak: termomodernizacja budynków mieszkalnych, wymiana i doszczelnianie okien, zmiana obowiązujących norm ochrony cieplnej nowych budynków, wprowadzenie certyfikatów energetycznych dla budynków,
- rozbudowa odnawialnych źródeł energii (ograniczenie emisji gazów cieplarnianych CO₂ i N₂O).

V.1.6. Ochrona przyrody oraz zachowanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej

Przedsięwzięcia dotyczące ochrony przyrody oraz różnorodności biologicznej i krajobrazowej w II PEP są prawie wyłącznie przedsięwzięciami o charakterze pozainwestycyjnym. Obejmują one między innymi:

- wdrożenie w Polsce programu Natura 2000;
- opracowanie koncepcji monitoringu różnorodności biologicznej oraz wsparcie prac badawczych dotyczących stanu polskiej przyrody i bioróżnorodności (z uwzględnieniem różnorodności krajobrazu);
- działania prawne i organizacyjne w zakresie ochrony dolin rzecznych i innych korytarzy ekologicznych, obszarów wodno-błotnych, rzadkich i zagrożonych gatunków oraz tradycyjnego krajobrazu rolniczego;
- tworzenie nowych parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody;
- wsparcie dla tradycyjnych praktyk gospodarczych na obszarach wiejskich oraz dla rolnictwa ekologicznego i zintegrowanego;
- rozwijanie edukacji i wymiany informacji w celu podnoszenia społecznej świadomości

celów i potrzeb w dziedzinie ochrony przyrody i bioróżnorodności, a także związanych z działaniami w tej sferze nie tylko kosztów, ale również korzyści.

V.1.7. Edukacja ekologiczna

Edukacja ekologiczna zmierza do rozwijania społeczeństwa rozumnego i akceptującego zasady zrównoważonego rozwoju, umiejącego oceniać stan bezpieczeństwa ekologicznego oraz uczestniczącego w procesach decyzyjnych związanych z ochroną środowiska. Ramy edukacji ekologicznej zawiera Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej „Przez edukację do zrównoważonego rozwoju” opracowana przez Ministerstwo Środowiska w 2001 roku.

Strategia Narodowa nakreśla następujące cele:

- 1) Kształtowanie pełnej świadomości i budzenie zainteresowania społeczeństwa wzajemnie powiązаныmi kwestiami ekonomicznymi, społecznymi, politycznymi i ekologicznymi;
- 2) Umożliwienie każdemu człowiekowi zdobywania wiedzy i umiejętności niezbędnych dla poprawy stanu środowiska;
- 3) Tworzenie nowych wzorców zachowań, kształtowanie postaw, wartości i przekonań jednostek, grup i społeczeństw, uwzględniających troskę o jakość środowiska.

Realizacja wyżej wymienionych celów wymaga:

- 1) Uznania, iż edukacja ekologiczna jest jednym z podstawowych warunków realizacji Polityki Ekologicznej Państwa;
- 2) Wprowadzenia elementów edukacji ekologicznej do wszystkich sfer życia społecznego, respektując i wykorzystując wartości kulturowe, etyczne i religijne;
- 3) Zapewnienia dostępu społeczeństwa do informacji o stanie środowiska przyrodniczego i edukacji ekologicznej.
- 4) Uznania, że edukacja ekologiczna jest podstawowym warunkiem zmiany konsumpcyjnego modelu społeczeństwa.

Dostęp do informacji o środowisku oraz zasady udziału społeczeństwa w postępowaniach w sprawie ochrony środowiska reguluje ustawa Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Tytuł I: Dział IV i V).

V.2. Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW)

PROW (2004) jest dokumentem operacyjnym, określającym cele, priorytety i zasady wspierania zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Plan jest ukierunkowany na aspekty społeczne, ekonomiczne i ekologiczne tego rozwoju w sposób spójny z innymi programami strukturalnymi, w tym zwłaszcza z Sektorowym Programem Operacyjnym "Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich", realizującym cele Narodowego Planu Rozwoju w zakresie polityki rozwoju obszarów wiejskich. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi opracowało PROW zgodnie z odpowiednimi rozporządzeniami UE.

PROW będzie realizowany w latach 2004-2006 na terenie całego kraju. Podstawą realizacji założeń strategicznych Planu będzie dziewięć działań: renty strukturalne, wspieranie gospodarstw niskotowarowych, wspieranie działalności rolniczej na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW), wspieranie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt, zalesianie gruntów rolnych, dostosowanie gospodarstw rolnych do standardów UE, grupy producentów rolnych, pomoc techniczna oraz uzupełnienie płatności bezpośrednich. Wszystkie te działania będą finansowane z Sekcji Gwarancji EAGGF (Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnictwa) oraz ze środków krajowych przeznaczonych na ten cel w ustawie budżetowej. Podstawowym dokumentem, który zawiera szczegółowe ustalenia wykonawcze w zakresie korzystania ze środków EAGGF jest obecnie rozporządzenie nr 817/2004/WE z 29.04.2004 r. (Dz. U. UE nr L 153 z 30.04.2004 r. s.30). PROW ma istotne znaczenie z punktu widzenia ochrony środowiska na terenach wiejskich, przewidując odpowiednie środki finansowe na realizację zadań ekologicznych (samorządy i indywidualni rolnicy), jak również promując wdrażanie zasad dobrej praktyki rolniczej (załącznik B).

Według Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich gmina Łaziska znajduje się w strefie priorytetowej (SP) „Nadwiślańskiej” (kod 06C). Strefa priorytetowa to obszar wdrażania Programu Rolnośrodowiskowego na specyficznych zasadach. Obszar taki wykazuje zwykle określone problemy środowiskowe i wymaga podjęcia działań naprawczych lub ochronnych. W gminie Łaziska przewiduje się w szczególności realizację pakietów Programu Rolnośrodowiskowego o kodzie PO1 (utrzymanie łąk ekstensywnych) oraz PO2 (utrzymanie ekstensywnych pastwisk) oraz KO1 (ochrona gleb i wód). Regulacje prawne w omawianej dziedzinie zawiera Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 lipca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu udzielania pomocy finansowej na wspieranie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt objętej planem rozwoju obszarów wiejskich (Dz. U. Nr 174, poz. 1809).

Właściciele gruntów starający się o wsparcie finansowe w ramach realizacji programów rolnośrodowiskowych zobowiązani są do przestrzegania zasad zwykłej dobrej praktyki rolniczej (załącznik B). W przypadku otrzymywania płatności bezpośrednich do gruntów rolnych właściciele zobowiązani są do utrzymywania gruntów rolnych w dobrej kulturze rolnej (załącznik A).

V.3. Program Ochrony Środowiska i Plan Gospodarki Odpadami dla Powiatu Opolskiego

V.3.1. Program Ochrony Środowiska Powiatu Opolskiego

Program Ochrony Środowiska Powiatu Opolskiego został opracowany w 2003 roku, natomiast w 2004 roku został zatwierdzony przez władze powiatowe. Program koncentruje się na następujących zagadnieniach:

- ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody:
 - ochrona przyrody,
 - ochrona i zrównoważony rozwój lasów,
 - ochrona gleb,
 - ochrona zasobów kopalin i wód podziemnych;

- zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii:
 - zmniejszenie wodochłonności, materiałochłonności i energochłonności gospodarki,

- wykorzystanie energii odnawialnej,
- kształtowanie stosunków wodnych i ochrona przed powodzią;

- poprawa jakości środowiska:
 - gospodarowanie odpadami,
 - jakość wód,
 - jakość powietrza i zmiany klimatu,
 - stres miejski – oddziaływanie hałasu,
 - oddziaływanie pól elektromagnetycznych,
 - chemikalia w środowisku, poważne awarie przemysłowe, klęski żywiołowe.

Szczegółowe cele z zakresu ochrony środowiska, jakie nakreślono w Programie powiatowym, zostały przytoczone w części VII niniejszego opracowania.

V.3.2. Plan Gospodarki Odpadami Powiatu Opolskiego

Plan Gospodarki Odpadami Powiatu Opolskiego opracowano w 2003 roku i przyjęto w roku 2004. W Planie określono założenia polityki powiatu opolskiego w zakresie systemowego gospodarowania odpadami w następującym brzmieniu:

- Wprowadzenie ogólnopowiatowego systemu selektywnej zbiórki zmierzającego do maksymalnego ograniczenia odpadów komunalnych przeznaczonych do składowania;
- Ścisłejsze powiązanie systemu zbiórki odpadów z wymogami technologicznymi obiektów bazowych;
- Stworzenie systemu transportu odpadów w oparciu o program zmniejszenia uciążliwości z nim związanych (zanieczyszczenie powietrza, hałas, natężenie ruchu kołowego);
- Zmniejszenie kosztów transportu do niezbędnego minimum;
- Centralizację zarządzania pozwalającą na przyjęcie jednakowych lub zbliżonych rozwiązań organizacyjnych w każdym z obsługiwanych obszarów;
- Systematyczne wprowadzanie technologii bezodpadowych i małodopadowych;
- Kontrola nad wszystkimi rodzajami odpadów, ze szczególnym naciskiem na odpady niebezpieczne, powstających na terenie powiatu;
- Edukacja społeczności oraz podnoszenie jej świadomości ekologicznej.

Szczegóły dotyczące celów i limitów w zakresie zagospodarowania odpadów komunalnych i przemysłowych są zawarte w Planie Gospodarki Odpadami dla Gminy Łaziska.

VI. Uwarunkowania formalno – prawne realizacji zadań z zakresu ochrony środowiska na szczeblu lokalnym

Nowe regulacje prawne z zakresu ochrony środowiska są bardzo rozbudowane i dotyczą praktycznie wszystkich dziedzin życia społeczno - gospodarczego. Implementacja tych regulacji wymaga podejmowania różnorodnych skoordynowanych działań, zarówno przez władze gminne, przy zastosowaniu mechanizmów formalno – prawnych i finansowych będących w ich kompetencji, jak również współdziałania w zakresie realizacji określonych celów i zadań z władzami powiatowymi i wojewódzkimi.

Najważniejsze działania władz samorządowych szczebla gminnego, z punktu widzenia ochrony środowiska, powinny być skoncentrowane na następujących dziedzinach:

- gospodarka wodno – ściekowa,
- gospodarka odpadami (opracowanie gminnego planu gospodarki odpadami w 2004 roku),
- planowanie przestrzenne (zrównoważone zarządzanie przestrzenią),
- zarządzanie zielenią komunalną i zadrzewieniami,
- udział społeczeństwa w procesach decyzyjnych związanych z ochroną środowiska oraz sprawy szeroko rozumianej edukacji ekologicznej, w tym procedury informowania i udostępniania informacji o środowisku.

Generalnie uprawnienia władz gminnych w kluczowych sprawach związanych z ochroną środowiska są niewielkie w porównaniu z uprawnieniami samorządowych władz powiatowych i wojewódzkich oraz kompetencjami wojewody w tej kwestii. Gminy nie wydają najważniejszych decyzji reglamentacyjnych, np. w zakresie ochrony powietrza, ochrony wód przed zanieczyszczeniem, ochrony przed nadmiernym hałasem, czy też w zakresie promieniowania elektromagnetycznego i jonizującego. Ograniczone są również uprawnienia gminne dotyczące ochrony przyrody.

Jednakże bardzo istotnym instrumentem, który pozwala na kształtowanie odpowiedniej polityki ekologicznej na poziomie lokalnym jest miejscowe planowanie przestrzenne. Fachowa konstrukcja dokumentów planistycznych (studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego) oraz ich odpowiednia aktualizacja pozwala na racjonalne, zgodne z koncepcją zrównoważonego rozwoju:

- kształtowanie sieci osadniczej, sieci infrastrukturalnych (gazociągi, wodociągi i kanalizacja, energia elektryczna, telekomunikacja, drogi),
- lokowanie obiektów użyteczności publicznej, a także terenów pod działalność przemysłową,
- wskazywanie terenów i określanie zasad prowadzenia działalności górniczej,
- przeciwdziałanie skutkom ewentualnych zjawisk powodziowych,
- kształtowanie zalesień,
- wyznaczanie obszarów ograniczonego użytkowania,
- ochronę przyrody i krajobrazu.

Do najważniejszych potencjalnych barier stojących na drodze efektywnej realizacji założeń polityki ekologicznej na poziomie lokalnym należą w szczególności:

- ograniczone środki finansowe, którymi dysponuje gmina,
- ograniczone możliwości sprawowania przez gminę nadzoru nad przestrzeganiem przepisów prawnych z zakresu ochrony środowiska,
- często zbyt niska świadomość ekologiczna społeczności lokalnej.

Konstruując harmonogram zadań z zakresu ochrony środowiska dla gminy Łaziska nawiązano do priorytetów ekologicznych Programu dla powiatu opolskiego. Założono, iż cele i zadania na poziomie powiatowym są w pełni zgodne z celami polityki ekologicznej i wytycznymi dokumentów wyższego szczebla (polityki, plany i programy krajowe i wojewódzkie).

VII. Rodzaje i harmonogram zadań na tle celów powiatowych i lokalnych

VII.1. Ochrona wód i gospodarka wodno-ściekowa

Cel długoterminowy do 2015 roku

Objęcie zaopatrzeniem w wodę dobrej jakości oraz siecią kanalizacyjną wszystkich mieszkańców oraz przywrócenie wymaganych parametrów czystości wód powierzchniowych i podziemnych

Cele krótkoterminowe do roku 2007

- Ograniczenie dopływu zanieczyszczeń do wód podziemnych i powierzchniowych, szczególnie ze źródeł rolniczych,
- Poprawa jakości wód rzek: Wisły, Jankówki i Wrzelówki (przynajmniej II klasa czystości),
- Określenie kierunków działań w zakresie gospodarki wodno-ściekowej,
- Rozpoczęcie kanalizacji gminy,
- Zapewnienie mieszkańcom dostępu do wody o jakości odpowiadającej normom oraz niezbędnej ilości na potrzeby socjalno – bytowe,

Realizacja celów będzie realizowana za pomocą zadań ujętych w tabeli 21.

Tabela 21. Zadania w zakresie gospodarki wodnej

L.p.	Zadanie	Termin realizacji	Realizatorzy	Szacunkowy koszt Źródła finansowania
Gospodarowanie wodami podziemnymi i powierzchniowymi				
Zadania inwestycyjne średnio- i długoterminowe				
1.	Rozbudowa hydroforni w Zgodzie	2007-2013	Gmina	300 tys. środki własne gminy , fundusze UE
2.	Rozbudowa hydroforni w Braciejowicach	2007-2013	Gmina	200 tys. środki własne gminy , fundusze UE
3.	Przebudowa wodociągu wiejskiego Zgoda – Kopanina Kaliszańska	2007-2013	Gmina	300 tys. środki własne gminy , fundusze UE
4.	Budowa wodociągu „Pod Borkiem” w Kamieniu	2007-2013	Gmina	200 tys. środki własne gminy , fundusze UE
5.	Budowa wodociągu w Kol. Janiszów	2007-2013	Gmina	200 tys. środki własne gminy , fundusze UE
Zadania pozainwestycyjne średnio i długoterminowe				
6.	Ograniczanie strat dostarczanej wody z ujęć wodnych oraz sieci wodociągowej	Od 2004 sukcesywnie	Operatorzy ujęć, odbiorcy wody	brak danych; Środki operatorów ujęć, odbiorcy wody
7.	Opracowanie i wdrożenie	2004 - 2010	Operatorzy	Środki własne

	systemu informowania społeczeństwa o jakości wody do picia		ujęć wód podziemnych	operatorów ujęć
Gospodarka ściekowa, systemy kanalizacyjne				
Zadania inwestycyjne krótkoterminowe				
8.	Instalacja przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach o zabudowie rozproszonej	2005-2007	Gmina Indywidualni inwestorzy	b.d. tys. środki własne gminy, WFOŚiGW, Fundusze UE
Zadania inwestycyjne średnio- i długoterminowe				
9.	Instalacja przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach o zabudowie rozproszonej – kontynuacja	2008-2013	Gmina	1 500 tys. środki własne gminy , fundusze UE
10.	Budowa oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnej	2007-2013	Gmina	6 mln. środki własne gminy , fundusze UE
Zadania pozainwestycyjne				
11.	Opracowanie koncepcji kanalizacji gminy	2005-2006	Gmina	Środki własne
12.	Inwentaryzacja zbiorników bezodpływowych dla ścieków na terenie gminy	2005-2006	Gmina	Środki własne
Inne zadania związane z gospodarką wodną				
Zadania inwestycyjne krótkoterminowe				
13.	Budowa płyt i zbiorników na gnojówkę w gospodarstwach o obsadzie zwierząt powyżej 2 SD (SD – sztuka duża; przeliczenie zwierząt gospodarskich na sztuki o masie 500 kg) lub nie mających budynków inwentarskich z głęboką ściółką	2004 – 29.10.2008	właściciele gospodarstw	Koszt: 80-150 zł za 1 m ² płyty, w zależności od technologii; Środki własne właścicieli gospodarstw, fundusze krajowe i UE, kredyty
14.	Modernizacja urządzeń i systemu melioracyjnego na terenie gminy uwzględnieniem wymogów ochrony środowiska	2005- sukcesywnie	Starosta opolski, rolnicy, gmina	b.d Fundusze pomocowe UE i krajowe
Zadania pozainwestycyjne średnio i długoterminowe				
15.	Odpowiednie, zgodne z zasadami zwykłej dobrej praktyki rolniczej, stosowanie ścieków i osadów rolniczych oraz ścieków na gruntach rolniczych (patrz załączniki I i III)	2004 – sukcesywnie	właściciele gospodarstw, wytwórcy ścieków możliwych do rolniczego wykorzystania; nadzór: władze powiatowe i gminne	Środki przedsiębiorców,
16.	Ochrona wód podziemnych przed ich degradacją	2004 – 2010 r.	użytkownicy ujęć oraz	użytkownicy ujęć

jakościową i ilościową poprzez: - wyznaczanie stref ochronnych wokół ujęć i ujmowanie ich w MPZP ,		RZGW w Warszawie,	
---	--	----------------------	--

VII.2. Ochrona powietrza

Cel długoterminowy do 2015 roku

Poprawa jakości powietrza atmosferycznego na obszarach o zwartej zabudowie wiejskiej

Cele krótkoterminowe do roku 2007

- Ograniczanie tzw. niskiej emisji poprzez:
 - zastępowanie węgla w piecach i paleniskach domowych innymi paliwami,
 - stosowanie w budownictwie nowoczesnych technologii mających na celu oszczędzanie strat energii cieplnej,
 - prowadzenie prac termomodernizacyjnych budynków,
- Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (np. wiatr, biomasa, biogaz),
- Stopniowe zmniejszenie emisji zanieczyszczeń z kotłowni komunalnych i źródeł przemysłowych i komunikacyjnych poprzez modernizację kotłowni oraz dróg (tabela 25)
- Ograniczanie uciążliwości związanych z emisją odorów pochodzących ze źródeł rolniczych (ferm hodowlanych, gorzelnia, wylewaniem ścieków na pola itp.).

Realizacja celów będzie realizowana za pomocą zadań ujętych w tabeli 22.

Tabela 22. Zadania w zakresie ochrony powietrza atmosferycznego

L.p.	Zadanie	Termin realizacji	Realizatorzy	Szacunkowy koszt Źródła finansowania
Zadania inwestycyjne krótkoterminowe				
1.	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej wskazanych w przeprowadzonej inwentaryzacji	2004-2007	Gmina	Brak danych; Środki własne gminy
2.	Wykonywanie prac termomodernizacyjnych w budynkach indywidualnych (w zależności od potrzeb)	2004- sukcesywnie	Właściciele prywatni	Środki właścicieli budynków; kredyty na termomodernizację; środki pomocowe krajowe i UE
Zadania pozainwestycyjne				
3.	Opracowanie planów zaopatrzenia gminy w ciepło, energię elektryczną i gaz.	2004 – 2006	Gmina	Środki własne gminy

4.	Inwentaryzacja obiektów użyteczności publicznej, które wymagają przeprowadzenia prac termomodernizacyjnych	2004 – 2005	Gmina	Środki własne gminy
5.	Rozważenie możliwości opracowania koncepcji zakładania plantacji wierzby energetycznej na terenie gminy i wykorzystania jej do celów energetycznych	2004-2008	Gmina, przedsiębiorcy,	Brak danych; Środki własne gminy, środki przedsiębiorców
6.	Uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego gminy zapisów dotyczących zamiany tradycyjnych kotłowni opalanych węglem na kotłownie ekologiczne	2004-2010	Gmina	Środki własne gminy
7	Opracowanie koncepcji budowy kotłowni opalanych, np. olejem opałowym, gazem lub z wykorzystaniem energii odnawialnej dla obiektów użyteczności publicznej.	2004-2010	Zarządy spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych, właściciele domów, przedsiębiorstwa	brak danych; Wspomaganie działań przez gminę
Zadania inwestycyjne średnio- i długoterminowe				
11.	Doprowadzenie gazu sieciowego do gminy Łaziska i gazyfikacja sołectw	2007-2013	Gmina	6 mln. środki własne gminy, fundusze UE
12.	Zmiana ogrzewania z węglowego na olejowe lub gazowe w szkole w Kamieniu	2007-2013	Gmina	120 tys. środki własne gminy, fundusze UE
13.	Budowa ścieżki rowerowej Las Dębowy - Piotrawin	2007-2013	Gmina	100 tys. środki własne gminy, fundusze UE

VII.3. Ochrona przed nadmiernym hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym

Cel długoterminowy do 2015 roku

Zapewnienie wszystkim mieszkańcom optymalnych warunków akustycznych oraz norm promieniowania elektromagnetycznego w miejscu zamieszkania

Cele krótkoterminowe do roku 2007

- Zmniejszanie uciążliwości hałasu (głównie komunikacyjnego) dla mieszkańców gminy
- Ograniczanie narażenia zdrowia mieszkańców na nadmierne promieniowanie elektromagnetyczne.

Realizacja celów będzie realizowana za pomocą zadań ujętych w tabeli 23.

Tabela 23. Zadania w zakresie ograniczania poziomu hałasu i promieniowania elektromagnetycznego

L.p.	Zadanie	Termin realizacji	Realizatorzy	Szacunkowy koszt Źródła finansowania
Zadania inwestycyjne krótkoterminowe				
1.	Położenie nawierzchni asfaltowej (zmniejszenie hałasu ze strony pojazdów silnikowych, zmniejszenie zużycia paliwa, dogodny odbiór nieczystości z posesji) drogi gminnej Nr 2249021 Niedźwiada Mała - Nieciecz	2005	Gmina	849 tys. Środki własne gminy 15 %, środki UE 75%, inne 10 %
2.	Budowa drogi gminnej Nr 2249034 Kolonia Łaziska - Kąkolówka	2006	Gmina	576 tys. Środki własne gminy 15 %, środki UE 75%, inne 10 %
Zadania inwestycyjne średnio- i długoterminowe				
3.	Budowa drogi gminnej Kamień – Kopanina Kamińska	2007-2013	Gmina	1 030 tys. środki własne gminy, środki UE
4.	Budowa drogi gminnej Niedźwiada Duża - Łączki	2007-2013	Gmina	150 tys. środki własne gminy, środki UE
5.	Budowa drogi gminnej we wsi Janiszów	2007-2013	Gmina	300 tys. środki własne gminy, środki UE
6.	Budowa drogi gminnej Braciejowice - Płaskie	2007-2013	Gmina	150 tys. środki własne gminy, środki UE
7.	Budowa drogi gminnej Grabowiec – Las Dębowy	2007-2013	Gmina	300 tys. środki własne gminy, środki UE
8.	Budowa drogi gminnej Janiszów - Łaziska	2007-2013	Gmina	150 tys. środki własne gminy, środki UE
9.	Budowa drogi gminnej Głodno – Niedźwiada Mała	2007-2013	Gmina	500 tys. środki własne gminy, środki UE
10.	Budowa drogi gminnej w Kol. Janiszów	2007-2013	Gmina	300 tys. środki własne gminy,

				środki UE
Zadania pozainwestycyjne długoterminowe				
11.	Uwzględnienie w MPZP danych o: dopuszczalnym poziomie hałasu w środowisku na terenach chronionych akustycznie, źródłach promieniowania elektromagnetycznego (linie wysokiego napięcia), obszarach ograniczonego użytkowania.	2004-2015	Gmina	Środki własne gminy
12.	Wyznaczanie stref ograniczonego użytkowania wokół urządzeń emitujących promieniowanie niejonizujące, gdzie stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów promieniowania	2004-2015	Gmina	

VII.4. Ochrona gleb i racjonalne gospodarowanie kopalinami

Cel długoterminowy do 2015 roku

Użytkowanie gleb zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju oraz właściwe wykorzystanie ich naturalnego potencjału produkcyjnego.

Cele krótkoterminowe do roku 2007

- Racjonalne korzystanie ze złóż kopalin w sposób nie dopuszczający do naruszenia równowagi w ekosystemie,
- Wdrożenie zasad Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej,
- Zrehabilitowanie terenów zdegradowanych i zdewastowanych

Realizacja celów będzie realizowana za pomocą zadań ujętych w tabeli 24.

Tabela 24. Zadania z zakresu ochrony środowiska glebowego

L.p.	Zadanie	Termin realizacji	Realizatorzy	Szacunkowy koszt Źródła finansowania
Zadania inwestycyjne krótkoterminowe				
1.	Rekultywacja terenów poeksploatacyjnych	2006-2007	Gmina	b.d. Środki własne Fundusze UE
Zadania inwestycyjne długoterminowe				
2.	Rekultywacja terenów	2008-2010	Gmina	b.d.

	poeksploatacyjnych - kontynuacja			Środki własne gminy; fundusze pomocowe krajowe i UE
Zadania pozainwestycyjne				
3.	Szczególna ochrona gleb najwartościowszych z rolniczego punktu widzenia (klasy I-III) i racjonalne gospodarowanie ich zasobami (odpowiednie zapisy w MPZP)	2004 - sukcesywnie	Gmina	Środki własne gminy
4.	Stosowanie zasad Zwykłej Dobrej Praktyki Rolniczej oraz dobrej kultury rolnej w odniesieniu do gleb (patrz załączniki).	2004 - sukcesywnie	Właściciele gruntów rolnych, WODR	Właściciele gruntów rolnych
5.	Informowanie mieszkańców o wynikach monitoringu gleb	2005-2010 r.	Stacja Chemiczno Rolnicza	Środki własne gminy; środki właścicieli gruntów, fundusze pomocowe krajowe i UE

VII.5. Gospodarka odpadami

Problematyka gospodarki odpadami w gminie Łaziska jest szczegółowo omówiona w gminnym Planie Gospodarki Odpadami opracowanym w 2004 roku, który stanowi część składową niniejszego opracowania.

VII.6. Ochrona przyrody i krajobrazu

Cel długoterminowy do 2015 roku

Utrzymanie i wzbogacanie systemu obszarów chronionych, zapewnienie łączności ekologicznej gminy z obszarami sąsiednimi oraz rozwój obszarów rekreacyjnych

Cele krótkoterminowe do roku 2007

- Bieżąca ochrona obszarów i obiektów prawnie chronionych.
- Utrzymanie tradycyjnego, urozmaiconego krajobrazu, zwłaszcza rolniczego.
- Uwzględnienie wartości środowiska przyrodniczego w polityce przestrzennej i kierunkach rozwoju gminy,
- Ochrona terenów przyrodniczo cennych przed niewłaściwym zainwestowaniem.

- Utrzymanie istniejących korytarzy ekologicznych.
- Rozwój szlaków turystycznych i ścieżek dydaktycznych i rowerowych na terenach interesujących przyrodniczo.
- Upowszechnianie i stosowanie zasad kodeksu dobrej praktyki rolniczej w celu ochrony bioróżnorodności oraz zachowania walorów krajobrazowych na terenach cennych przyrodniczo.

Realizacja celów będzie realizowana za pomocą zadań ujętych w tabeli 25.

Tabela 25. Zadania w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu

L.p.	Zadanie	Termin realizacji	Realizatorzy	Szacunkowy koszt Źródła finansowania
Zadania pozainwestycyjne krótko i średnioterminowe				
1.	Uwzględnienie w regulaminie utrzymania czystości i porządku w gminie ustawowego zakazu wypalania roślinności na łąkach, pastwiskach, nieużytkach, rowach, pasach przydrożnych.	2004	Gmina	Środki własne gminy
2.	Współpraca z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody w zakresie ochrony istniejących parków dworskich (Kamień, Łaziska, Piotrawin)	2004-2010	Konserwatorzy Przyrody i Zabytków, Gmina	Środki własne gminy
4.	Realizacja programów rolno-środowiskowych dla rolników oraz upowszechnianie zasad zwykłej dobrej praktyki rolniczej (załącznik B)	2004 - 2010	ARiMR, WODR	Fundusze UE
5.	Promowanie ekologicznego gospodarowania na gruntach; promocja żywności ekologicznej w społeczeństwie.	2004 - 2010	Gospodarstwa ekologiczne, WODR;	Środki promotorów
6.	Określanie i nowelizowanie w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy obszarów ochrony przyrody, krajobrazu oraz zasad ochrony środowiska i jego zasobów,.	2004-2010	Gmina	Środki własne gminy
7.	Bieżące uwzględnianie w MPZP nowo stanowionych na terenie gminy prawnych form ochrony przyrody.	2004-2010	Gmina	Środki własne gminy
8.	Ochrona oczek wodnych oraz terenów podmokłych nieprzydatnych rolniczo jako obiektów wzbogacających bioróżnorodność gminy i pełniących istotne funkcje ekologiczno-krajobrazowe	2004-sukcesywnie	Gmina, właściciele gruntów, nadleśnictwo	Fundusze UE i krajowe

L.p.	Zadanie	Termin realizacji	Realizatorzy	Szacunkowy koszt Źródła finansowania
	(głównie podmokłości w dnach dolin rzecznych, torfowiska).			
9.	Racjonalne przeprowadzanie scaleń i wymiany gruntów (zachowanie walorów krajobrazowych gminy)			

VII.6.1. *Projektowane obiekty i obszary chronione na terenie gminy Łaziska*

VII.6.2. *Projekt sieci NATURA 2000 na terenie gminy Łaziska*

Natura 2000 to sieć ekologiczna, której podstawowym celem jest zachowanie różnorodności biologicznej krajów Unii Europejskiej poprzez ochronę dzikiej fauny i flory oraz siedlisk przyrodniczych. Podstawę prawną do tworzenia sieci Natura 2000 stanowią dyrektywy Unii Europejskiej:

- 92/43/EWG o ochronie siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory (tzw. Dyrektywa „Siedliskowa”)
- 79/409/EWG w sprawie ochrony dzikich ptaków (tzw. Dyrektywa Ptasia).

W celu ochrony gatunków ptaków, które znalazły się w załączniku I do Dyrektywy Ptasiej wyznaczane są tzw. Obszary Specjalnej Ochrony (OSO). Na podstawie Dyrektywy Siedliskowej tworzone są natomiast Specjalne Obszary Ochrony (SOO), które obejmują tereny ważne z punktu widzenia zachowania lub odtworzenia określonych rodzajów siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków. Pewne rodzaje siedlisk i gatunków uznano jako priorytetowe, co oznacza, że ich zachowanie ma pierwszoplanowe znaczenie dla Wspólnoty. Obszary OSO i SOO tworzące sieć Natura 2000 powinny być połączone korytarzami ekologicznymi w celu zapewnienia migracji, rozprzestrzeniania się i wymiany genetycznej dziko żyjących gatunków.

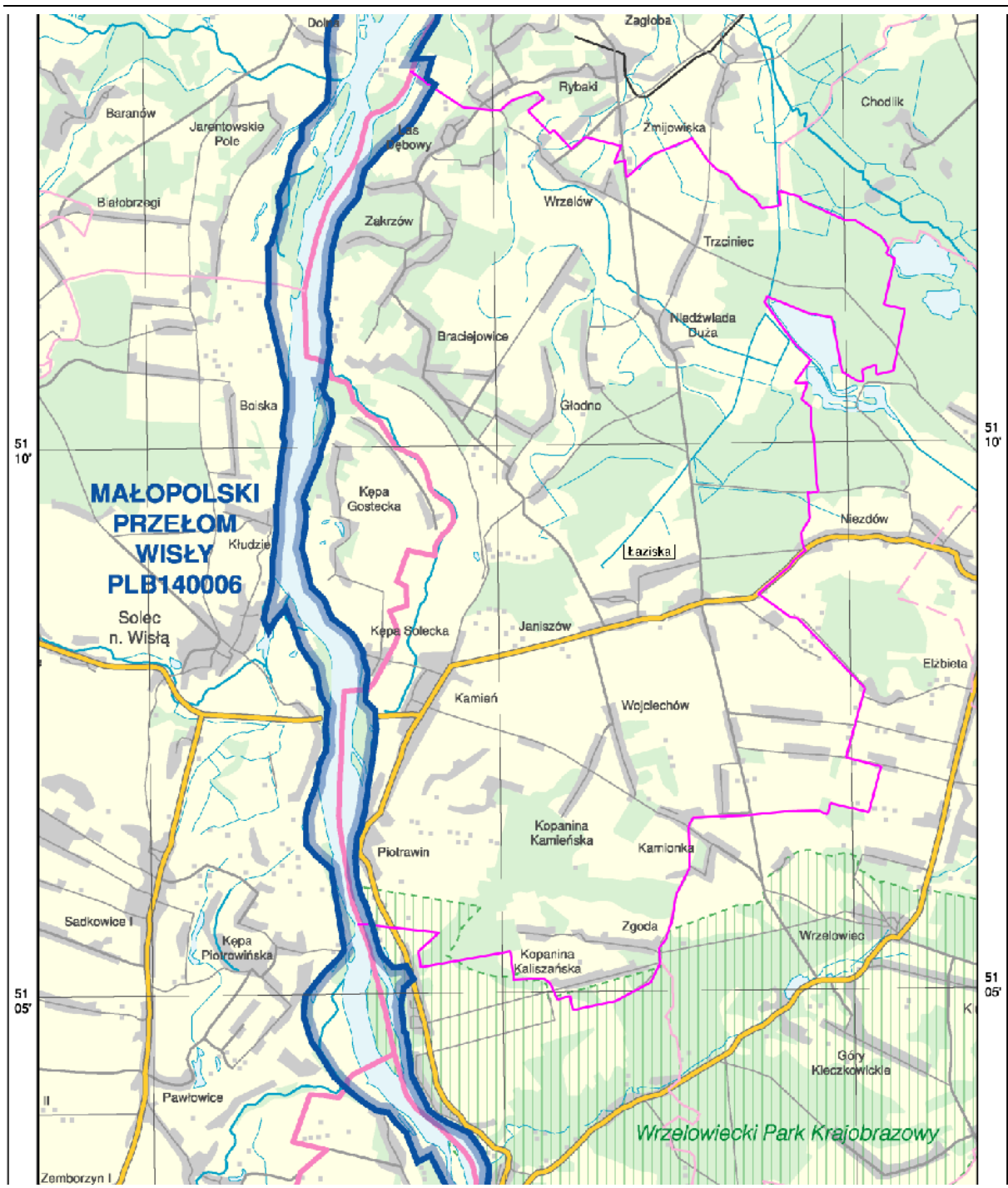
Wiele terenów, które objęte zostaną ochroną w ramach sieci Natura 2000 mogą pozostać w użytkowaniu gospodarczym. W wielu wypadkach odpowiednie użytkowanie (głównie rolnicze) jest wręcz konieczne w celu ochrony określonych siedlisk i gatunków i nie powinno być zaniechane (np. koszenie wybranych półnaturalnych łąk). Generalnie gospodarowanie na terenach Natury 2000 powinno być zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju i przyczyniać się do wspierania społeczności lokalnych. Ważnym instrumentem ekonomicznym wspomagającym wdrażanie koncepcji Natura 2000 w Polsce będą programy rolnośrodowiskowe. Polegają one generalnie na udzielaniu pomocy finansowej rolnikowi, który dobrowolnie zobowiąże się do ekstensywnej produkcji rolniczej oraz stosowania specjalnych zabiegów ochronnych. Istnieje szereg zestawów pakietów działań rolnośrodowiskowych w ramach zaplanowanych w Polsce kilku schematów generalnych. Realizacja zadań ochronnych w ramach sieci Natura 2000 będzie dokonywana głównie w ramach działań pod wspólnym tytułem „Ochrona różnorodności biologicznej obszarów rolnych”(schemat I). W szczególności chodzi tu o odpowiednie gospodarowanie na użytkach zielonych (cenne przyrodniczo zbiorowiska łąk i pastwisk).

Obszar specjalnej ochrony ptaków (OSO) Małopolski Przełom Wisły (PLB140006)

Obszar obejmuje odcinek doliny Wisły między Józefowem a Kazimierzem. Charakterystyczne dla niego są wysokie brzegi, meandry i liczne wyspy. Wyspy te mają różny charakter: od niskich, piaszczystych, nagich wysepek po wyżej wyniesione, porośnięte roślinnością i np. wykorzystywane jako pastwiska. Brzegi rzeki i terasa zalewowa są pokryte zaroślami wiklinowymi i lasami wierzbowo-topolowymi, łąkami kośnymi i pastwiskami. Ostoja ptasia o randze europejskiej - występuje tu co najmniej 14 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 2 gatunki z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). Ważna ostoja rybitw - białoczelnej i rzecznej; jedno z nielicznych w kraju stanowisk lęgowych ostygojada. W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej następujących gatunków ptaków: dzięcioł białoszyi, mewa czarnogłowa, rybitwa białoczelna (PCK), rybitwa rzeczna, szablodziób, krwawodziób, mewa pospolita, ostygojad (PCK) i rycyk. W stosunkowo wysokim zagęszczeniu występuje płaskonos. Jest to ważna ostoja dla ptaków wodno-błotnych.

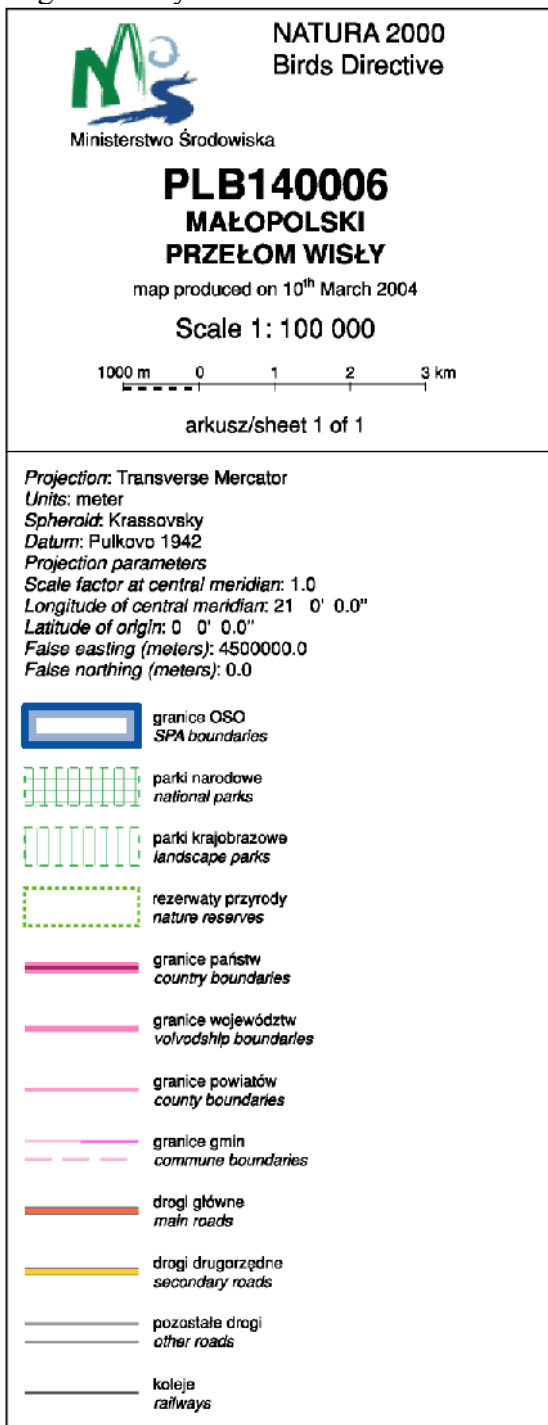
Siedliska ptaków są zagrożone przez zanieczyszczenia. Potencjalne zagrożenie stanowi plan regulacji tego odcinka Wisły. Obszar podlega działaniom z zakresu ochrony przeciwpowodziowej. Istniejące obiekty i urządzenia związane z ochroną przeciwpowodziową oraz koryto rzeczne wymagają utrzymywania ich w należyтым stanie technicznym. Na obszarze będą prowadzone działania zapewniające swobodny spływ wód oraz lodu. Przy wykonywaniu powyższych zadań zachowana zostanie dbałość o utrzymanie dobrego stanu ekologicznego doliny. Wykonywanie tych prac obejmuje różne fragmenty doliny rzecznej i nie ma istotnego wpływu na całość obszaru Natura 2000.

Na terenie gminy Łaziska OSO „Małopolski Przełom Wisły” zajmuje powierzchnię 347,8 ha (3,4% terenu gminy; ryc. 2). Pod względem prawnym utworzenie OSO reguluje Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. Nr 229, poz. 2313).

Ryc. 2. OSO „Małopolski Przełom Wisły”

Legenda do ryc. 1

VII.7. Ochrona lasów i zwiększanie lesistości

Cel krótko- i długoterminowy do 2015 roku

Zwiększenie powierzchni leśnej oraz racjonalna eksploatacja zasobów leśnych

Zwiększenie powierzchni leśnej oraz racjonalna eksploatacja zasobów leśnych poprzez:

- Wzrost lesistości gminy poprzez zalesianie nieużytków, zgodnie z Krajowym Planem zwiększania Lesistości,

- Wspieranie działań zmierzających do poprawy zdrowotności i odporności drzewostanów,
- Tworzenie spójnych kompleksów leśnych w celu zachowania lub uzupełnienia korytarzy ekologicznych,
- Ochrona lasów w dolinach rzek (olsy),
- Ujmowanie zagadnień zalesiania i zadrzewiania w planach zagospodarowania przestrzennego,
- Kształtowanie granic polno – leśnych w MPZP,
- Przestrzeganie zasad racjonalnej (zrównoważonej) gospodarki leśnej w lasach prywatnych.

Realizacja celu będzie realizowana za pomocą zadań ujętych w tabeli 26.

Tabela 26. Zadania z zakresu ochrony obszarów leśnych

L.p.	Zadanie	Termin realizacji	Realizatorzy	Szacunkowy koszt Źródła finansowania
Zadania pozainwestycyjne				
1.	Dokonanie aktualizacji ewidencji gruntów możliwych do zalesienia z uwzględnieniem gruntów:	2005	Starostwo powiatowe w Opolu, gmina	Środki własne gminy
2.	Sporządzanie i aktualizacja planów urządzenia lasów dla Nadleśnictwa Kraśnik	2004-2007	Nadleśnictwo Kraśnik	Budżet nadleśnictwa
3.	Realizacja programów ochrony przyrody stanowiących integralną część planów urządzenia lasów dla Nadleśnictwa Kraśnik	2004-2010	Nadleśnictwo Kraśnik	Budżet nadleśnictwa
4.	Zalesienia gruntów Skarbu Państwa wyłączonych z użytkowania rolniczego	2004-2010	ARiMR, Nadleśnictwo Kraśnik	Budżet państwa
5.	Uwzględnianie w MPZP terenów przeznaczonych do zalesienia	2004-2010	Gmina	Środki własne gminy
6.	Bieżące informowanie Starosty Opolskiego o zmianach dotyczących przeznaczania lasów na inne cele	2004-2010	Gmina	Środki własne gminy
7.	Ochrona istniejących lasów, zadrzewień i zakrzewień oraz wprowadzenie nowych zalesień, zadrzewień i zakrzewień na obszarze gminy.	2004-2010	Gmina	Środki własne gminy

VII.8. Edukacja ekologiczna i kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa

Cel krótko- i długoterminowy do 2015 roku

Zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców, oraz poczucia odpowiedzialności za jakość środowiska poprzez:

- Organizację systemu doradztwa, konsultacji szkoleń i pomocy administracyjno-biurowej dla organizacji pozarządowych w obszarze ochrony środowiska,
- Wspieranie konkursów i akcji proekologicznych,
- Prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych z zakresu rolnictwa ekologicznego i zdrowej żywności,
 - Prowadzenie edukacji ekologicznej szkolnej i pozaszkolnej dla młodzieży na terenie gminy.
 - Włączanie społeczeństwa gminy w różnego rodzaju działania i akcje związane z ochroną środowiska.
 - Organizacja specjalistycznych szkoleń dla rolników z zakresu ochrony środowiska w działalności rolniczej.
 - Bieżące informowanie społeczeństwa gminy o stanie środowiska przyrodniczego i podejmowanych działaniach mających na celu zachowanie i wzbogacanie żywych zasobów przyrody oraz kształtowanie krajobrazu.

Realizacja celu będzie realizowana za pomocą zadań ujętych w tabeli 27.

Tabela 27. Zadania z zakresu edukacji ekologicznej i kształtowania świadomości ekologicznej społeczeństwa

L.p.	Zadanie	Termin realizacji	Realizatorzy	Szacunkowy koszt Źródła finansowania
Zadania pozainwestycyjne				
1.	Włączanie społeczności lokalnej do rozwiązywania problemów związanych z ochroną środowiska i wdrażaniem zasad zrównoważonego rozwoju na terenie gminy (uspołecznianie procesów decyzyjnych)	2004- sukcesywnie	Gmina, organizacje pozarządowe	-
2.	Organizowanie konkursów: - „Ekologiczna szkoła”, - „Ekologiczne sołectwo”, - „Ekologiczne gospodarstwo” - „Alertów ekologicznych” Konkursy z wiedzy o środowisku przyrodniczym, jego ochronie z okazji Dnia Ochrony Środowiska, Dnia Ziemi.	2004- sukcesywnie	Gmina, powiat	Środki promotorów, organizacji ekologicznych, wsparcie finansowe gminy; Fundusze krajowe i UE

L.p.	Zadanie	Termin realizacji	Realizatorzy	Szacunkowy koszt Źródła finansowania
3.	Organizacja imprez masowych: - Dzień Ziemi, - Dzień Ochrony Środowiska, - „Sprzątanie Świata”.	2004- sukcesywnie	Współdziałanie gminy z innymi jednostkami i instytucjami	Środki promotorów, organizacji ekologicznych, wsparcie finansowe gminy; Fundusze krajowe i UE
4.	Współpraca władz gminnych oraz szkół na terenie gminy z organizacjami ekologicznymi w celu wdrażania zasad racjonalnej gospodarki odpadami i realizacja zadań gminnego Programu Ochrony Środowiska	2004- sukcesywnie	Gmina, radni gminy	-
5.	Program edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie Kraśnik	2004-2013	Nadleśnictwo Kraśnik	
6.	Pełne wdrożenie w gminie systemu informacji o środowisku i jego ochronie, oraz jego uzupełnianie.	2004-2010	Gmina	

VIII. Monitoring realizacji Programu

Bezpośrednią odpowiedzialność za wdrażanie programu ponosi Wójt gminy Łaziska i działający z jego upoważnienia pracownicy Urzędu Gminy.

Realizacja szeregu zadań wymaga udziału administracji rządowej i samorządowej szczebla wojewódzkiego, przedsiębiorców, a także szerokiego wsparcia społecznego, w tym pozarządowych organizacji ekologicznych..

Nakłady na realizację wielu zadań nie zostały określone ze względu na brak ostatecznych projektów ich realizacji. Z tego względu konieczne jest roczne uzgadnianie przedsięwzięć, najlepiej w okresie styczeń – marzec danego roku, a następnie na ich podstawie konstruowanie planu realizacji przedsięwzięć na rok następny. W ten sposób istnieje możliwość wystąpienia w kwietniu z wnioskami wstępnymi o wsparcie finansowe ze środków WFOŚiGW. Planuje się, iż wiele zadań uzyska pomoc finansową z NFOŚiGW i funduszy Unii Europejskiej.

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska, wójt sporządza co dwa lata raporty z wykonania Programu, które przedstawia Radzie Gminy. Raporty takie stwarzają możliwość poczynienia zmian w zapisach Programu, gdyż cele, zadania Programu mogą ulegać zmianie, w zależności od sytuacji prawnej, społecznej, gospodarczej i ekologicznej.

Program ochrony środowiska powinien być rozpowszechniony wśród społeczeństwa gminy poprzez jego publikację i umieszczenie na stronie internetowej gminy Łaziska. Proces wdrażania programu należy monitorować oraz kontrolować zakres wykonywania zaplanowanych zadań. Do celów monitorowania efektywności realizacji założonych w Programie zadań zaproponowano wykorzystanie zestawu kilkudziesięciu wskaźników (tab. 30). W przyszłości istnieje możliwość wprowadzenia nowych wskaźników w oparciu o poszerzaną sukcesywnie bazę danych o środowisku gminy.

Istotną rolę w kontekście oceny wdrażania Programu powinien spełniać Państwowy Monitoring Środowiska oraz uzyskiwane w jego ramach dane i informacje. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie publikuje corocznie specjalny Raport o stanie środowiska województwa lubelskiego, w którym zawarte są również informacje odnoszące się do terenu gminy Łaziska. Większość zadań o charakterze inwestycyjnym musi być odzwierciedlona w planie miejscowym zagospodarowania przestrzennego. Plan miejscowy spełnia także istotną rolę w zakresie działań prewencyjnych w sferze ochrony środowiska. Sposoby uwzględniania zagadnień z zakresu ochrony i racjonalnego gospodarowania zasobami przyrodniczymi w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego są praktycznie odwzorowywane w wydawanych pozwoleniach budowlanych. Należy w tym miejscu zauważyć, iż od 11 lipca 2003 roku, na podstawie nowej ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. (Dz. U. z dn. 10 maja 2003 r., Nr 80, poz. 717), pozwolenia budowlane są wydawane bezpośrednio na podstawie aktualnego planu miejscowego zagospodarowania przestrzennego.

Tabela 30. Wskaźniki monitorowania Programu

Lp.	Rodzaj wskaźnika	Wielkość jednostka
1.	Liczba mieszkańców gminy (XII 2002)	4918
2.	Gęstość zaludnienia (XII 2002)	48
3.	Powierzchnia gminy (XII 2002), w ha	10165
4.	Użytkowanie gruntów w gminie (XII 2002):	
	użytki rolne ogółem ha	5819
	z tego łąki i pastwiska zajmują % pow. gminy, zaś grunty orne %	3,9 43,8
5.	Ilość instalacji wytwarzających energię ze źródeł odnawialnych [szt.], wielkość produktu [MWh], % w stosunku do całej dostarczonej energii w gminie (energia wodna, wiatrowa, słoneczna, z biomasy, z biogazu).....	- - - 0
6.	Zużycie wody w przeliczeniu na 1 mieszkańca/rok – za 2003r. w m ³	20
7.	Ilość ścieków komunalnych wytworzonych na 1 mieszkańca (2003) w m ³	Brak danych
8.	Ilość ścieków oczyszczanych w oczyszczalniach komunalnych na 1 mieszkańca (2003) w m ³	0
9.	Procent gospodarstw domowych korzystających z sieci kanalizacyjnej	0
10.	Procent gospodarstw domowych korzystających z sieci wodociągowej (2003)	80
11.	Proporcja długości sieci kanalizacyjnej do sieci wodociągowej (2003 r.)	0/84,1
12.	Długość sieci gazowej rozdzielczej w km	-
13.	Powierzchnia gminy objęta konserwatorską ochroną przyrody	58
14.	Indywidualne formy ochrony prawnej w gminie (2003):	
	- Pomniki przyrody	1
	- Stanowiska dokumentacyjne	0
	- Użytki ekologiczne	0
	- Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	0
	- Parki wiejskie	3
15.	Lesistość gminy, %	26,7
16.	Ilość wytworzonych stałych odpadów komunalnych w 2003 r. ogółem w Mg	1891
17.	Ilość odzyskiwanych surowców wtórnych w gminie w 2003 roku ogółem:	-
	makulatury	-
	tworzyw sztucznych	-
	szkła	-

18.	Tereny zmeliorowane w gminie:	
	powierzchnia ogółem w ha.....	581
	% powierzchni gminy.....	5,7
19.	Ilość gospodarstw agroturystycznych	Brak danych
20.	Ilość gospodarstw rolnych specjalizujących się w rolnictwie ekologicznym (czerwiec 2004)	Brak danych
21.	Liczba rolników realizujących programy rolnośrodowiskowe (stan w czerwcu 2004)	Brak danych

IX. Spis wykorzystanych dokumentów gminnych i programowych

IX.1. Materiały gminne

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Łaziska, 2001

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Łaziska, 2003

Strategia zrównoważonego rozwoju gminy Łaziska, grudzień 2003 r. – Firma Konsultingowa „Ekspert” Sandomierz.

Program Rozwoju Lokalnego gminy Łaziska, 2004 r.

IX.2. Materiały programowe i inne

Arcadis, 1998: Program ochrony środowiska dla gmin nadwiślańskich,

Biuro Planowania Przestrzennego, 2002: Plan zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego. Lublin.

Duer I., Fotyma M., Madej A. (red.), 2002: Kodeks dobrej praktyki rolniczej. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwo Środowiska, Warszawa

Fundacja „Centrum Ekspertyz Wodnych”, 2003: Program gospodarki wodnej województwa lubelskiego (Część I – Identyfikacja stanu i problemów gospodarki wodnej). Lublin.

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, 2004: Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich (projekt z marca 2004)

Ministerstwo Środowiska, 2003: Krajowy program zwiększania lesistości (aktualizacja, maj 2003), Warszawa.

Ministerstwo Środowiska, 2003: Krajowa strategia ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z programem działań. Warszawa.

Ministerstwo Środowiska, 2003: Polityka klimatyczna Polski. Strategie redukcji emisji gazów cieplarnianych w Polsce do roku 2020. Dokument przyjęty przez Radę Ministrów dnia 4 listopada 2003 roku.

Ministerstwo Środowiska, 2003: Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych (projekt). Warszawa październik.

Starostwo Powiatowe w Opolu, 2004: Program Ochrony Środowiska i Plan Gospodarki Odpadami dla Powiatu Opolskiego

Rada Ministrów, 2002: Program wykonawczy do II Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2002-2010. Warszawa (listopad 2002).

Rada Ministrów, 2002: Polityka ekologiczna państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010. Warszawa (grudzień 2002).

Zarząd Województwa Lubelskiego, 2000: Strategia rozwoju województwa lubelskiego. Lublin.

Zarząd Województwa Lubelskiego, 2000: Program ochrony środowiska województwa lubelskiego, Lublin.

IX.3. Ważniejsze akty prawne w formie ustaw związane z ochroną środowiska

- 1) Ustawa z dnia 26 marca 1982 r. o scalaniu i wymianie gruntów (Dz.U. 1989 Nr 58, poz. 349, Dz.U. 1994 Nr 127, poz. 627; Dz.U. 1998 Nr 106, poz. 668; Dz.U. 2000 Nr 12, poz. 136; Dz.U. 2001 Nr 81, poz. 875; z późn. zmianami)
- 2) Ustawa o Inspekcji Ochrony Środowiska z dnia 20 lipca 1991 r. (tekst jednolity Dz. U. 2002 Nr 112, poz. 982 z późn. zmianami)
- 3) Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Dz. U. 2004, Nr 92, poz. 880).
- 4) Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (tekst jednolity – Dz. U. 2000, Nr 56, poz. 679 z późn. zmianami)
- 5) Ustawa z dnia 12 lipca 1995 r. o ochronie roślin uprawnych (Dz.U. 1995, Nr 90, poz. 446 z późn. zmianami)
- 6) Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymywaniu porządku i czystości w gminach (Dz.U. 1996 Nr 132, poz. 622 z późn. zmianami)
- 7) Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz.U.1997 Nr 111, poz. 724 z późn. zmianami)
- 8) Ustawa z dnia 18 grudnia 1998 r. o wspieraniu przedsięwzięć termomodernizacyjnych (Dz. U. Nr 162, poz. 1121)
- 9) Ustawa z dnia 26 lipca 2000 roku o nawozach i nawożeniu (Dz. U. 2000 Nr 89, poz. 991)
- 10) Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo Ochrony Środowiska (Dz. U. 2001 Nr 62, poz.627 z późn. zmianami)
- 11) Ustawa z dnia 27 lipca 2001 roku o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. 2001 Nr 100, poz. 1085 z późn. zmianami)
- 12) Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. Nr 115, poz. 1229 z późn. zmianami)
- 13) Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001r. o odpadach (Dz.U. Nr 62, poz. 628 z późn. zmianami)
- 14) Ustawa z dnia 7 czerwca 2001r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i odprowadzaniu ścieków (Dz.U. 2002 Nr 241, poz. 2093 ze zmianami)
- 15) Ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie

gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej (Dz. U. 2001 Nr 63, poz. 639 z późn. zmianami)

- 16) Ustawa z dnia 11 maja 2001 roku o opakowaniach i odpadach opakowaniowych (Dz.U. 2001 Nr 63, poz. 638 z późn. zmianami),
- 17) Ustawa z dnia 13 września 2002 roku o produktach biobójczych (Dz. U. 2002 Nr 175, poz. 1433)
- 18) Ustawa z dnia 27 marca 2003 roku planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80, poz. 717)
- 19) Ustawa z dnia 18 grudnia 2003 roku o ochronie roślin (Dz. U. 2004, Nr 11, poz. 94)
- 20) Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (Dz.U. 2003 Nr 229, poz. 2273).
- 21) Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych z 1995 roku (tekst jednolity z 2004 roku; Dz. U. 2004, Nr 121, poz. 1266)
- 22) Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o rolnictwie ekologicznym (Dz. U. 2004, Nr 93, poz. 898)

X. Załączniki

Załącznik A. Zasady utrzymywania gruntów rolnych w dobrej kulturze rolnej

Opracowano na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 kwietnia 2004 r. w sprawie minimalnych wymagań utrzymywania gruntów rolnych w dobrej kulturze rolnej (Dz. U., 2004 Nr 65, poz. 600).

I. Utrzymywaniem gruntów rolnych w dobrej kulturze rolnej przy zachowaniu wymogów ochrony środowiska jest:

- 1) uprawa roślin lub ugorowanie - w przypadku gruntów ornych;
- 2) koszenie trawy co najmniej raz w roku w okresie wegetacyjnym - w przypadku łąk;
- 3) wypasanie zwierząt w okresie wegetacyjnym traw - w przypadku pastwisk.

II. Grunty orne położone na stokach o nachyleniu powyżej 20 ° nie powinny być:

- 1) wykorzystywane pod uprawę roślin wymagających utrzymywania redlin wzdłuż stoku;
- 2) ugorowane jako ugór czarny.

III. Na gruntach ornych, położonych na stokach o nachyleniu powyżej 20 °, wykorzystywanych pod uprawę roślin wieloletnich:

- 1) powinna być utrzymywana okrywa roślinna lub ściółkowanie w międzyrzędziach albo
- 2) uprawa powinna być prowadzona metodą tarasową.

IV. Uznaje się, że grunt orny był ugorowany, jeżeli podlegał:

- 1) zabiegom uprawowym, przy czym nie był obsiewany przez okres dłuższy niż 6 miesięcy lub
- 2) co najmniej jednokrotnemu koszeniu w terminie do dnia 15 lipca.

V. Grunt orny nie powinien być ugorowany przez okres dłuższy niż 5 lat.

VI. Dopuszcza się przemienne użytkowanie łąk i pastwisk.

VII. Łąki, pastwiska i ścierniska nie powinny być wypalane.

VIII. Grunty rolne, w tym grunty orne położone na stokach o nachyleniu powyżej 20 °, nie powinny być porośnięte drzewami i krzewami, z wyjątkiem drzew i krzewów:

- 1) niepodlegających wycięciu, zgodnie z przepisami o ochronie przyrody;
- 2) mających znaczenie dla ochrony wód i gleb;
- 3) niewpływających na prowadzoną na tych gruntach produkcję roślinną.

Załącznik B. Zasady zwykłej dobrej praktyki rolniczej (PROW, 2004)

Zobowiązania	Podstawa prawna	Negatywny wynik kontroli	Organ kontrolujący Kontrola (instytucja egzekwująca) i odpowiedzialność karna
1. ROLNICZE WYKORZYSTANIE ŚCIEKÓW W GOSPODARSTWIE (Stosowanie ścieków lub odpadów ściekowych do nawadniania i nawożenia gruntów rolnych oraz stawów rybnych)			
Ścieki przeznaczone do wykorzystania w rolnictwie muszą być wstępnie oczyszczone, spełniać normy sanitarne i nie mogą zawierać zanieczyszczeń w ilościach przekraczających wartości określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska. Za spełnianie tych wymogów odpowiada podmiot oferujący ścieki	Ustawa Prawo Wodne z 18 lipca 2001 (Dz.U. z 2001 r., Nr 115, poz. 1229 z późn. zmianami)	1. Brak kopii odpowiedniego pozwolenia i planu nawożenia.	ARiMR Inspekcja Ochrony Środowiska
Ścieki wykorzystywane do celów rolniczych mogą pochodzić wyłącznie od zakładów posiadających pozwolenie wodnoprawne na ich rolnicze wykorzystanie.	Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz. U. z 2002 r., Nr 212, poz. 1799)		Inspekcja Sanitarna Kara grzywny
Gospodarstwa wykorzystujące ścieki powinny posiadać plany nawożenia, w których uwzględniono ilość składników odżywczych zawartych w dawkach ścieków przeznaczonych do wykorzystania w rolnictwie.	Rozp. Ministra Środowiska z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz.U. Nr 168, poz. 1763)		Orzekanie w tych sprawach następuje na zasadach i w trybie określonym w Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia.
Wykorzystanie ścieków jest zabronione na gruntach wykorzystywanych do uprawy roślin przeznaczonych do bezpośredniego spożycia przez ludzi i zwierzęta.			

Zobowiązania	Podstawa prawna	Negatywny wynik kontroli	Organ kontrolujący Kontrola (instytucja egzekwująca) i odpowiedzialność karna
2. ROLNICZE WYKORZYSTANIE KOMUNALNYCH OSADÓW ŚCIEKOWYCH			

<p>Komunalne osady ściekowe mogą być stosowane na gruntach, których odczyn jest nie mniejszy niż pH 5,6 a zawartość w osadzie metali ciężkich nie powinna przekraczać ilości określonych w rozporządzeniu Ministra Środowiska. Komunalne osady ściekowe powinny spełniać normy sanitarne określone w ww. rozporządzeniu.</p>	<p>Ustawa o odpadach z 27 kwietnia 2001 r. (Dz.U. z 2001 r., Nr 62, poz. 628 z późniejszymi zmianami) Rozp. Ministra Środowiska z dnia 1 sierpnia 2002 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych. (Dz.U.02.134.1140)</p>	<p>2. Brak odpowiednich dokumentów dotyczących składu osadów ściekowych i planu nawożenia.</p>	<p>ARiMR Inspekcja Ochrony Środowiska Kara aresztu lub kara grzywny Orzekanie w tych sprawach następuje na zasadach i w trybie określonym w Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia.</p>
<p>Rolnik wykorzystujący osady ściekowe musi posiadać plan nawożenia, uwzględniające ilość składników odżywczych (biogenów) znajdujących się w dawkach osadów ściekowych przeznaczonych do zastosowania w rolnictwie jak również wyniki analizy gleby, wykonane bezpośrednio przed stosowanie osadu ściekowego.</p>	<p>Rozp. Ministra Środowiska z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz.U. Nr 168, poz. 1763).</p>		
<p>Stosowanie osadów ściekowych jest zabronione na gruntach z roślinami przeznaczonymi do bezpośredniego spożycia przez ludzi</p>			

Zobowiązania	Podstawa prawna	Negatywny wynik kontroli	Organ kontrolujący Kontrola (instytucja egzekwująca) i odpowiedzialność karna
3. NAWOZY NATURALNE I MINERALNE I ICH STOSOWANIE			

W gospodarstwie można stosować tylko nawozy naturalne oraz nawozy dopuszczone do obrotu w drodze obwieszczenia Ministra Rolnictwa w MP.	Ustawa o nawozach i nawożeniu z dnia 26 lipca 2000 r. (Dz.U. z 2000 r., nr 89, poz. 991)	3. Nie stosowanie się do wymogów przechowywania nawozów mineralnych określonych w instrukcji stosowania i przechowywania. 4. Stosowanie nawozów niedopuszczonych do obrotu.	ARiMR
Dawka nawozu naturalnego, zastosowana w ciągu roku, nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1ha użytków rolnych.	Rozp. Ministra Rolnictwa i RW z dnia 1 czerwca 2001 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania (Dz.U. z 2001 r. nr 60, poz. 616)		Inspekcja Ochrony Środowiska
Nawozy naturalne w postaci stałej powinny być przechowywane w pomieszczeniach inwentarskich lub na nieprzepuszczalnych płytach zaopatrzonych w instalacje odprowadzające wycieki do szczelnych zbiorników na gnojówkę i wodę gnojową. Przepis ten będzie obowiązywał po 25 października 2008 r.			GIJHARS
Nawozy naturalne w postaci płynnej (gnojowica, gnojówka) powinny być przechowywane w szczelnych zbiornikach. Przepis ten będzie obowiązywał po 25 października 2008 r.			Kara grzywny
Pojemność płyty gnojowej i zbiornika na gnojowice powinna zapewnić możliwość gromadzenia nawozów naturalnych przez okres co najmniej 4 miesięcy			Orzekanie w tych sprawach następuje na zasadach i w trybie określonym w Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia.

Zobowiązania	Podstawa prawna	Negatywny wynik kontroli	Organ kontrolujący Kontrola (instytucja egzekwująca) i odpowiedzialność karna
3. NAWOZY NATURALNE I MINERALNE I ICH STOSOWANIE (c.d.)			

<p>Nawozy mineralne i organiczne w postaci stałej należy przechowywać w oryginalnych opakowaniach, zgodnie z instrukcją stosowania i przechowywania.</p> <p>Nawozy dostarczane luzem powinny być przechowywane w magazynach lub pod zadaszeniem:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dopuszcza się składowanie tych nawozów w pryzmach formowanych na utwardzonym i nieprzepuszczalnym podłożu pod przykryciem z materiału wodoszczelnego • pryzmy nie mogą być zakładane na spadkach terenu oraz w strefach ochrony pośredniej I strefach wrażliwych wód, • nie dopuszcza się składowania w pryzmach saletry amonowej i nawozów zawierających azotan amonowy w ilości, która odpowiada zawartości azotu całkowitego powyżej 28%. 	<p>Ustawa o nawozach i nawożeniu z dnia 26 lipca 2000 r. (Dz.U. z 2000 r., nr 89, poz. 991)</p> <p>Rozp. Ministra Rolnictwa i RW z dnia 1 czerwca 2001 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania (Dz.U. z 2001 r. nr 60, poz. 616)</p>	<p>3. Nie stosowanie się do wymogów przechowywania nawozów mineralnych określonych w instrukcji stosowania i przechowywania.</p> <p>4. Stosowanie nawozów niedopuszczonych do obrotu.</p>	<p>ARiMR</p> <p>Inspekcja Ochrony Środowiska</p> <p>GIJHARS</p> <p>Kara grzywny</p> <p>Orzekanie w tych sprawach następuje na zasadach i w trybie określonym w Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia.</p>
<p>Nawozy naturalne oraz organiczne w postaci stałej oraz płynnej mogą być stosowane tylko w okresie od dnia 1 marca do dnia 30 listopada, z wyjątkiem nawozów stosowanych na uprawy pod osłonami.</p>			
<p>Nawozy naturalne oraz organiczne stosowane na gruntach ornych powinny być przykryte lub wymieszane z glebą nie później niż następnego dnia po wywiezieniu.</p>			

Zobowiązania	Podstawa prawna	Negatywny wynik kontroli	Organ kontrolujący Kontrola (instytucja egzekwująca) i odpowiedzialność karna
3. NAWOZY NATURALNE I MINERALNE I ICH STOSOWANIE (c.d.)			

Zabrania się stosowania nawozów naturalnych i mineralnych na glebach zalanych wodą, przykrytych śniegiem lub zamarzniętych do głębokości 30 cm.	Ustawa o nawozach i nawożeniu z dnia 26 lipca 2000 r. (Dz.U. z 2000 r., nr 89, poz. 991)	3. Nie stosowanie się do wymogów przechowywania nawozów mineralnych określonych w instrukcji stosowania i przechowywania.	ARiMR Inspekcja Ochrony Środowiska
Zabrania się stosowania nawozów: • naturalnych w postaci płynnej oraz azotowych na glebach bez okrywy roślinnej położonych na stokach o nachyleniu większym niż 10% • naturalnych w postaci płynnej podczas wegetacji roślin przeznaczonych do bezpośredniego spożycia przez ludzi.	Rozp. Ministra Rolnictwa i RW z dnia 1 czerwca 2001 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania (Dz.U. z 2001 r. nr 60, poz. 616)	4. Stosowanie nawozów niedopuszczonych do obrotu.	GIJHARS Kara grzywny Orzekanie w tych sprawach następuje na zasadach i w trybie określonym w Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia.
Nawozy naturalne nie mogą być stosowane w bezpośrednim sąsiedztwie strefy ochronnej źródeł wody, ujęć wody, brzegu zbiorników oraz cieków wodnych, kąpielisk zlokalizowanych na wodach powierzchniowych oraz obszarów morskiego pasa nadbrzeżnego.			
Nawozy mineralne w postaci stałej, w pasie o szerokości 20 m od strefy ochronnej źródeł i ujęć wody oraz od brzegu zbiorników i cieków wodnych, można stosować tylko ręcznie.			

Zobowiązania	Podstawa prawna	Negatywny wynik kontroli	Organ kontrolujący Kontrola (instytucja egzekwująca) i odpowiedzialność karna
4. ŚRODKI OCHRONY ROŚLIN			

<p>Wolno stosować tylko środki ochrony roślin oraz materiał siewny, zawierający środki ochrony roślin, dopuszczone do obrotu i stosowania przepisami o ochronie roślin uprawnych lub o rolnictwie ekologicznym (wykaz rejestr jest ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski").</p>	<p>Ustawa o ochronie roślin uprawnych z dnia 12 lipca 1995 r. (tekst jednolity Dz.U. z 2002 r. Nr 171, poz. 1398 z późniejszymi zmianami)</p>	<p>5. Brak ewidencji zabiegów wykonywanych przy użyciu środków ochrony roślin. 6. Nie stosowanie się do zaleceń określonych w etykiecie-instrukcji. 7. Brak dokumentu potwierdzającego ukończenie szkolenia na wykonywanie zabiegów środkami ochrony roślin (w przypadku środków ochrony roślin zaliczonych do bardzo toksycznych i toksycznych) lub brak dokumentu potwierdzającego, że zabiegi są wykonywane sprzętem sprawnym technicznie.</p>	<p>ARiMR Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa Kara aresztu lub kara grzywny Orzekanie w tych sprawach następuje na zasadach i w trybie określonym w Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia.</p>
---	---	---	---

Zobowiązania	Podstawa prawna	Negatywny wynik kontroli	Organ kontrolujący Kontrola (instytucja egzekwująca) i odpowiedzialność karna
--------------	-----------------	--------------------------	---

4. ŚRODKI OCHRONY ROŚLIN (c.d.)

<p>Środki ochrony roślin należy stosować wyłącznie do celów określonych w etykiecie-instrukcji stosowania i ściśle według podanych w niej zaleceń.</p>	<p>Ustawa o ochronie roślin uprawnych z dnia 12 lipca 1995 r. (tekst jednolity Dz.U. z 2002 r. Nr 171, poz. 1398 z późniejszymi zmianami)</p>		<p>ARiMR</p>
<p>Rolnicy są obowiązani do prowadzenia ewidencji zabiegów wykonywanych przy użyciu środków ochrony roślin i przechowywania jej przez co najmniej cztery lata od dnia wykonania zabiegu.</p>			<p>Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa</p>
<p>Zabiegi chemicznej ochrony roślin powinny być wykonywane sprzętem sprawnym technicznie, przez osoby posiadające aktualne zaświadczenie o przeszkoleniu w tym zakresie (w przypadku środków ochrony roślin zaliczonych do bardzo toksycznych i toksycznych) lub sprzętem ręcznym.</p>			<p>Kara aresztu lub kara grzywny</p>
<p>Środki ochrony roślin na terenie otwartym należy stosować, jeżeli prędkość wiatru nie przekracza 3 m/s i miejsce stosowania środka ochrony roślin jest oddalone co najmniej 5 m od dróg publicznych i co najmniej 20 m od budynków mieszkalnych i zabudowań inwentarskich, pasiek, upraw zielarskich, ogrodów działkowych, rezerwatów przyrody, wód powierzchniowych oraz od granicy wewnętrznej terenu ochrony strefy pośredniej źródeł i ujęć wód.</p>			<p>Orzekanie w tych sprawach następuje na zasadach i w trybie określonym w Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia.</p>

<p>Zabrania się zakładania w odległości mniejszej niż 20 m od budynków mieszkalnych i zabudowań inwentarskich, pasiek, upraw zielarskich, ogrodów działkowych, rezerwatów przyrody, wód powierzchniowych oraz od granicy wewnętrznego terenu ochrony strefy pośredniej źródeł i ujęć wód upraw wymagających intensywnego stosowania środków ochrony roślin</p>	<p>Ustawa o ochronie roślin uprawnych z dnia 12 lipca 1995 r. (tekst jednolity Dz.U. z 2002 r. Nr 171, poz. 1398 z późniejszymi zmianami)</p>		<p>ARiMR</p> <p>Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa</p> <p>Kara aresztu lub kara grzywny</p>
<p>Rolnicy są obowiązani do przestrzegania okresów karencji i prewencji podczas przystosowaniu środków ochrony roślin</p>			<p>Orzekanie w tych sprawach następuje na zasadach i w trybie określonym w Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia.</p>
<p>Zabrania się stosowania środków ochrony roślin niezgodnie z okresami prewencji dla pszczół</p>			

<p>Zobowiązania</p>	<p>Podstawa prawna</p>	<p>Negatywny wynik kontroli</p>	<p>Organ kontrolujący Kontrola (instytucja egzekwująca) i odpowiedzialność karna</p>
<p>5. GOSPODAROWANIE NA UŻYTKACH ZIELONYCH</p>			

Obowiązuje zakaz wypalania roślinności na łąkach, pastwiskach, nieużytkach, rowach, pasach przydrożnych, szlakach kolejowych lub w strefie oczeretów i trzcin. Zakaz dotyczy również miedz, ściernisk i słomy.	Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 października 1991 r. (tekst jednolity, Dz.U. z 2001 r. Nr 99, poz. 1079 z późniejszymi zmianami)	8. Wypalanie roślinności	Starosta (art. 47) kara aresztu lub kara grzywny Orzekanie w tych sprawach następuje na zasadach i w trybie określonym w Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia. ARiMR Inspekcja Ochrony Środowiska
Gospodarowanie na użytkach zielonych nie powinno powodować zanieczyszczenia wód związkami azotu oraz trwałego uszkodzenia darni przez nadmierny wypas.	Ustawa Prawo Wodne z 18 lipca 2001r. (Dz.U. z 2001 r., Nr 115, poz. 1229 z późniejszymi zmianami)		
6. OCHRONA SIEDLISK			
Wypełnienie obowiązków na obszarach objętych ochroną prawną, wynikających z Ustawy o ochronie przyrody.	Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 października 1991 r. (Dz.U. z 2001 r. Nr 99, poz. 1079 z późniejszymi zmianami)	9. Nie wypełnienie wymogów ochrony przewidzianych dla obszarów chronionych (plany ochrony, roczne zadania ochronne)	Służby ochrony przyrody (Park Narodowy, Park Krajobrazowy, obszar NATURA 2000, Starosta) Kara aresztu lub kara grzywny Orzekanie w tych sprawach następuje na zasadach i w trybie określonym w Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia.
7. UTRZYMANIE CZYSTOŚCI I PORZĄDKU			
Rolnicy zobowiązani są do utrzymania czystości i porządku na terenie gospodarstwa oraz do posiadania urządzenia do gromadzenia odpadów komunalnych wytworzonych na terenie gospodarstwa.	Ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach z 13 września 1996 r. (Dz.U.96.132.622 z późniejszymi zmianami)	10. Brak urządzeń służących do zbierania odpadów komunalnych. 11. Obecność odpadów komunalnych na terenie gospodarstwa.	Gmina Kara grzywny Orzekanie w tych sprawach następuje na zasadach i w trybie określonym w Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia.
8. OCHRONA GLEBY			
Obowiązek utrzymywania w stanie sprawności technicznej urządzeń przeciwoerozyjnych oraz urządzeń melioracji	Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych z dnia 3	12. Przekształcenie użytku zielonego w grunt orny na	ARiMR Starosta

szczegółowych ciąży na właścicielu gruntów, na których znajdują się te urządzenia. Rolnicy są zobowiązani do utrzymania na stokach nachylonych 12° (20%) użytków zielonych.	lutego 1995r. (Dz.U. z 1995r. Nr 16, poz. 78 z późniejszymi zmianami)	stoku o nachyleniu 12° (20%).	
9. OCHRONA WODY			
Ścieki bytowe nie mogą być odprowadzane bezpośrednio do wód powierzchniowych lub do ziemi.	Ustawa Prawo Wodne z 18 lipca 2001r. (Dz.U. z 2001 r., Nr 115, poz. 1229 z późniejszymi zmianami)	13. Odprowadzanie ścieków do systemów melioracyjnych, wód powierzchniowych lub do ziemi. 14. W przypadku podłączenia do sieci wodociągowej brak zbiornika bezodpływowego na nieczystości ciekłe lub przydomowej oczyszczalni ścieków bytowych lub przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej	ARiMR Inspekcja Ochrony Środowiska Kara grzywny Orzekanie w tych sprawach następuje na zasadach i w trybie określonym w Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia.

Załącznik C. Możliwości finansowania przedsięwzięć dotyczących ochrony środowiska na poziomie lokalnym (wybór)

1. Fundusze strukturalne UE

Najważniejszym, chociaż nie jedynym źródłem finansowania projektów są fundusze strukturalne. Głównym celem funduszy strukturalnych jest wyrównanie nierówności społecznych i ekonomicznych poprzez wspieranie gospodarek krajów członkowskich. Polityka strukturalna UE opiera się na czterech funduszach strukturalnych, które scharakteryzowano poniżej. Informacje o funduszach zawarte są na stronie internetowej Centrum Informacji o Środowisku: <http://www.cios.gov.pl/> .

1.1. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)

EFRR powstał w 1975 roku, a jego głównym zadaniem jest niwelowanie dysproporcji w poziomie rozwoju regionalnego krajów należących do UE. Przyczynia się przede wszystkim do osiągnięcia celu polegającego na wspieraniu rozwoju i dostosowania strukturalnego regionów opóźnionych w rozwoju oraz gospodarczego i społecznego przekształcenia obszarów z trudnościami strukturalnymi. Pomoc dla regionów w ramach EFRR obejmuje, m. in., następujące obszary:

- inwestycje w infrastrukturę, z uwzględnieniem tworzenia sieci transeuropejskich dla regionów objętych celem nr 1 polityki strukturalnej UE,
- inwestycje związane z ochroną środowiska.

Inwestycje w dziedzinie ochrony środowiska współfinansowane z EFRR będą realizowane w ramach dwóch programów operacyjnych, przygotowanych przez rząd Polski na podstawie Narodowego Planu Rozwoju 2004-2006: Sektorowego Programu Operacyjnego "Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw" oraz Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego.

1.1.1. Sektorowy Program Operacyjny "Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw" (SPO WKP)

SPO WKP będzie finansowany ze środków EFRR oraz z środków krajowych. Na program operacyjny w latach 2004 - 2006 przeznaczone będzie łącznie 2 529,7 mln euro, w tym środki unijne w wysokości 1 300 mln euro. Program adresowany jest do dużych, małych i średnich przedsiębiorstw, m.in. w celu wsparcia przedsięwzięć w zakresie dostosowywania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska:

- przeprowadzenia inwestycji koniecznych do uzyskania pozwolenia zintegrowanego,
- gospodarki wodno-ściekowej,
- ochrony powietrza,
- gospodarki odpadami przemysłowymi i niebezpiecznymi.

1.1.2. Zintegrowany Programu Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR)

ZPORR zarządzany jest na poziomie krajowym, ale wdrażany w systemie zdecentralizowanym na poziomie wojewódzkim. Działanie 1.2. w ramach ZPORR „Infrastruktura ochrony środowiska” ma na celu ograniczenie ilości zanieczyszczeń przedostających się do powietrza, wód i gleb, poprawę stanu bezpieczeństwa przeciwpowodziowego, zwiększenie wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł

odnawialnych, a także poprawę zarządzania środowiskiem. Działanie 1.2 „Infrastruktura ochrony środowiska” jest komplementarne do Działań realizowanych w ramach 3 Priorytetu ZPORR „Rozwój lokalny”: 3.1 „Obszary wiejskie” oraz Działanie 3.2. „Obszary podlegające restrukturyzacji”. W ramach Działań 3.1 oraz 3.2. realizowane będą małe inwestycje w zakresie ochrony środowiska, o oddziaływaniu lokalnym. W ramach Działania 1.2 „Infrastruktura ochrony środowiska” realizowana będzie natomiast infrastruktura o znaczeniu regionalnym, służąca wzmocnieniu konkurencyjności regionów.

Niewielkie inwestycje związane z ochroną środowiska na terenach wiejskich realizowane przez osoby prywatne przewidziane są również w SPO „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich” w ramach Działania „Rozwój i ulepszanie infrastruktury związanej z rolnictwem”. W ramach ww. SPO realizowane będzie również Działanie „Gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi”. Inwestycje realizowane w ramach Działania 1.2 będą komplementarne z inwestycjami w zakresie infrastruktury ochrony środowiska realizowanymi w ramach Funduszu Spójności oraz Sektorowego Programu Operacyjnego „Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw”.

1.1.2.1. Działania 1.2 „Infrastruktura ochrony środowiska” (Priorytet 1: Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów)

W ramach Działania 1.2. realizowane będą projekty infrastrukturalne o wartości całkowitej od 1 mln euro do 10 mln euro (projekty o wartości całkowitej przekraczającej kwotę 10 mln euro dofinansowywane będą z Funduszu Spójności, infrastrukturalne projekty środowiskowe o wartości całkowitej poniżej 1 mln euro realizowane będą w ramach Priorytetu 3 ZPORR „Rozwój lokalny”). Do realizacji w ramach Działania przewidziane są także projekty z zakresu zarządzania ochroną środowiska o minimalnej wartości całkowitej 500 tys. euro.

Rodzaje projektów przewidzianych do finansowania w ramach Działania 1.2 „Infrastruktura ochrony środowiska”:

W zakresie zaopatrzenia w wodę, poboru wody i oczyszczanie ścieków:

- 1) budowa i modernizacja sieci wodociągowych,
- 2) budowa i modernizacja sieci kanalizacji sanitarnych,
- 3) budowa i modernizacja sieci kanalizacji deszczowych,
- 4) budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody,
- 5) budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków,
- 6) budowa zbiorników umożliwiających pozyskanie wody pitnej;

W zakresie gospodarki odpadami:

- 1) organizacja i wdrażanie systemów selektywnej zbiórki odpadów i recyklingu,
- 2) wdrażanie systemowej gospodarki odpadami komunalnymi (m.in. budowa sortowni, kompostowni, obiektów termicznej, termiczno-chemicznej i mechanicznej utylizacji odpadów; budowa nowych, modernizacja istniejących i rekultywacja nieczynnych składowisk; likwidacja "dzikich" składowisk),
- 3) budowa i modernizacja spalarni odpadów niebezpiecznych,
- 4) rekultywacja i likwidacja składowisk odpadów niebezpiecznych;

W zakresie poprawy jakości powietrza:

- 1) modernizacja i rozbudowa miejskich systemów ciepłowniczych i wyposażenie ich w instalacje ograniczające emisje zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza,
- 2) przekształcenie istniejących systemów ogrzewania obiektów użyteczności publicznej w systemy bardziej przyjazne dla środowiska, w szczególności ograniczenie "niskiej emisji";

W zakresie zapobiegania powodziom:

- 1) regulacja cieków (pogłębianie, zapory, stabilizacja brzegów, prace remontowe w korytach rzecznych, itd.),
- 2) tworzenie polderów,
- 3) budowa i modernizacja wałów przeciwpowodziowych wraz z drogami dojazdowymi,
- 3) budowa i modernizacja małych zbiorników retencyjnych i stopni wodnych w ramach tzw. "małej retencji",

W zakresie zarządzania ochroną środowiska:

- 1) opracowanie baz danych dotyczących lasów, jakości gleb, wód, powietrza,
- 2) tworzenie systemów pomiaru zanieczyszczeń powietrza w miastach oraz systemów informowania mieszkańców o poziomie zanieczyszczeń powietrza,
- 3) utworzenie sieci stacji kontrolnych i ostrzegawczych w zakresie jakości wód,
- 4) tworzenie map terenów zalewowych,
- 5) tworzenie systemów monitoringu środowiska, w tym reagowania na zagrożenia,
- 6) tworzenie systemów informacji przeciwpowodziowej.

W zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii:

- 1) budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej do produkcji i przesyłu energii odnawialnej (energia wiatrowa, wodna, geotermalna, kolektory słoneczne i ogniwa fotowoltaiczne, biomasa).

1.1.2.2. Działanie 3.1 w ramach ZPORR „Obszary wiejskie” (Priorytet 3: Rozwój lokalny)

Głównym celem Działania 3.1 jest przeciwdziałanie marginalizacji społecznej i ekonomicznej obszarów wiejskich i małych miast. Dodatkowo określone są następujące cele szczegółowe Działania:

- wzrost mobilności zawodowej mieszkańców wsi i małych miast,
- tworzenie warunków do dywersyfikacji działalności gospodarczej,
- poprawa warunków życia na obszarach o najmniejszych perspektywach rozwojowych w Polsce.

W Działaniu do realizacji przewidziane są projekty z zakresu turystyki i kultury o oddziaływaniu lokalnym, zlokalizowane na obszarach spełniających wymagane dla tego typu projektów w Działaniu 3.1. „Obszary wiejskie” kryterium demograficzne (miejscowości od 5 do 20 tys. mieszkańców lub mniejsze ośrodki w przypadku gdy pełnią funkcję centrum rozwoju lokalnego).

W ramach Działania przewidziane do realizacji są projekty, które mają wpływ na zwiększenie atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej obszaru objętego projektem oraz tworzą warunki dla wzrostu zatrudnienia. Do realizacji przewiduje się projekty inwestycyjne,

wynikające z planów/programów rozwoju lokalnego przygotowanych w formule partnerstwa na poziomie gminnym, międzygminnym (np. przez związki gmin) lub powiatowym. Plany te powinny zawierać co najmniej: opis aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej na obszarze objętym planem, opis planowych zadań inwestycyjnych na lata 2004-2006, plan finansowy na lata 2004-2006. Zakłada się, że inwestycje liniowe (takie jak infrastruktura drogowa, kanalizacja, wodociągowa itd.) w ramach Działania 3.1 przyczyniają się do rozbudowy kanalizacji teletechnicznej, a odstępianie od tej reguły wymaga uzasadnienia.

Rodzaje projektów finansowanych w ramach Działania 3.1 „Obszary wiejskie” (projekty z zakresu infrastruktury środowiskowej o całkowitej wartości poniżej 1 mln euro):

W zakresie budowy lub modernizacji urządzeń do odprowadzania i oczyszczania ścieków:

- 1) sieci kanalizacyjne,
- 2) sieci kanalizacji deszczowej,
- 3) oczyszczalnie ścieków,
- 4) inne urządzenia do oczyszczania, gromadzenia, odprowadzania i przesyłania ścieków;

W zakresie budowy lub modernizacji urządzeń zaopatrzenia w wodę i poboru wody:

- 1) sieci wodociągowe,
- 2) ujęcia wody (w tym ochrona ujęć i źródeł wody pitnej),
- 3) urządzenia służące do gromadzenia, przechowywania i uzdatniania wody,
- 4) urządzenia regulujące ciśnienie wody;

W zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii:

- 1) budowa i modernizacja urządzeń do produkcji i przesyłu energii ze źródeł odnawialnych (energia, wiatrowa, wodna, kolektory słoneczne i ogniwa fotowoltaiczne, energia uzyskiwana z wykorzystania biomasy i inne);

W zakresie poprawy jakości powietrza:

- 1) modernizacja i rozbudowa systemów ciepłowniczych i wyposażenie ich w instalacje ograniczające emisje zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza,
- 2) przekształcenie istniejących systemów ogrzewania obiektów użyteczności publicznej w systemy bardziej przyjazne dla środowiska, w szczególności ograniczenie "niskiej emisji";

W zakresie gospodarki odpadami:

- 1) budowa, modernizacja, rekultywacja lub likwidacja składowisk odpadów (w tym rekultywacja bądź likwidacja składowisk odpadów niebezpiecznych),
- 2) budowa lub modernizacja miejsc utylizacji opakowań i nieużytych środków ochrony roślin,
- 3) likwidacja dzikich wysypisk,
- 4) kompleksowe systemy zagospodarowania odpadów na poziomie lokalnym, obejmujące m.in. odbiór posegregowanych odpadów od mieszkańców, odzyskiwanie surowców wtórnych, recykling, kompostowanie odpadów organicznych, itp.;

W zakresie przeciwdziałania powodziom:

- 1) regulacja cieków wodnych (pogłębianie, zapory, stabilizacja brzegów, prace remontowe w korytach rzecznych, itd.),
- 2) tworzenie polderów,
- 3) budowa i modernizacja wałów przeciwpowodziowych wraz z drogami dojazdowymi,
- 4) budowa i modernizacja małych zbiorników retencyjnych i stopni wodnych w ramach tzw. „małej retencji”;

W zakresie budowy lub modernizacji dróg gminnych i powiatowych o znaczeniu lokalnym:

- 1) drogi powiatowe i gminne,
- 2) lokalne obiekty mostowe (mosty i wiadukty) na drogach gminnych i powiatowych,
- 3) ulice w granicach administracyjnych miast do 20 tys. mieszkańców,
- 4) towarzysząca infrastruktura drogowa;

W zakresie kompleksowego uzbrojenia terenu pod inwestycje:

- 1) projekty kompleksowego uzbrojenia terenu przeznaczonego w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego pod inwestycje, z wyłączeniem terenów pod inwestycje mieszkaniowe – uzbrojenie związane z dostarczeniem podstawowych mediów – kanalizacji, wodociągu, instalacji elektrycznych, gazowych oraz dróg wewnętrznych itp.;

W zakresie budowy lub modernizacji lokalnej bazy kulturalnej i turystycznej:

- 1) infrastruktura służąca rozwojowi aktywnych form turystyki,
- 2) infrastruktura noclegowa, gastronomiczna, informacyjno-recepcyjna i inna infrastruktura turystyczna,
- 3) systemy informacji kulturalnej i turystycznej,
- 4) infrastruktura kultury (zaplecze kulturalne i rozrywkowe – sale koncertowe i wystawowe, amfiteatry, itp.),
- 5) projekty polegające na restauracji i rewitalizacji obiektów dziedzictwa kulturowego
- 6) systemy zabezpieczeń obiektów dziedzictwa kulturowego na wypadek zagrożeń (np. pożary, włamania, itp.),
- 7) projekty inwestycyjne gmin uzdrowiskowych związane z rozwojem funkcji leczniczo-wypoczynkowych.

Beneficjentami Działań 1.2 oraz 3.1 są, m.in., gminy oraz związki, porozumienia i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego (np. międzygminne), jak również podmioty wykonujące usługi publiczne na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego, w których 100% udziałów lub akcji posiada samorząd gminny, powiatowy lub wojewódzki.

1.2. Europejski Fundusz Społeczny (Socjalny) (EFS)

Pomoc ESF dotyczy najbiedniejszych regionów. Finansowane są w jego ramach działania mające na celu zapobieganie i przeciwdziałanie bezrobociu. Środki z EFS przeznaczane są przede wszystkim na: wspieranie programów mających na celu tworzenie nowych miejsc pracy (małe i średnie przedsiębiorstwa), aktywizację zawodową kobiet, kształcenie ustawiczne, kształcenie kadr, personelu dydaktycznego.

1.3. Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnych (EFOGR)

EFOGR zajmuje się wspieraniem przekształceń struktury rolnictwa oraz wspomaganie rozwoju obszarów wiejskich. Na Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej jest przeznaczana największa część budżetu Unii Europejskiej (w 1999 przeznaczono na ten cel 42,2 procenta budżetu). Ponadto środki Funduszu pochodzą z opłat nakładanych na importowane spoza Unii Europejskiej produkty rolne. EFOGR współfinansuje w Polsce Sektorowy Program Operacyjny „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich”.

Fundusz ten jest zbudowany z dwóch sekcji: Sekcji Gwarancji, finansującej wspólną politykę rolną oraz Sekcji Orientacji, wspierającej przekształcenia w rolnictwie w poszczególnych państwach Unii Europejskiej i będącej instrumentem polityki strukturalnej. Pomoc, w ramach Sekcji Orientacji, obejmuje inicjatywy w dziedzinach:

- 1) rozwoju i modernizacji terenów wiejskich,
- 2) wspierania inicjatyw służących zmianom struktury zawodowej na wsi,
- 3) wspierania działań zwiększających konkurencyjność produktów rolnych,
- 4) wspierania ruchu turystycznego,
- 5) wspierania rozwoju i eksploatacji terenów leśnych,
- 6) inwestycji w ochronę środowiska,
- 7) wyrównywania szans gospodarstw położonych na terenach górzystych i terenach dotkniętych kataklizmami.

Z EFOGR związana jest ustawa o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej z dnia 28 listopada 2003 (Dz.U. z 2003 r. Nr 229, poz. 2273). Na podstawie tej ustawy opracowano *Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich* (projekt marzec 2004).

1.4. Instrument Finansowy Wspierania Rybołówstwa (IFWR)

IFWR finansuje inicjatywy, których celem jest restrukturyzacja rybołówstwa oraz upraw wodnych (hodowla ryb).

2. Fundusz Spójności

Fundusz Spójności, inaczej nazywany Funduszem Kohezji lub Europejskim Funduszem Kohezji, to czasowe wsparcie finansowe dla krajów Unii Europejskiej, których Produkt Krajowy Brutto (PKB) na mieszkańca nie przekracza 90 % średniej PKB dla wszystkich państw członkowskich. Fundusz ten uczestniczy w finansowaniu projektów z zakresu ochrony środowiska oraz sieci transeuropejskich w zakresie infrastruktury transportowej. Fundusz Spójności ma wymiar krajowy a nie regionalny, jak to ma miejsce w wypadku funduszy strukturalnych.

Głównym celem strategii środowiskowej Funduszu Spójności jest wsparcie dla realizacji zadań inwestycyjnych władz publicznych w zakresie ochrony środowiska, wynikających z wdrażania prawa Unii Europejskiej. Priorytety jakie będą realizowane przy wsparciu z Funduszu Spójności w ochronie środowiska to:

- 1) poprawa jakości wód powierzchniowych,
- 2) polepszenie jakości i dystrybucji wody przeznaczonej do spożycia,
- 3) poprawa jakości powietrza,
- 4) racjonalizacja gospodarki odpadami,
- 5) ochrona powierzchni ziemi,
- 6) zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego.

Beneficjentami końcowymi Funduszu Spójności mogą być podmioty publiczne, czyli samorządy terytorialne (gminy, związki gmin) i przedsiębiorstwa komunalne.

Instytucjami wdrażającymi i zarządzającymi Funduszem Spójności są:

- Ministerstwo Środowiska, jako sektorowa instytucja zarządzająca,
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej wraz z Wojewódzkimi Funduszami Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej jako instytucje pośredniczące w zarządzaniu Funduszem Spójności (instytucje, do których składane są projekty).

Fundusz Spójności różni się od funduszy strukturalnych podejmowaniem finalnej decyzji o przyznaniu środków na dofinansowanie przez Komisję Europejską, a nie indywidualnie przez państwo członkowskie; (kompetencją państwa aplikującego do funduszu jest wskazanie propozycji do dofinansowania).

Środki z Funduszu Spójności kierowane są najpierw do państw członkowskich, a następnie przekazywane na realizację projektów do poszczególnych regionów potrzebujących wsparcia. Korzystanie ze środków Funduszu Spójności w Polsce oparte będzie na Strategii wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2004-2006 utworzonej na podstawie Narodowego Planu Rozwoju 2004 - 2006. Zgodnie z obowiązującymi w zakresie polityki strukturalnej zasadami współfinansowania, pomoc z Funduszu Spójności na określony projekt będzie wynosić maksymalnie od 80% do 85 % kosztów kwalifikowanych. Na lata 2004-2006 z całej kwoty Funduszu Spójności dla Polski na sektor środowiska przypadnie 2,1 miliarda euro.

3. Inne fundusze i programy zagraniczne

3.1. Fundusz PHARE

Pomoc finansowa w ramach funduszu PHARE (Poland and Hungary Assistance for the Reconstruction of the Economy) jest przyznawana Polsce przez UE od 1990 r. (Phare będzie funkcjonował do 2006 roku). Fundusz ten ma służyć pomocą w przebudowie modelu polskiej gospodarki ze zcentralizowanego na rynkowy. Organem powołanym przez rząd RP do celów przygotowania i koordynacji polskiej polityki integracji z UE jest Komitet Integracji Europejskiej (KIE). Przedstawia on Radzie Ministrów projekty przydziału środków poszczególnym jednostkom koordynującym realizację programów, a zgodnie z Nową Orientacją PHARE, jednostkom realizującym projekt, powołanym przy poszczególnych resortach.

W Polsce jednostką realizującą projekty w zakresie ochrony środowiska jest NFOŚiGW.

Środki PHARE przeznaczone są głównie na realizację projektów w następujących sektorach ochrony środowiska:

- 1) ochrona przyrody,
- 2) ochrona powietrza,
- 3) ochrona powierzchni ziemi i wody,
- 4) gospodarka wodna.

3.1.1. Ekologiczny Fundusz Partnerski PHARE (EFP PHARE)

EFP PHARE powstał w 1994 roku jako wtórne źródło finansowania przedsięwzięć ekologicznych. Środki w ramach EFP PHARE pochodzą ze spłat pożyczek udzielonych polskim przedsiębiorstwom produkcyjnym ze środków PHARE. Jest to więc fundusz złotówkowy. Pomoc z EFP PHARE w formie dotacji przyznawana jest na realizację celów ochrony środowiska, w tym na działania wspierające procesy dostosowawcze Polski do członkostwa w Unii Europejskiej, a także na usuwanie skutków powodzi. Projekty przeznaczone do finansowania z tego funduszu przygotowywane są przez NFOŚiGW wspólnie z beneficjentem, na zlecenie Ministra Środowiska, do którego należy rozpoznanie potrzeb.

3.1.2. PHARE w obszarze przygranicznych (Program Współpracy Przygranicznej Phare)

Środki z funduszu Phare będą dostępne do realizacji projektów na terenach sąsiadujących, m.in. z Ukrainą i Białorusią. Wnioski mogą dotyczyć przedsięwzięć małych (szkolenia, wymiany, konferencje, wydawnictwa) do 50 tys. euro oraz projektów inwestycyjnych w dziedzinie turystyki, dróg i ochrony środowiska do 200 tys. euro. Beneficjentami mogą być samorządy. Informacje na ten temat możliwości pozyskania środków finansowych są w posiadaniu władz Euroregionu BUG. Informacje o konkursach można znaleźć na stronie internetowej (<http://www.wwpwp.it.pl>).

3.2. Program LIFE

Program LIFE jest instrumentem finansowym wspierającym politykę ochrony środowiska UE. Głównym celem Programu LIFE jest wspieranie działań mających na celu wdrażanie prawa wspólnotowego oraz wzmocnienie polityki w zakresie ochrony środowiska, jak również wskazywanie nowych rozwiązań problemów związanych z wdrażaniem i realizacją polityki ochrony środowiska. Program LIFE składa się z trzech tematycznych komponentów: LIFE-Natura, LIFE-Środowisko i LIFE-Kraje Trzecie.

Środki dostępne w ramach Programu LIFE-Natura przeznaczone są na finansowanie działań w zakresie ochrony przyrody tzn. działań "wymaganych dla zachowania lub odtworzenia naturalnych siedlisk i populacji gatunków dzikiej fauny i flory w stanie sprzyjającym ich ochronie". W praktyce, LIFE-Natura jest zobowiązany uczestniczyć we wdrażaniu Dyrektywy Ptasiej (79/409/EEC) i Siedliskowej (92/43/EEC) Wspólnoty oraz, w szczególności, w tworzeniu Europejskiej Sieci Ekologicznej - NATURA 2000, której celem jest zachowanie i ochrona w naturalnym zasięgu najcenniejszych gatunków flory i fauny oraz ich siedlisk na terenie Wspólnoty.

Środki dostępne w ramach Programu LIFE-Środowisko przeznaczone są na finansowanie innowacyjnych działań o charakterze pilotażowym i demonstracyjnym, których celem jest:

- włączenie zagadnień środowiskowych w rozwój oraz planowanie przestrzenne, w tym obszarach zurbanizowanych i przybrzeżnych, - promowanie zrównoważonego zarządzania zasobami wód podziemnych i powierzchniowych,
- zminimalizowanie wpływu działalności gospodarczej na środowisko,
- zapobieganie, recykling i racjonalna gospodarka strumieniami odpadów,
- zmniejszenie środowiskowego wpływu produktów.

W ramach programu LIFE-Środowisko Komisja Europejska udziela dofinansowania do projektów w wysokości do 30% i do 50% (do 30 % - dla projektów, które w przyszłości będą uzyskiwać dochód, do 50 %- dla pozostałych projektów). W ramach programu LIFE-Natura maksymalny udział wsparcia finansowego Wspólnoty wynosi 50% kosztów kwalifikowanych. W wyjątkowych okolicznościach udział ten może zostać zwiększony do maksymalnie 75% dla projektów, których oczywistym celem jest ochrona siedlisk naturalnych o priorytetowym znaczeniu (tylko tych wskazanych w Załączniku I Dyrektywy Siedliskowej) lub gatunków o priorytetowym znaczeniu (tylko gatunki wskazane w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej). Możliwość ta nie dotyczy rodzajów siedlisk lub gatunków zdefiniowanych jako priorytetowe tylko w ramach rezolucji Konwencji Berneńskiej. W tych przypadkach maksymalny udział wsparcia Wspólnoty pozostaje na poziomie 50%.

Całkowity koszt projektu zgłoszonego do współfinansowania w ramach programu LIFE-Środowisko powinien opiewać na kwotę mieszczącą się w przedziale od 1 000 000 Euro do 5 000 000 Euro. W ramach programu LIFE-Nature Komisja Europejska preferuje finansowanie projektów, których całkowity budżet jest wyższy niż 500 000 euro. Realizacja projektów powinna rozpocząć się pomiędzy 1 grudnia 2003 r. a 1 grudnia 2004 r.

Informacje dotyczące programu LIFE są umieszczone na stronie internetowej Komisji Europejskiej pod adresem: www.europa.eu.int/comm/environment/life oraz na stronie http://www.mos.gov.pl/fundusze_UE/life/index.shtml

4. Fundusze krajowe

4.1. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW)

NFOŚiGW jest instytucją finansującą przedsięwzięcia w ochronie środowiska i działa od 1989 roku. Celem działalności Narodowego Funduszu jest finansowe wspieranie inwestycji ekologicznych o znaczeniu i zasięgu ogólnopolskim i ponadregionalnym oraz zadań lokalnych, istotnych z punktu widzenia potrzeb środowiska. Dystrybucja środków finansowych z NFOŚiGW odbywa się w ramach następujących dziedzin:

- 1) ochrona powietrza,
- 2) ochrona wód i gospodarka wodna,
- 3) ochrona powierzchni ziemi,
- 4) ochrona przyrody i krajobrazu oraz leśnictwo,
- 5) geologia i górnictwo,
- 6) edukacja ekologiczna,
- 7) Państwowy Monitoring Środowiska,
- 8) programy międzydziedzinowe,
- 9) Nadzwyczajne Zagrożenia Środowiska,
- 10) ekspertyzy i prace badawcze.

Wnioskodawcami ubiegającymi się o środki finansowe z Narodowego Funduszu mogą być:

- jednostki samorządu terytorialnego,
- przedsiębiorstwa,
- instytucje i urzędy,
- szkoły wyższe i uczelnie,
- jednostki organizacyjne ochrony zdrowia,
- organizacje pozarządowe (fundacje, stowarzyszenia),
- administracja państwowa,
- osoby fizyczne.

Pożyczki, kredyty, dotacje i dopłaty do oprocentowania preferencyjnych kredytów ze środków finansowych Narodowego Funduszu przeznacza się na cele określone w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2001 r. Nr 62, poz. 627 z późn. zmianami), zgodnie z priorytetami Narodowego Funduszu, określonymi w oparciu o: "II Politykę Ekologiczną Państwa", listy przedsięwzięć priorytetowych wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz zgodnie z planem działalności i ustawowymi kryteriami wyboru przedsięwzięć. Jako priorytetowe traktuje się te przedsięwzięcia, których realizacja wynika z konieczności wypełnienia zobowiązań Polski wobec Unii Europejskiej związanych z członkostwem Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej.

Więcej informacji na stronie internetowej: <http://www.nfosigw.gov.pl>.

4.2. Fundacja EkoFundusz

Fundacja EkoFundusz, istniejąca od 1992 roku, zajmuje się sprawami konwersji polskiego długu na ochronę środowiska (tzw. ekokonwersja długu). W 2004 roku EkoFundusz będzie koncentrował środki na projektach niekomercyjnych (profil działania fundacji określany jest każdego roku). Oznacza to całkowite wycofanie się z udziału w inwestycjach

charakteryzujących się wysoką opłacalnością. Drugą istotną zmianą w porównaniu z latami poprzednimi będzie zmniejszenie udziału dotacji EkoFunduszu w całkowitych kosztach projektów.

Dotacje EkoFunduszu będą przyznawane w ramach pięciu sektorów priorytetowych:

- 1) ograniczenie transgranicznego transportu dwutlenku siarki i tlenków azotu oraz eliminacja niskich źródeł ich emisji (ochrona powietrza),
- 2) ograniczenie dopływu zanieczyszczeń do Bałtyku oraz ochrona zasobów wody pitnej (ochrona wód),
- 3) ograniczenie emisji gazów powodujących zmiany klimatu Ziemi (ochrona klimatu),
- 4) ochrona różnorodności biologicznej,
- 5) gospodarka odpadami i rekultywacja gleb zanieczyszczonych.

W ramach tych sektorów wspierane mogą być jedynie projekty dotyczące inwestycji bezpośrednio związanych z ochroną środowiska (w ich fazie implementacyjnej), a w dziedzinie ochrony przyrody również projekty nieinwestycyjne. Środki Fundacji koncentrowane są zazwyczaj na zakupie podstawowych obiektów technologicznych i urządzeń niezbędnych do ich funkcjonowania. EkoFundusz finansuje projekty, w ramach których zastosowane zostają nowatorskie rozwiązania technologiczne, kładąc duży nacisk na zakup nowoczesnych technologii z krajów donatorów.

Wszystkie projekty rozpatrywane do dofinansowania ze środków EkoFunduszu można podzielić na projekty techniczne (inwestycyjne) oraz przyrodnicze. Udział Fundacji w kosztach realizacji projektów technicznych (inwestycyjnych), będzie zależał od podmiotu zgłaszającego dany projekt do realizacji. Na najwyższą pomoc (dotacja w wysokości do 45% kosztów projektu) będą mogły liczyć samorządy zaliczające się do grupy o najniższym dochodzie ogółem na mieszkańca.

Inne podmioty tj. instytucje charytatywne i wyznaniowe, społeczne organizacje ekologiczne, dyrekcje parków narodowych i krajobrazowych będą mogły otrzymać wsparcie w wysokości do 30% kosztów przedsięwzięcia. Przedsiębiorcy zgłaszający projekt do dofinansowania ze środków Fundacji będą mogli liczyć na dotację nie przekraczającą 15% kosztów projektu.

W 2004 roku EkoFunduszu będzie udzielał pomocy na realizację projektów przyrodniczych w wysokości do 80% kosztów przedsięwzięcia.

W ramach projektów technicznych można wydzielić grupę projektów innowacyjnych, czyli prowadzących do zastosowania po raz pierwszy w Polsce nowej technologii lub przyczyniających się do wprowadzenia jej na Polski rynek. W 2004 roku będą one mogły otrzymać dofinansowanie EkoFunduszu w wysokości do 30% kosztów projektu w przypadku przedsiębiorców oraz do 50% kosztów projektu, gdy wnioskodawcą będą samorządy lub inne podmioty tj. instytucje charytatywne i wyznaniowe, społeczne organizacje ekologiczne, dyrekcje parków narodowych i krajobrazowych.

W dziedzinach ochrony powietrza i ochrony klimatu dotowane będą przedsięwzięcia dotyczące:

- energetycznego wykorzystania odnawialnych źródeł energii (w szczególności biomasy, energii słonecznej oraz efektywnych ekonomicznie zastosowań pomp ciepła);
- oszczędności energii w systemach zaopatrzenia w ciepło na cele komunalno - bytowe;
- eliminacji emisji metanu ze starych wyrobisk węgla, kopalń węgla kamiennego oraz eliminacji biogazu powstającego w oczyszczalniach ścieków;
- systemowych rozwiązań mających na celu istotne zmniejszenie zanieczyszczeń atmosfery powodowanych przez transport samochodowy na terenach miejskich.

W dziedzinie ochrony wód głównym współfinansowane przez EkoFundusz będą:

- ochrona wybranych Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP) przed infiltracją do nich zanieczyszczonych wód powierzchniowych;
- ochrona wód na obszarach mających wpływ na ważne obiekty przyrodnicze o randze międzynarodowej, decydujące o zachowaniu globalnej różnorodności biologicznej (parki narodowe i rezerwaty przyrody);
- ochrona przed zanieczyszczeniem jezior o wysokiej wartości przyrodniczej.

W dziedzinie ochrony różnorodności biologicznej EkoFundusz wspiera działania mające na celu ochronę bądź renaturyzację ekosystemów najcenniejszych z przyrodniczego punktu widzenia oraz ochronę gatunków roślin i zwierząt zagrożonych wyginięciem lub stanowiących gatunki tarczowe. Dofinansowywane będą przede wszystkim przedsięwzięcia dotyczące:

- czynnej ochrony przyrody na terenach parków narodowych i rezerwatów przyrody;
- ochrony najcenniejszych obszarów wodno-błotnych oraz zwiększenia retencji wody w lasach;
- rewitalizacji zdegradowanych obszarów leśnych oraz przebudowy drzewostanów w parkach narodowych i ich otulinach w celu zwiększenia ich różnorodności biologicznej;
- aktywnej ochrony zagrożonych gatunków fauny i flory.

Więcej informacji na stronie internetowej: <http://www.ekofundusz.org.pl>.

4.3. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie

WFOŚiGW w Lublinie to publiczny fundusz celowy, wspierający przedsięwzięcia związane z ochroną środowiska. Cele i kierunki działań funduszu określa ustawa „Prawo ochrony środowiska” z 2001 roku, a także II Polityka Ekologiczna Państwa. Działania WFOŚiGW uwzględniają także założenia dokumentów programowych z zakresu ochrony środowiska zatwierdzonych przez Sejmik Województwa Lubelskiego. Podstawowymi dziedzinami, w których przyznawana jest pomoc finansowa są:

- 1) ochrona wód,
- 2) gospodarka wodna,
- 3) ochrona atmosfery,
- 4) ochrona ziemi,
- 5) ochrona przyrody,
- 6) edukacja ekologiczna,
- 7) monitoring,
- 8) zapobieganie i likwidacja poważnych awarii i ich skutków.

Od 2002 roku WFOŚiGW w Lublinie zajmuje się zabezpieczaniem organizacyjnych i finansowych warunków realizacji zadań z zakresu ochrony środowiska w ramach funduszy unijnych. Więcej informacji na stronie internetowej: <http://www.wfos.lublin.pl/>.

4.4. Fundusz Rozwoju Inwestycji Komunalnych (FRIK)

FRIK powstał w celu pomocy gminom i ich związkom w pozyskiwaniu funduszy europejskich. Podstawę prawną stanowi ustawa z dnia 12 grudnia 2003 roku o Funduszu Rozwoju Inwestycji Komunalnych, która weszła w życie 1 stycznia 2004 roku (Dz.U. z 29 grudnia 2003 roku, Nr 223, poz. 2218). Z FRIK można starać się o udzielenie preferencyjnego kredytu na przygotowanie przez gminy (związki gmin) projektów inwestycji komunalnych przewidzianych do współfinansowania z funduszy UE. Fundusz będzie się

mieścił w Banku Gospodarstwa Krajowego. Środki pochodzące z FRIK będą przeznaczone, m.in., na:

- preferencyjne kredyty związane z pokryciem kosztów przygotowania projektów inwestorów,
- pokrywanie kosztów ceny wniosku o kredyt preferencyjny na pokrycie kosztów przygotowania projektów.

Do kosztów przygotowania projektów zalicza się koszty opracowania studium wykonalności inwestycji, analizy kosztów i korzyści oraz pozostałej dokumentacji projektowej, ekspertyz i studiów niezbędnych do przygotowania realizacji inwestycji.

Oprocentowanie kredytu ustalono na poziomie wynoszącym 0,5 stopy redyskontowej weksli przyjmowanych od banków do redyskonta przez Narodowy Bank Polski. Wysokość preferencyjnego kredytu nie może przekroczyć 80% zaplanowanych kosztów netto (bez VAT). Kwota kredytu nie może przekroczyć kwoty 500 000 zł w odniesieniu do projektu.

5. Partnerstwo Publiczno – Prywatne (PPP)

Obecnie w Polsce trwają prace nad rozwiązaniami prawnymi w dziedzinie partnerstwa publiczno – prywatnego. Ostateczny kształt ustawy o PPP będzie prawdopodobnie znany w drugiej połowie 2004 roku. Zaletą partnerstwa publiczno-prywatnego jest maksymalizacja zysku ekonomicznego, efektywność zarządzania i wydajność poniesionych nakładów. Unormowanie prawne w tej dziedzinie mogą sprzyjać realizacji projektów także z zakresu szeroko rozumianej ochrony środowiska.

Komisja Europejska w „Guidelines for successful Public Private Partnerships” opisując możliwe struktury PPP podaje następującą definicję:

„Partnerstwo publiczno - prywatne (PPP) jest formą współpracy pomiędzy sektorem publicznym i prywatnym w celu realizacji projektu lub świadczenia usług tradycyjnie dostarczanych przez sektor publiczny. Uznaje się, iż w PPP obie strony osiągają pewne korzyści, odpowiednie do stopnia realizowanych przez nie określonych zadań. Przez umożliwienie każdemu z sektorów robienia tego, co potrafi najlepiej, publiczne usługi oraz infrastruktura są realizowane w sposób najbardziej efektywny ekonomicznie. Głównym celem PPP jest zatem kształtowanie takich stosunków między stronami, aby ryzyko ponosiła ta strona, która najlepiej potrafi je kontrolować”.

Ponadto Komisja Europejska podkreśla, że PPP może stanowić formę realizacji określonego przedsięwzięcia ze sfery zadań publicznych, w trybie i na zasadach określonych w ustawie o PPP, jedynie w przypadku, gdy forma ta przynosi korzyści dla interesu publicznego przeważające w stosunku do innych sposobów wykonania tego zadania publicznego lub przedsięwzięcia.